

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
ל י מ ו ה
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

משנה הלוקח עובר חמור - ועדין הוא במעי אמו. והאי דנקט חמור ולא נקט פרה - מפרש בפירקא תנינא (בכורות יג,א): דאידיד דזוטרא מייל דפטר חמור - פסיק ושדי ליה. וכל אינך פירקין מיירי בבכור בהמה טהורה. **אף על פי שאינו רשאי** - כדנתיא במסכת עבודה זרה (יד,ב) ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, מפני שנעשה בה מלאכה בשבת. והמשתתף לו - שנתנין מעות בין שניהם, וקונין בהמה. והמקבל בהמה ממנו - שהחמורה של גוי וישראל מקבלה שיהו חולקין בווילות. אבל גוף החמורה לגוי. **פטר מן הכבורה** - אם אותו עובר שקנה מן הגוי או שמכר לגוי בכור הוא - אינו קדוש, והואיל ויש חלק לגוי בו באמו. **נאמר** - (במכר יב) "הקדשתי לו כל בכור בישראל", אבל לא באחרים גוים. **גמרא** מייתי לה לקדושה - שתהא שובתה בשבת. וכיון דמצוה עבדי לביא למיקטריה, אימא לקנינה - לפרות העובר מן הגוי וליתנו לכהן. מדרבי יהודה - דאמר לקמן: המקבל בהמה מן הגוי - מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן. ועיקר הכמה - גוף הבתמה וחצי לדלות. **דלמא אתי לאיחלוףי בבהמה אחריית** - שאין לגוי חלק בה ולא בחוליותיה, ואתי למיפטריה נמי מבכורה. **תנן תתם** - במסכת עבודה זרה (יד,ב). רבי יהודה מתייר בשבורה - למכור לגוי בהמה שנשכרו רגליה, ובמקום שלא נחשדו על חריבה. וכן בתירא מתייר ביוס, שאין עושין בו מלאכה שיהא בו חסד, וטעמא דטעמא סוס לרכיבה עומד, והורוכב בשבת אינו אלא משום שבות, שהיה נושא את עצמו. **עובר מה לי אפר רבי יהודה** - למכור לגוי, שרי או אסור? משום ששבירה - ואינה ראיה למלאכה. ועובר נמי שבור הוא - אצל מלאכה. או דלמא שבורה לא היינו אורחה - דבהמה ליתיה שבורה. הלכך דבר חידוש הוא, לא אתי לאיחלוףי ולדלתי מבידת שלמה. **תא שמע** - דמיירי בעובר, וקתני: אינו רשאי משום מלאכה שבת. **ולישעמי** - המשתתף לו - דקתני במתניתין לענין בכורה דפטור, ולא קתני רבי יהודה מחייב הכי נמי דלא פליגי: והא דקא חזינן לקמן בשמעתין דפליגי בדך ברייתא רבי יהודה **אופר המקבל בהמה בו** - וילדה בכור. מעלין - שנינו, ונותן חצי דמיו לכהן - אבל קדושת הגוף לא קדוש ליקרב למזבח, והואיל וחציו לגוי. ונתנו לו בקבלה - נמי לא קדוש קדושת הגוף, והואיל וחציו לגוי פטור מן הבכורה. והא דדיכא לא עמי לכהן - קנסא הוא קשונסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי מנחתו. **קונסים אותו** - והואיל ולא שח דלדרי חבמים.

הלוקח

עובר חמורו של נכרי, והמוכר לו, אף על פי שאינו רשאי, המשתתף לו, והמקבל הימנו, והנותן לו בקבלה - פטור מן הבכורה, שנאמר: "בישראל" - אצל לא באחרים. גמרא כל הגי קמה לז? - צריכי, דאי תנא לוקח, הוה אמינא: משום דקא מוכרי ליה לקדושה, אצל מוכר דקא מפקע ליה מקדושה - אימא לקניסה, קא משמע לו. והמשתתף לו קמה לז? - לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שותפות גוי חייבת בבכורה, קמשמע לו. דפטורה מן הבכורה. והמקבל קמה לז? - משום דקא פעי למיתני והנותן לו בקבלה. והנותן לו בקבלה קמה לז? - איצטריק, סלקא דעתך אמינא: הואיל ועיקר בהמה דישיראל היא - לקניסה, דלמא אתי לאיחלוףי בבהמה אחריית, קמשמע לו, תנן תתם: רבי יהודה מתייר בשבירה, בן בתירא מתייר בסוס. **איפשיא לחזי: עובר מה לי אפר רבי יהודה? טעמא דרבי יהודה תתם דרשי** - משום דשבירה; **עובר נמי שבור הוא. או דלמא, שבורה** - לאו היינו אורחיה, אצל עובר, בין דהיינו אורחיה - לאו שבור הוא? **תא שמע: והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, ולא פליגי רבי יהודה** - ולישעמי, המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה, דלא קתני - הכי נמי דלא פליגי? אלא אלא פליגי ולא קתני, הכא נמי - פליגי ולא קתני. **תא שמע, רבי יהודה אומר: המקבל בהמה מן הגוי, וילדה - מעלין אותו בשויו, ונותן חצי דמיו לכהן; והנותן לו בקבלה, אף על פי שאינו רשאי - קונסים אותו עד עשרה בדמיו, ונותן פל דמיו לכהן**. מאי

והואיל וחציו לגוי. ונתנו לו בקבלה - נמי לא קדוש קדושת הגוף, והואיל וחציו לגוי פטור מן הבכורה. והא דדיכא לא עמי לכהן - קנסא הוא קשונסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי מנחתו. **קונסים אותו** - והואיל ולא שח דלדרי חבמים.

מאי

והואיל וחציו לגוי. ונתנו לו בקבלה - נמי לא קדוש קדושת הגוף, והואיל וחציו לגוי פטור מן הבכורה. והא דדיכא לא עמי לכהן - קנסא הוא קשונסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי מנחתו. **קונסים אותו** - והואיל ולא שח דלדרי חבמים.

מאי

הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו - לוקח מופטר מבכורה משום אם שהיא של גוי, ומוכר מיפטר משום ולד של גוי, ומתיר קראי נפקי כו'. ושותפות של גוי פטר בבכורה - אפילו אנו. וכדאמרין (בכורות יג,א) מאי שנא בו - בעינן "כל בכור, וליכא, אמו נמי בעינן "כל מקנך תזכר", וליכא, והא דעביד צריכותא בלוקח

ומוכר, ולא אמו שותפות גנפי מתיר קראי - משום דלא תנא תרייהו בלוקח או מוכר, שמע מינה דלוקח ומוכר צריכי, כדמפרש ואזיל. דמלוקח לא משעינן מוכר. דדוח מצו למיתני: דלוקח עובר של נכרי או האם, המוכר עובר לנכרי או האם, והכי נמי משמע ממתניתין דמזח קרא נפקי, דקתני: פטור שנאמר "בישראל" - וצריך לומר דאמוכר קאי, דלא איירי כולה פרשה באם אלא בעובר. **והמשתתף** - בתורת כלים פרשת "אמו": בכור איתיה בשותפות, מדכתיב: "בכורות בקרבם ואנכס", ואם תאמר: היפוק לו מדאיצטריך "בישראל" למעטי שותפות של גוי, מכלל דשותפות ישראל חייב ועוד קשה, פרק "ראשית הגז" (חולין קל"ה). דאמר: בבכורות "בקרר וצאנן" למה לי - למעטי שותפות גוי, והכא ממועטי? ליה מבישראל! ולמאי דפרשיה, דאיכא תרי גנפי שותפות עובר, ומביקר" נפק שותפות אם. והוא עדין דמפיק ליה "בקרר" נפק תזכר. וניחא ליה לאתויי "בקרר" איידי דמיתיי תתם "בקררם ואנכס", כדאמר תתם: אף על גב דכתיב: "בקרר וצאנן", ואיכא למימר דידך אין שותפות אלו - כתב תרומת: "בקררם", ולקמן מייתי מיכל מקנך" משום דרשא דכיל". וניחא דאיצטריך "בישראל" למעטי שותפות גוי - דאמרין שותפות אם "בישראל", והדאית בולד כתיב. ואין לפרש: משום דגלי קרא גבי ולד "בישראל" שבענין ד"בקרר" למעטי שותפות גוי אתי, וקא שפיר "בישראל" אכולהו. דהא בכלולה דמקני שותפות גוי פרק "ראשית הגז" (שם): תרומה - מדכתיב: "ראשית דגנך", פאה - מדכתיב: "פאת שדך", מעשר - מדכתיב: "מעשר דגנך", ממעט ליה אף על גב דלא כתב "בישראל".

מייתי לה לקדושה - פירש הקונטרס: שתהא שובתה בשבת. וזו מפקע ליה מקדושה - שהגוי עושה בה מלאכה בשבת. ולשון "קדושה" לא משמע קנא, אלא קדושת בכורה. כהניא דרב מרי בר רחל דבלי חזיתיה משום דמפקע ליה מקדושה, דדוח מקני אורתייהו לגוי. ואף על גב דבדלוקח, אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה - פעמיים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה, שולד עובר דקדוש בבכורה. ובלא טעם דמייתי לקדושה, מצי למימר דלא שייך למיקטריה כיון דליכא הפקעה, ולא נמי דמוכר דאיכא הפקעה. אלא ניחא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא. ועוד מצי למימר טעם אחרי: אי תנא לוקח - משום דלא עבר איסורא. אבל מוכר דעבר איסורא, כדקתני אף על פי שאינו רשאי - אימא לקניסה.

והואיל וחציו לגוי. ונתנו לו בקבלה - נמי לא קדוש קדושת הגוף, והואיל וחציו לגוי פטור מן הבכורה. והא דדיכא לא עמי לכהן - קנסא הוא קשונסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי מנחתו. **קונסים אותו** - והואיל ולא שח דלדרי חבמים.

מאי

מאי לאו אעובר - פירושו: ואיירי בבמה מעוברת. לא אבהמה - פירושו: ולא איירי בעובר, לא בבמה העוברת. וכן משמע לקמן גבי בעיא דבמהה לעובריה מהו, ובעי למיפשט מהבא דאסור, דקאמר: מאי לאו אבהמה? שבע מנה דאי אבהמה קאי, איירי בבמהה לעוברת. ולבאורה לא איירי בבמהה לעוברת, דאם כן מאי פריך ותא

"דמיו" קתני? לימא דקאי אעובר. וכי תימא דמשמע ליה דקאי אבהמה, אם כן לקמן נמי לידוך הכי? ואלא הבא איירי בבמהה לפטומה. דבמסמיך לקמן - לעוברת. **דלא** מקבלת זכר - לא טמעם טרפות. מדאמרן פרק "אלו טרפות" (חולין ג"ב). גבי רבי שמעון (אין חלפתא) שזיה עסק בדבריה: ודילמא קסבר רבי יהודה טרפה יולדת ומשבתה. ואית ספרים דלא גרסי "יולדת", שאין צורך שם בלידה. ואלא במה שמשבתה. ומכל מקום מסתבר הכא דאפילו מן האירוביה ולמטה שיקר יולדת, משום דלא מקבלת זכר. **ולמעמיך** המשתתף לו כו' - מקבלה לא שייך לזקשטת דמיחטר משום שותפין, דלא אתי בקבלה כל כך לדידי שבעה. ודוקא קט שותפות, אבל שם שאר ומתן לא אסור. **אסור** לאדם שיעשה שותפות עם הגוי - הא דתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (כ"ב,א). ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות, וכן עובדא דגוי נוטל שני ערלה וישראל נוטל שני היתר, ואמר פירי "חורעו" (חולין ק"ג,א). המשתתף עם גוי צריך שירשום - כל הני עובדא פליגי אבהו דשמואל: **שמא** יתחייב לו גוי שבעה - מבואר אסור רבינו שמואל קבלת השבעה מקל חומרו. ורבינו תם מותר, מפני שהוא כמנצל מידם, כדתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (ו"ב). מלוה על פה גובין מוחן מפני שהוא כמנצל מידם, אף על פי דאדיל ומורה. ויש חלוקה בין ספק לודאי. עד מיתוי רבינו תם ראיא מהחיה דפרק (בתרא) דמגילה (כ"ח,א). דאמר אבהו רב איה: "יתיה לי דלא עבדי שותפות עם גוי", ואתי - מאי רבותיה? וכן פירש רבינו תם שלא היו נזחרים משלש סעודות, מדאמר פרק "כל חתבי" (שבת ק"ח,ב). "יתיה לי דקיימתי שלש סעודות", משמע שכולן לא היו נזחרים בהן. עוד פירש רבינו תם: בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים, ואין תופסין בהם אלהות. ואף על פי שמזכירין (ומנחם) שם שמנים, וכוונתם לזכור אתר, מכל מקום אין זה (שם) עבודה זרה, כי דעתם לשם עושה שבת וארץ. ואף על פי שמשתתף עם שמנים ודבר אתר - אין כאן "לפני עור לא תתן מכשול", ובני נח לא הוזכרו על כך. ולדידן לא דעיקר - מבניה איסור בגרם שיתוף.

דעיקר שבתה - פירש רש"י דעיקר איסור הוא המכירה. משמע שרצוה לומר שעיקר האיסור הוא במכירה. וקשה: דא שותפות לא מיתסר משום מכירה, אלא כדאבהו דשמואל: וצריך לומר: עיקר איסור הפשוט הוא מכירה, כדנתן פרק קמא דמסכת עבודה זרה (ד"ב).

שבעה, ונשבע לו ב'שם עבודה זרה שלו, ותתורה אמרה: "לא ישמע על פיד!" אלא, תנא מכירה - והוא הדין לשותפות, הכי נמי: תנא מכירה - והוא הדין לקבלנות. ומאי שנא מכירה דנקט? - דעיקר - מכירה היא. תא שמע, רבי יהודה אומר: המקבל בהמה מן הגוי וילדה - מעלין אותו בשווי, ונותן חצי דמיו לפנה. ונתנון קבלה, אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה דבמיו, ונותן כל דמיו לפנה. והכמים אומרים: כל זמן שיד הגוי באמצע פטורה מן הפבורה.

מאי לאו אעובר - קאמר דאינו רשאי. כהן מאי עבדיתיה - בבמה? אלא ודאי אעובר. לא, לעולם מהבא לא תפשוט, דהבא במאי עסקין? - כגון דיהיב ליה הבמה מעוברת לפטומה, וליטול חצי החשבון כל בפסות כן בכוליה, דהיינו דקנסין זכר, אבל אי זבין ליה עובר לחודיה - לא. **שאינה יכולה להתרפאות** - ולעשות מלאכה בשבת. **מותר בשבורה** - ועובר ודמאי דשבורה. היינו אורחיה - ולא שבור היה, בהמה לעוברת - כגון שעדיין לא נתעברה, ומכר לו כל הכוללות שעתידין להתעבר, ובמהה עצמה לא מכר לו. מזה - לקנסו לפדותה משום מוכר בהמה לגוי? **דאתי לאחלופי** - להחריז במכירת שלמה. דפסקה מיניה - שלא שלמה בה לעצמו כלום משמכרה. וכל שכן שלמה שלמה. אבל הכא דלא פסקה מיניה - שרי, שרי לעצמו גוף הבמה. ואי משום עוברין - ליכא תיפשוט, שהרי לא נתעברה עדיין, ולא כלום מכר לו, ולכשיבאו - ברשותו הם באים. דפסקה מיניה - ובמכירה חלוטה היא, ואתי לאחלופי ולהחריז מכירה חלוטה שלמה. אבל הכא דלא פסקה מיניה - שרי, דלאו מכירה היא. וכל שכן שלמה דאתי לאחלופי - במכירה חלוטה של שלמה אחרת. משום הכי הוא - בתמיה, דאיטריך לו למיבעי. עליה - על השבורה, אלמא טעמא דרבנן משום עוברין - תיפשוט מינה דלרבנן אסור למכור לגוי בהמה לעוברת, ולרבי יהודה מותר ליה למכור טעמא דרבנן משום אחלופי - לעולם למיבעי. כיון דלא פסקה מיניה, איכא למימר לא אתי לאחלופי במכירה גמורה. והכי קאמרי ליה רבנן לרבי יהודה. כמאן דוונת לשחיטת דמי - וליכא למיחש לאחלופי, דמאן דחזי ידע דלא מזבין ליה אלא לשחיטה, ולא אתי לזבני בהמה שלא לשחיטה. משהא לה - לצורך וולדות. ומאן דחזי לה בבית הגור לטוף שנה או שתיים, סבר: מותר למכור בהמה לגוי שלא לשחיטה. תא שמע - ממתניתין. ולא קתני אף על פי שאינו רשאי - אלמא, מותר למכור בהמה לעוברת, דהא קבלה - במכירה לעוברת היא, שאין חולק וגויי אלא בוולדות. דקא סלקא דעתך דלא פליגי גויי שבת פסימת בהמה. על פיך - בהגדרת פיר. כמבכירה - אינו רשאי, והוא הדין כלולתה. ומאי שנא מבכירה דנקט - בה אינו רשאי, ולא נקטיה בחדא מהניך? דעיקר מכירה היא - עיקר איסורא הויא מכירת בהמה.

מאי לאו אעובר? - לא, אבהמה. **והא דמיו לפנה?** - תני: "מיה". **והא נותן כל דמיו לפנה?** - תני, ואי בהמה - פהן מאי עבדיתיה? - הכא במאי עסקין? - כגון דיהיב בהמה מעוברת לפטומה, דמיו דקנסין ליה אבהמה, קנסין ליה אעובר. אמר רב אשי, תא שמע: רבי יהודה מותר בשבורה, מפני שאינה יכולה להתרפאות. הא יכולה להתרפאות - אסור. והא עובר נמי פכיל להתרפאות דמי? שמע מינה. ואיכא דמתני לה אמתניתין: והמוכר לו, אף על פי שאינו רשאי. לימא מתניתין דלא קריי יהודה, דתנן: רבי יהודה מותר בשבורה! - אפילו תימא רבי יהודה, שבורה - לאו היינו אורחיה, עובר - היינו אורחיה. תא שמע, רבי יהודה אומר: המקבל בהמה מן הגוי וילדה - מעלין אותו בשווי, ונותן חצי דמיו לפנה. ונתנון לו בקבלה, אף על פי שאינו רשאי - קונסין אותו עד עשרה דבמיו, ונותן כל דמיו לפנה. **מאי לאו אעובר?** - לא, אבהמה. **והא דמיו לפנה?** - תני: "מיה". **והא נותן כל דמיו לפנה?** - תני, ואי בהמה - פהן מאי עבדיתיה? - הכא במאי עסקין? - כגון דיהיב בהמה מעוברת לפטומה, דמיו דקנסין ליה אבהמה, קנסין ליה אעובר. אמר רב אשי, תא שמע: רבי יהודה מותר בשבורה, מפני שאינה יכולה להתרפאות; הא יכולה להתרפאות - אסור. והא נמי פכיל להתרפאות דמי. שמע מינה. איבעיא להו: מכר בהמה לעוברת, מאי? תיבעי לרבי יהודה, תיבעי לרבנן. תיבעי לרבי יהודה: עד כאן לא קא שרי רבי יהודה אלא בשבורה, דלא אתאי לאחלופי, אבל שלמה דאתאי לאחלופי - אסור. או דלמא, ומה שבורה דפסקה מיניה, וכל שכן שלמה דלא פסקה מיניה. תיבעי לרבנן: עד כאן לא קאסרי רבנן אלא בשבורה, דפסקה מיניה, אבל שלמה דלא פסקה מיניה - שרי. או דלמא, ומה שבורה דלא אתאי לאחלופי - אסור, וכל שכן שלמה דאתאי לאחלופי. וטעמא דרבנן משום הכי הוא? והתניא, אמרו לו לרבי יהודה: והלא מרביעין עליה ויולדת. אימא משום עוברתה הוא! - הכי קאמרי דידן: משום דאתאי לאחלופי בבמהה. אלא את, מאי טעמא שרית - משום דאין יכולה להתרפאות, כמאן דוונת לשחיטה דמי? והלא מרביעין עליה ויולדת, וכן דמריבועין עליה ויולדת, משהא לה! ואמר להו: לכשתלה, דלא מקבלת זכר. תא שמע: ונתנון קבלה, אף על פי שאינו רשאי? **אף על פי שאינו רשאי!** - וליטעמיד, המשתתף לו, דלא קתני, הכי נמי דרשאי? ואמר אבהו דשמואל: אסור לאדם שיעשה שותפות עם הגוי, שמא יתחייב לו שבעה, ונשבע לו ב'שם עבודה זרה שלו, ותתורה אמרה: "לא ישמע על פיד!" אלא, תנא מכירה - והוא הדין לשותפות, הכי נמי: תנא מכירה - והוא הדין לקבלנות. ומאי שנא מכירה דנקט? - דעיקר - מכירה היא. תא שמע, רבי יהודה אומר: המקבל בהמה מן הגוי וילדה - מעלין אותו בשווי, ונותן חצי דמיו לפנה. ונתנון קבלה, אף על פי שאינו רשאי קונסין אותו עד עשרה דבמיו, ונותן כל דמיו לפנה. והכמים אומרים: כל זמן שיד הגוי באמצע פטורה מן הפבורה.

מאי לא אבהמה - קאי האי דקתני: קנסין אותו, דקנסין ליה לפדות בהמה? אלאמא, מכר את האבהמה לעובדיה, דקבלה אינה אלא לעוברין - כן כתיב, ליה יהודה בן לרבע, דרבע לא פליגי עליה דרבי יהודה אלא לענין בכורה. לא **אעובר** - קנסין ליה, שכבר היה במעיה ומכרו לגמרי. אבל עוברין שעתידה להתעבר לא איכפת לן. **דיקא נמי** -

דאעובר קאי, דקתני: נותן כל דמיו לכהן, ואי אבהמה - כדון מאי בערתיה? **מסייעא ליה** - האי דקתני: קנסין. **או לאו דוקא** - דלא קנסין ליה כולי האי, אי נמי, טפי מהכי קנסין ליה אם אי הגוי מתרצה בכך. **תא שמע** - מדגבי עבד תני מאה זוזא וזכא עשרה - שמע מינה דוקא קאמר, דאי לאו דוקא - ליתני תריוייהו מאה, או תריוייהו עשרה. לעולם בהמה לאו דוקא, דלא קנסין ליה כולי האי. אבל גבי עבד, משום דכל יומא ויומא כו'. **דוקא** - מאה, או לא דוקא, בלישנא בתרא גרסינן בעבד "עד עשרה בדמי", אלמא מאה דבהמה לאו דוקא, דהא עבד דומפק ליה ממצותיו ולא קנסין אלא עשרה. **שאני עבד** - להכי לא קנסין ליה טפי, משום דכי פריך ליה - לא הדר ליה למריה. דקיימא לן במסכת גיטין (מ.ג.ב.) המוכר עבדו לגוי יצא לחירות. וקפריה: בהמה **מאי מעטא** - קנסין ליה טפי - מאי דהדרא ליה. **הא גרסינן: אי חבי אם בן ליקנסיה טפי חד** - כדי שיעור דמיה ליקנסיה יותר מעשרה. דהא במאי דהדרא ליה אינו נשאר אלא כדי דמיה. וקנסא לא הוי אל חלקא, הלכך ליתא אחד עשר בדמיה וד לאו כל בכור - בישראל. רבנן סברי: אי הוה כתיב "בכור בישראל", הוה משמע - אפילו מקצת בכור דישיראל הוי חבי בבכורה. **למלווי איתל** - עד דהוי כולי האי דישיראל. **לגרוני** - רבא: כממעב כל דהו, כמו: "לשפחתך אין כל בבית" (מלכים ב ד). אפילו אזנו - אפילו אק שותפות לגוי אלא באזון הבכור - אינו קדוש. **ולימא ליה** - כון לגוי. **שקיל אזני ויל** - דאי נמי הוי בכור בעל מום - ניתן לכהן. **נבילה** - כגון שש חלק לגוי בושט או בבורה של. הוזאל וחותא בדידה דגו - חשיב כמאן דהוי כוליה דגו. **מריפה** - כגון מן הארכובא למעלה. **במאי קמיפלגי** - רב חסדא ורבא. **רבא סבר מריפה אינה חיה** - הלכך, כמאן דהוי כולה דגו דמי. **רב חסדא סבר מריפה חיה** - הלכך לא חשיב אלא דבר שעושה אותה נבילה. **לא פליגי** - רב חסדא ורבא עליו דרב הונא. אבל רב חסדא ורבא פליגי. [הא בן] - אם ש חלק לגוי בבכור עצמו, אפילו באזנו - אינו קדוש. **באזנו** - אם נבלתו או טריפתו. **כל מקמי דתוב** - אם על מה המקנה שלך - תוכר. אם ידא שלך - זכר תקדישנו. **במותר גמינו: דירכין תקדיש**. מתקין לה - אכולהו. **שנר בהמה שנר בבמה** - שנר במעי בהמה, שערין לא הניע זמנו לצאת. **לישנא אורינא: שגר בהמה** - מן שבהמה משרגת ומשכלת. אלאמא, אף על גב דלאו בני חיותא נינהו - קדיש. **הכא נמי**, אי נמי הוה ליה לגוי ביה דבר שעושה אותו נבילה - ליקדוש חלק הישראלי, אף על גב דלאו בר חיותא הוא! [מכאן שיך לעמוד ב] **אפילו מום קל** - ואפילו אין לגוי שותפות אלא באזנו, שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טריפה. אלא מום קל בעלמא - פטורה מן הבכורה.

ורבי יהודה סבר כוליה בכור משמע - תימה: פרק "בכיו הים" (חולין פ.ח.א) אמר איפכא. **רבא יהודה אמר** "דמו" - מקצת דמו, ורבנן סברי: כל דמו ופירש רבינו תם: **ההיא** - משום "דיים" כולו דם משמע, כבד כרחמנא "דמו" - מקצת דמו, כדאמר הכא: כתב "כל" - דאפילו כל דהו. וקשה: דהתם דריש רבי יהודה "דמו" לחלקו ועוד, לפי מה שפסק רבינו תם כרבי יהודה כדפרישית פרק קאמור דגיטין (ו.ב.), קשה להלכתא אדלכתא, דאין הלכה כרבי יהודה דהכא, כדאמרינן בסמוך. לית דחש ליה יהודה דאמר שותפות גוי חייבתו על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מא שהתלמוד במתה.

בהחייא "דבולח" - אפילו מקצת בטהמה. דפרק "הבא על יבמתו" (יבמות נ.ב.) ובפרק "אלמנה ניוונה" (כתובות צ.ג.) מדמה ליה לפולגותא דמקצת כסף ככל כסף, דהנהו דמו אחדיי - זהו ענין כסף, כשנחמטתו בתולים ונשתתתו מקצתהו כאלו נשתתתו כולו, וכן כסף כתובה נשאר מקצת יל ש מזונות כאלו נשאר כולו. ויש הרבה דרשות שאין לחשוטן. **"שה"** - אפילו מקצת ש, דפליגי רבי אלעזר ורבנן פרק "איתו את בני" (חולין ט.ג.) ופרק "הורוע" (שם ק.ל.ב.). ופולגותא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן (סנהדרין עח.א) א"כ לפי. ואפילו נשוח הוהיא "דדמו" לחך דהכא. לא תקשה ואד פסיק הכא לית כרבי יהודה, והתם קאמר: לית דחש ליה דרבי שמעון דאמר לא אמרין מקצת כסף ככל כסף. דאדרבה, יסירתא דהלכתא ברבנן, "דיבכור" - מקצת בכור משמע, אי לאו "כל", והתם נמי, "בולח" - מקצת בתולים במשמע. עוד יש לומר: דלא תקשה דרבי יהודה אורבי יהודה, משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שון שלחן, ואין לגוי שותפות בהמה, הלכך, אי לאו "כל" מוקמי ליה חזקא בכוליה בכור. אי נמי, משום דכתיב (במדבר ג.) "כל בכור בישראל, ובישראל" משמע כוליה, כדאמר פרק "מצות חליצה" (יבמות ק.א.), ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מירשאל. אבל בעלמא משמע שפיר מקצת.

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה כרא אמר דבר שעושה אותה טריפה - פרק קאמור דתמורה (א.ב.) גריס איפכא. גבי אמר "ורגלה של עולה". והמגורסת פתובת היא זו. וההיא דהתם עיקר, דאמר רב חסדא: מודה רבי יהודה דבר שעושה אותה טריפה, דאמר: בכור שעושה אותה נבילה, ששת אמר: דבר שמתה בו, כו'. רב מוסף אדחבריה. ובענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנר. רב חסדא מוסף סריפה. רבא מוסף נבילה. וכושה גזונא פרק "המפלת" (דב. כג.) גבי גזי אטות: עד לאיכותב, דהו מוסף עד טבור. והא דאמר רבא התם: ושטו נקוב - אמו טמאה לידה, אפילו גרס "רבאי" בשמעתא, לפי שהוא בתר רב חסדא - לא קשה דהכא אדרכא התם. אלא על גב דוהשוט נקוב טריפה (וידה) לא דמנו לחסוק עד לארכובו.

הא דרב חסדא ורב חסדא ורבא לא פליגי - הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי. אלא הכי קאמר: דרב חסדא דרב חסדא לא פליגא אדרב חסדא. ורבא.

מאי שנא מנפלים - אף על גב דהתם כתב קרא. הוה לן למילף מהתם. או נפלים נילף משותפות דכתיב "כל בכור", ותוהו כל הדרשות בענין אחד.

אלא

הכי

אלא לא משום דהוה ליה שרוע - ושינוי לא הוי מומא. ואם תאמר: אם כן, קשה טפי לרבי יוחנן דאמר לעיל: כיון דאיתיה הוי מומא. דהבא דייקנא שתיקן גדולות הוי שני, ולא חשיב מומא וכו'. לומר: דהאי דלעיל שני חמור טפי משתיקן גדולות או שתיקן קטנות.

דקא מפקע ליה מקדושתיהו - מה שאין נודרין עכשיו ואף על פי שנעשר רב מרי, פריש ויהי חב' רב מרי נעשה לפי שהיה מקנה אנו של עובר, ואיכא הפקעה בגוף העובר. אבל הקנאה באם - שריא. ואף על גב דאית ספרים דגרסי "לאומה" לשון נקבה, דהיינו משום דקאי אחיותא, והכי נמי אסר לה בגיזיה ועברדה, ואם תאמר: לקמן פורעי תשיעי (גמא) דפרי' גבי מעשר בהמה, ואינו נותח בזמן הזה דלא לית' לידי תקלה: אי הכי בכור נמי לא לנתוח בזמן הזה משום תקלתו ומשני: אפשר כדרב ירודה. אמאי לא משרתה תקנה באמהות פורעיה? יש לומר: התי' כיון דאיכא חשש תקלה, ויש להם לתקן בלא הפקעה מהבן, שישעה כרב ירודה - לא רצו לתקן שישעה לעולם כך על ידי הפקעה, ומיהו דאי עבד - עבד, אי נמי: בימי רב מרי היו בקיאין להטיל מום בכבור קודם שיצא לעולם - אסור לעשות על ידי הפקעה. אבל אנו דלא בקיאין בכך - מוטב להקנות לגוי קודם שיבא לידי תקלה, ובעצמם פרק בתרא (בכורות גגא) דאי לאו משום דאפשר כרב ירודה היה לנו לתקן להקנות לגוי, ואנן דלא בקיאין הוי כלא אפשר. ואפילו בהא דרב ירודה משום בפרק (אין) ויבדל מערימין' (תמורה כדב) דאסור מן הדין, קורא דלמא מפיק את ראשו קודם שישיל בו מום, אי לאו משום דרב ירודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיצא לעולם, לא היה צריך להקנותו עד שישל מום מעצמו. ונהא דבהקנאתא און לחדו שרי, דקיימא לן רב הונא. מדקאי רבי יוחנן כותיה ואמר: אפילו מום קל. ורב מרי נמי דמקנה אונסיה לא נעשה אלא משום הפקעה. ולקמן פרק בתרא (בכורות גגא) דאי פריש לקנינהו ליה לאונסיהו לגוי. ולכל חיות מותר על ידי הקנאה דבר ששעשה אותה טריפה או כבילה. ולאידך לישנא מפרש שנעשר רב מרי משום דידע לקנינהו, וכוכל לעלמא לא ידע, וסביר: רב מרי מקנה בעלמא חזק דעבד ואית לידי תקלה - ש' לפרש נמי: רב מרי שהיה בקי דבר ירודה, לית ליה למיעבד בקינא דהוי למטעי. אבל דייקן: לא אפשר בעבד אחו. עד פריש רבינו ליה: רב מרי שהיה מקנה און עובר לגוי - הוי דבר שלא בא לעולם, אלא היה מקנה בהמה לאוני עובר, כמו דקל פלוריהו. וטעה אינש ואמר: אוני עובר היה מקנה, כמו פירות דקל, ואית לידי תקלה. אבל כי מקנה אונס תבהמות - שרי, דלא אתי למטעי. ולפירוש הקונטרס לא יתכן לפרש כן, שפירש רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור לטוול מעות מן הגוי, ויהא קני אלא בכסא. דבאמר לקמן פרק שני (גיטא), וסביר: מילתא בעלמא הוא דעבד, ואינו נוטל דמים. ומיהו, לפי דבריו לא היה לו להוכיח ראיא ומלקמן, דאדרבה, לרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קנות, ודיש לא לקמן (גיטא) "מיד עמיתך" - בבכס, לא לגוי - במשיכה, וברבי יוחנן וקיימא לן. **בהננים** ולויס פטור עצמן מקל וחומר - ואם תאמר: בלא קל וחומר, תיפוק ליה מתוך קונטרסוקו השר דמשני (בכורות הב), אותם שלש מאות בכורים היו, ואין בכור מפקיע בכור משום דרדי שפיקע של עצמו. שטע מינה דשל עצמו מיהא מפקיעו ש' לומר: אי לאו קל וחומר, מצינו לשניי' אותן שלש מאות בכורות היו, ודוצרכו פדיון. וכי תימא: אם כן למנינהו בהדי' שלשה ושבעים ומאתים העדופים? מצי' למימר: לא דחוקו הכותבו למנות לאישראל לחוריהו.

הכי אמר רבי יוחנן: אפילו מום קל. ויהיה: רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה, ואם יש בו מקצת סומנין - חייב, מום קבוע הוי לשחוט עליו. - בשלמא מום קל - קא משמע לן פירב הונא, ולא פופרי' מדרב קסדא ורבא. אלא מום קבוע, מאי קא משמע לן - דיכין דאישתיה הוה ליה מומא? תנינא: ופי' דומה בשל חזיר - הרי זה מום! וכי תימא התי' נשתנה בדרב שאין במינו קדוש בבכורה, הךא נשתנה בדרב שבעינו קדוש בבכורה - הךא נמי תנינא: עינו אחת גדולה ואחת קטנה; ותנא: גדולה - גדולה בשל עגל, וקטנה - קטנה בשל און. בשלמא קטנה בשל און - אין במינו קדוש בבכורה, אלא גדולה בשל עגל - יש במינו קדוש בבכורה! אלא לאו משום דאמרין: כיון דאישתיה, הוה ליה מומא! - לא, משום דהוה ליה שרוע. הכי נמי מסתברא, דתנן: מומין אלו, בין קבועין בין עוברין - פוסלין. יתר עליהן אדם, עניו שתיקן גדולות, שתיקן קטנות. גבי אדם הוא דכתיב: "איש איש מירע אחריו", דבעינן איש שוה פורעו של אחר, אבל בהמה - שתיקן גדולות שתיקן קטנות נמי לא הוי מומא. אחת גדולה ואחת קטנה מאי טעמא? אי משום שניו - אפילו שתיקן גדולות שתיקן קטנות נמי! אלא לאו משום דהוה ליה שרוע. - לא, לעולם אימא לך משום שניו, שניו הוי מומא. ודקא קשיא לך: אפילו שתיקן גדולות שתיקן קטנות התי', אי מכות ברייתא ויתרא - תריוויהו בעי למיכרא, אי מכות כהישותא ויתרא - תריוויהו בעי מיכחש. והיא גזירתא דהוה מסכין לה אחי חיותא לפטומה. אתאי לקמיה דרבא, אמר לה: לית דרש לה להא דרבי יהודה, דאמר: שותפות גוי' תיבת בבכורה. רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא חיותא, הוה מקנה לאונסיהו לגוי, ואסר להו בגיזה ועבודה, ויהיב להו לכהנים, וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל. וכי מאחר דאסר להו בגיזה ועבודה, ויהיב להו לכהנים, אמאי מקנה להו לאונסיהו לגוי? - דלמא אתי בהו לידי תקלה. - אי הכי, מאי טעמא פלו חיותא דרב מרי? - משום דמפקע להו מקדושתיהו. - והאמר רב יהודה: מותר לאדם להטיל מום בבכור קודם שיצא לעולם! - התי', מקדושת פהו קא מפקע ליה. קא מפקע ליה, מקדושת פהו לא מפקע ליה; הךא - אפילו מקדושת פהו קא מפקע ליה. ואיפיעית אימא: רב מרי בר רחל ידע לאקניי' קנין גמור, והוה ליה איניש אחרינא ואילו ועבד, וסביר: רב מרי מילתא הוא דעבד, ואית פה לידי תקלה. משנה פהניס וילויס - פטורין, מקל וחומר: אם פטור את של ישראל מפרקר - דין הוא שישפטרו את של עצמן. נבמרא

הכי אמר רבי יוחנן - בי מדרשא: דהאי "חייב" דקתני - חייב ליתנו לכוכן קאמר, אבל למזבח לא קרב. דהאי דאיתני הוי מום קבוע לשחוט עליו בחור, בכבור בעל מום שחוטו כון ואובלו. בדרב הונא - דאמר: אפילו אונס. תנינא - לקמן בפרק "על אלו מומין שוחטין את הבכור" (מא), הךא נשתנה בו' - ולהכי איצטרך לרבי יוחנן לאשמעינא דמות הוא. אי אחת גדולה - בשל עגל, אי אחת קטנה בשל און. יש במינו קדוש בבכורה - ואפילו הכי הוי מומא, ואמאי איצטרך לרבי יוחנן למימר? לא משום דהוה ליה שרוע - דשרוע האמור בתורה וז' היא שאבר אחד גדול מחבירו. אבל שניו אחו, כגון שבעמור דומה לעז - לא שמעינן דמוס הוא, הלכך איצטרך לרבי יוחנן לאשמעינן. מומין אלו - שפירשו בכסם בכבור. בין עוברין בין קבועין פוסלין - באדם, בבקר, בין זמן שמוס בו לא יעבד. שוה פורעו - שדומה לכני אדם. לעולם אימא לך בו' - ומכאן לא תסתבר משום שרוע. תריוויהו בעו - רהא - דאי משונה הוא, ואי קשיא: אמאי איצטרך לרבי יוחנן למימר? הךא אוקימנא דשינוי הוי מומא תרי: כיון דאיכא למימר נמי דלאו משום שניו הוא אלא משום שרוע, ואיצטרך לרבי יוחנן למימר. אחי - גויס הוי. אתאי לקמיה דרבא - למיבעי אי מייחיא בבכורה. מקנה לאונסיהו לגוי - לאפקועיהו מבכורה. ואסר להו - לבכורה בגיזה ועבודה בכבורים גמורים, ויהיב להו לכהנים. וכלאי חיותא - מתה מקנהו. לידי תקלה - שלא יגזו ויעבדו בהו. אי הכי - דלסובה נתבון, אמאי כלאי חיותא? קודם שיצא - ועדיין לא נתקשר. דבכור תליא קדושתיה; דכתיב: "כל הבכור אשר יולד" ודברים טו, ולא הוי במטיל מום בקדשים. מקדושת פהו לא מפקע ליה - דהוי בכבור בעל מום גזינתו לבחן. וחייב כון לנתוח בו קדושה, שלא יגזו ויעבדו בו וכשהוא שוחט - אינו שוחטו באשילי, ואינו נמכר באשילי, ואינו נקל לבטירא, כדלקמן (לאא). הךא - מכי משקל לה גוי, דלא חיייל עליה שם קדושה. ואף על גב שחזק נהוג בו קדושה. הוי בגיזה קדושה בחולין גמורין. קנין גמור - ליטול מעות מן הגוי. דגוי לא קני אלא בכסא. כדאמרין לקמן בפרק שני (גיטא), מילתא הוא דעבד - מילתא בעלמא, בדבור, ואינו נוטל דמיו. משנה פהניס ולויס פטורין - קא טלקא דעתך אפטר חמור קא. אם פטור - לויס בכורי ישראל ממכר. דין הוא בו' - ומשמעו דגוף הלוים פטרי חמורי ישראל. נבמרא ויעד

ועוד אלה – דרשנין קל וחומר גבי בהמה – מכבור בהמה טהורה נפטרו לויס, דהא בהמה טהורה חפיקה בהמת ישראל: אלמה תנן? – בפרק שני (יג.א), אלמא אמר רבא – גבי בהמה לא דרש רב קל וחומר. מדאיצטריך לאקשוי בכור בהמה טמאה לבכור אדם, דכל שאינו בכבור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלפקמן – שמע מינה גבי בהמה לא אתידיב למדרש

האי קל וחומר. רובא קאמר מתניתין: כהנים ולויס פטוריין הון עצמן מפרדיון הבן מלקל וחומר. אמר הפקיעה – קדושת פטוריין הויתא הויתא את קדושת בכורי ישראל במדבר – דין הוא שתפקע קדושת בכורה בשבן, כדאמר לקמן (ה.א.): בכורי הלויים לא חפיקהו על עצמן. בהמה טמאה מנא לן – דנפטרו כהנים מפטר חמור. כל שאינו בכבור אדם – כגון לויס וכהנים, דנפטרו מקל וחומר. לדידך דאמרת בהמה – דאבהמה נמי קל דרש קל וחומר. בן לוי דהוה ליה שח – במדבר, דאפקע פטרי חמוריס שהיו (לו) במדבר. בין לדידך ובין לרבא – דדרשיתו קל וחומר גבי בכור אדם, דכיון דדרשת לגבי בהמה – לא שכן לגבי אדם, דאי לא דרשת ביה קל וחומר – אדם מנא לן? וכיון דדרשת, איכא למיפריך: לוי בכור בן חדש, אשכחן גביו (לוי) פטור, בן (לוי) חדש דאפקע קדושת בכוריו לא חפיקהו, כדולקמן לדך חדש ומעלה מננו בדרביי (במדבר – א.) מנן

חדש ומעלה – ניפקע בכור עצמו. ובכורי לויס בן חדש דין הוא שפטור עצמן, מקל וחומר מפטושי בני חדש, דהפקיע קדושת בכורי ישראל – כל וחומר בין חדש עצמן, בכור פחות מנן חדש – דלא אפקע פטושי דכוחיה קדושת בכור ישראל – לא יפקע קדושת עצמו. ולמה לא נפדו בכורי בכורי לויס שהיו במדבר פחותים מנן חדש? לויס שילדה – מישראל, לא חפקע קדושת בכור בנה. דהא לא מננו במדבר אלא זכרים, אבל נקבות לא חפקיעו כלום. בפטר רחם תלה רחמנא – לבכור. וכיון דרחם דרך ליה הוה – אוליין אחר האם לענין חמש סלעים: אי משכחין דכולן פטרי, פטוריין, אפילו פחותי מנן חדש שהיו במדבר, שלא חפקיעו – בן לוי נמי פטור. ואחרן שלא היה באותו מנן – לא הוה ולא בהמותיו, שלא חפקיעו את בכורי ישראל – לא יפקע פטרי חמוריס דידהו חוקשי ב' – השתא אפיקריק כוליהו דידהו ויביתא.

ולדורות – לזמור: כל שאינו בכבור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלפקמן, שמע מינה: גבי בהמה לא אתידיב למדרש קל וחומר. ואין הלשון משמע כפיירושו. דמדאקמור: אשכחן אדם בהמה טמאה מנל, משמע דאיצטריך קישא לאגמורי אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטחוריה לא עבדי קל וחומר. ועוד: דילמא איצטריך קישאש דלדרשנין לקמן בשעתיה. דבכור בהמה טמאה לא חתוק בן בן באתה שעה, בשעה דאמור דגמרי מנא חזר וחזר ופודה, כמו שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור וישראל: ויהי אצטריך לרבי אליעזר דרדיש סתוף פרק (ב.ב.ב.) מה בכור אדם חייב באצטיותו – אלא בכור בהמה חייב באצטיותו ונראה לא חזר עממך דרבא: דדוקא באדם שקדושת לויס גורמת חפקת בכורה – שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השח של לויס גורמת חפקת חייב בהמה, דאין בן קדושה – לא שייך למיעבד קל וחומר. הוה חתוקה על עצמן – פירש הקונטרס: לרבא. "פטורין" מתניתין איידי פבירין הון. וקשה: דבפטר רחמנא עסקינו ופירש רבינו הון. הכי קאמר מתניתין: כהנים ולויס פטוריין מפרדיון פטרי חמור. מנא חתוקה על עצמן? וכן שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור. ואם תאמר: מכל מקום קל וחומר גמרי איתא, אם פטר שח של לוי פטרי חמוריס של ישראל – כל שכן בכל מקום (קטן של שאר לויס לא חפקע ליה שח ויהי דאמה אין קל וחומר. לא אמר הכותב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה כשיש לו – עבדין קל וחומר. בן חדש דאפקע יפקע – לא אקמור: כלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל – לפקע. דאין בכור פוקע בכור. אלא הכי אקמור: בן חדש דיש בח ללויות שבו לחפקיע בכורות ישראל – יפקע בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשט חפקת בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מנן חדש באתה שעה – לא חפקיע בכורת של עצמו, ואין ע' שאחרין בן נעשה בן חדש. וכן לבכורות משם ואילך, דכיון דבאתה שעה לא מפקיע – בן לולרות, דכרדיש בסמוך: "חזוי" – בהיותין ויהי.

בפטר רחם תלה רחמנא – פירש הקונטרס: כיון דרחם דרך ליה הוה, ואין משכחת דלויס כולן פטוריין פחות מנן חדש – בן לוי נמי פטור. משמע שרצא לתרץ דין פרכא דבן לוי שגריא דפטר רחם וכן בן שהוא בן חדש – עד שגריא דהוקשע כל הלויס כולן וכו'. לולרות. ואין משמע, אלא לגמרי מתרצא בשגריא דפטר רחם. כיון בן שהוא פחות מנן חדש אין בו שגריא ריתעא אלא במה שהוא פחות מנן חדש, והרי דאין בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי משיחיו לוי ואף על פי שאין אביו לוי, ולא היה באותו מנן – פירש הקונטרס: לא הוה אלא בהמותיו, שלא חפקיעו בכור ישראל – לא חפקעו בכור בהמה דרדיה. משמע שרצא במו בן לקושטו ולא חפקע בכור עצמו. ואין אפשר לומר, כן, דלא היה אחרן בכור, דמורים גדולה מננו שלש שנים כדאמר במדרש וירש פרשת "שמות", כמו שהיה אחרן גדול מנשה שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאחרן טפי משלש מאות בכורים של לויס לא מננו בהדי עשרים ושנים אלא כדלפקמן? ויש לומר: נתי דלענין עשרים ושנים אלא לא מננו. משום דידן לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום מננו במנן לויס. אבל אחרן לא מננה כלל.

דאין הלשון משמע כפיירושו. דמדאקמור: אשכחן אדם בהמה טמאה מנל, משמע דאיצטריך קישא לאגמורי אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטחוריה לא עבדי קל וחומר. ועוד: דילמא איצטריך קישאש דלדרשנין לקמן בשעתיה. דבכור בהמה טמאה לא חתוק בן בן באתה שעה, בשעה דאמור דגמרי מנא חזר וחזר ופודה, כמו שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור וישראל: ויהי אצטריך לרבי אליעזר דרדיש סתוף פרק (ב.ב.ב.) מה בכור אדם חייב באצטיותו – אלא בכור בהמה חייב באצטיותו ונראה לא חזר עממך דרבא: דדוקא באדם שקדושת לויס גורמת חפקת בכורה – שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השח של לויס גורמת חפקת חייב בהמה, דאין בן קדושה – לא שייך למיעבד קל וחומר. הוה חתוקה על עצמן – פירש הקונטרס: לרבא. "פטורין" מתניתין איידי פבירין הון. וקשה: דבפטר רחמנא עסקינו ופירש רבינו הון. הכי קאמר מתניתין: כהנים ולויס פטוריין מפרדיון פטרי חמור. מנא חתוקה על עצמן? וכן שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור. ואם תאמר: מכל מקום קל וחומר גמרי איתא, אם פטר שח של לוי פטרי חמוריס של ישראל – כל שכן בכל מקום (קטן של שאר לויס לא חפקע ליה שח ויהי דאמה אין קל וחומר. לא אמר הכותב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה כשיש לו – עבדין קל וחומר. בן חדש דאפקע יפקע – לא אקמור: כלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל – לפקע. דאין בכור פוקע בכור. אלא הכי אקמור: בן חדש דיש בח ללויות שבו לחפקיע בכורות ישראל – יפקע בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשט חפקת בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מנן חדש באתה שעה – לא חפקיע בכורת של עצמו, ואין ע' שאחרין בן נעשה בן חדש. וכן לבכורות משם ואילך, דכיון דבאתה שעה לא מפקיע – בן לולרות, דכרדיש בסמוך: "חזוי" – בהיותין ויהי.

בפטר רחם תלה רחמנא – פירש הקונטרס: כיון דרחם דרך ליה הוה, ואין משכחת דלויס כולן פטוריין פחות מנן חדש – בן לוי נמי פטור. משמע שרצא לתרץ דין פרכא דבן לוי שגריא דפטר רחם וכן בן שהוא בן חדש – עד שגריא דהוקשע כל הלויס כולן וכו'. לולרות. ואין משמע, אלא לגמרי מתרצא בשגריא דפטר רחם. כיון בן שהוא פחות מנן חדש אין בו שגריא ריתעא אלא במה שהוא פחות מנן חדש, והרי דאין בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי משיחיו לוי ואף על פי שאין אביו לוי, ולא היה באותו מנן – פירש הקונטרס: לא הוה אלא בהמותיו, שלא חפקיעו בכור ישראל – לא חפקעו בכור בהמה דרדיה. משמע שרצא במו בן לקושטו ולא חפקע בכור עצמו. ואין אפשר לומר, כן, דלא היה אחרן בכור, דמורים גדולה מננו שלש שנים כדאמר במדרש וירש פרשת "שמות", כמו שהיה אחרן גדול מנשה שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאחרן טפי משלש מאות בכורים של לויס לא מננו בהדי עשרים ושנים אלא כדלפקמן? ויש לומר: נתי דלענין עשרים ושנים אלא לא מננו. משום דידן לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום מננו במנן לויס. אבל אחרן לא מננה כלל.

דאין הלשון משמע כפיירושו. דמדאקמור: אשכחן אדם בהמה טמאה מנל, משמע דאיצטריך קישא לאגמורי אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטחוריה לא עבדי קל וחומר. ועוד: דילמא איצטריך קישאש דלדרשנין לקמן בשעתיה. דבכור בהמה טמאה לא חתוק בן בן באתה שעה, בשעה דאמור דגמרי מנא חזר וחזר ופודה, כמו שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור וישראל: ויהי אצטריך לרבי אליעזר דרדיש סתוף פרק (ב.ב.ב.) מה בכור אדם חייב באצטיותו – אלא בכור בהמה חייב באצטיותו ונראה לא חזר עממך דרבא: דדוקא באדם שקדושת לויס גורמת חפקת בכורה – שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השח של לויס גורמת חפקת חייב בהמה, דאין בן קדושה – לא שייך למיעבד קל וחומר. הוה חתוקה על עצמן – פירש הקונטרס: לרבא. "פטורין" מתניתין איידי פבירין הון. וקשה: דבפטר רחמנא עסקינו ופירש רבינו הון. הכי קאמר מתניתין: כהנים ולויס פטוריין מפרדיון פטרי חמור. מנא חתוקה על עצמן? וכן שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור. ואם תאמר: מכל מקום קל וחומר גמרי איתא, אם פטר שח של לוי פטרי חמוריס של ישראל – כל שכן בכל מקום (קטן של שאר לויס לא חפקע ליה שח ויהי דאמה אין קל וחומר. לא אמר הכותב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה כשיש לו – עבדין קל וחומר. בן חדש דאפקע יפקע – לא אקמור: כלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל – לפקע. דאין בכור פוקע בכור. אלא הכי אקמור: בן חדש דיש בח ללויות שבו לחפקיע בכורות ישראל – יפקע בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשט חפקת בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מנן חדש באתה שעה – לא חפקיע בכורת של עצמו, ואין ע' שאחרין בן נעשה בן חדש. וכן לבכורות משם ואילך, דכיון דבאתה שעה לא מפקיע – בן לולרות, דכרדיש בסמוך: "חזוי" – בהיותין ויהי.

בפטר רחם תלה רחמנא – פירש הקונטרס: כיון דרחם דרך ליה הוה, ואין משכחת דלויס כולן פטוריין פחות מנן חדש – בן לוי נמי פטור. משמע שרצא לתרץ דין פרכא דבן לוי שגריא דפטר רחם וכן בן שהוא בן חדש – עד שגריא דהוקשע כל הלויס כולן וכו'. לולרות. ואין משמע, אלא לגמרי מתרצא בשגריא דפטר רחם. כיון בן שהוא פחות מנן חדש אין בו שגריא ריתעא אלא במה שהוא פחות מנן חדש, והרי דאין בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי משיחיו לוי ואף על פי שאין אביו לוי, ולא היה באותו מנן – פירש הקונטרס: לא הוה אלא בהמותיו, שלא חפקיעו בכור ישראל – לא חפקעו בכור בהמה דרדיה. משמע שרצא במו בן לקושטו ולא חפקע בכור עצמו. ואין אפשר לומר, כן, דלא היה אחרן בכור, דמורים גדולה מננו שלש שנים כדאמר במדרש וירש פרשת "שמות", כמו שהיה אחרן גדול מנשה שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאחרן טפי משלש מאות בכורים של לויס לא מננו בהדי עשרים ושנים אלא כדלפקמן? ויש לומר: נתי דלענין עשרים ושנים אלא לא מננו. משום דידן לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום מננו במנן לויס. אבל אחרן לא מננה כלל.

דאין הלשון משמע כפיירושו. דמדאקמור: אשכחן אדם בהמה טמאה מנל, משמע דאיצטריך קישא לאגמורי אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטחוריה לא עבדי קל וחומר. ועוד: דילמא איצטריך קישאש דלדרשנין לקמן בשעתיה. דבכור בהמה טמאה לא חתוק בן בן באתה שעה, בשעה דאמור דגמרי מנא חזר וחזר ופודה, כמו שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור וישראל: ויהי אצטריך לרבי אליעזר דרדיש סתוף פרק (ב.ב.ב.) מה בכור אדם חייב באצטיותו – אלא בכור בהמה חייב באצטיותו ונראה לא חזר עממך דרבא: דדוקא באדם שקדושת לויס גורמת חפקת בכורה – שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השח של לויס גורמת חפקת חייב בהמה, דאין בן קדושה – לא שייך למיעבד קל וחומר. הוה חתוקה על עצמן – פירש הקונטרס: לרבא. "פטורין" מתניתין איידי פבירין הון. וקשה: דבפטר רחמנא עסקינו ופירש רבינו הון. הכי קאמר מתניתין: כהנים ולויס פטוריין מפרדיון פטרי חמור. מנא חתוקה על עצמן? וכן שפטר במדבר שח הוה על שח טמא פטור חמור. ואם תאמר: מכל מקום קל וחומר גמרי איתא, אם פטר שח של לוי פטרי חמוריס של ישראל – כל שכן בכל מקום (קטן של שאר לויס לא חפקע ליה שח ויהי דאמה אין קל וחומר. לא אמר הכותב לקחת בהמה של לוי זה תחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה כשיש לו – עבדין קל וחומר. בן חדש דאפקע יפקע – לא אקמור: כלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל – לפקע. דאין בכור פוקע בכור. אלא הכי אקמור: בן חדש דיש בח ללויות שבו לחפקיע בכורות ישראל – יפקע בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשט חפקת בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מנן חדש באתה שעה – לא חפקיע בכורת של עצמו, ואין ע' שאחרין בן נעשה בן חדש. וכן לבכורות משם ואילך, דכיון דבאתה שעה לא מפקיע – בן לולרות, דכרדיש בסמוך: "חזוי" – בהיותין ויהי.

בפטר רחם תלה רחמנא – פירש הקונטרס: כיון דרחם דרך ליה הוה, ואין משכחת דלויס כולן פטוריין פחות מנן חדש – בן לוי נמי פטור. משמע שרצא לתרץ דין פרכא דבן לוי שגריא דפטר רחם וכן בן שהוא בן חדש – עד שגריא דהוקשע כל הלויס כולן וכו'. לולרות. ואין משמע, אלא לגמרי מתרצא בשגריא דפטר רחם. כיון בן שהוא פחות מנן חדש אין בו שגריא ריתעא אלא במה שהוא פחות מנן חדש, והרי דאין בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי משיחיו לוי ואף על פי שאין אביו לוי, ולא היה באותו מנן – פירש הקונטרס: לא הוה אלא בהמותיו, שלא חפקיעו בכור ישראל – לא חפקעו בכור בהמה דרדיה. משמע שרצא במו בן לקושטו ולא חפקע בכור עצמו. ואין אפשר לומר, כן, דלא היה אחרן בכור, דמורים גדולה מננו שלש שנים כדאמר במדרש וירש פרשת "שמות", כמו שהיה אחרן גדול מנשה שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאחרן טפי משלש מאות בכורים של לויס לא מננו בהדי עשרים ושנים אלא כדלפקמן? ויש לומר: נתי דלענין עשרים ושנים אלא לא מננו. משום דידן לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום מננו במנן לויס. אבל אחרן לא מננה כלל.

מלך לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני – אף על גב דקדוש נפדה בשח וכל דבר, חוץ מעבד וקרקע וטשר, כדאמרינן בפרק "יש בכור" (בבורות נא.א.) – היינו מטעם ששוח כסף בכסף, אלא מטעם שח. אלא פטר חמור נפדה בשח כל דהו, ובשאר – כבוי, כדאמר לקמן. **ופודה** בו פעמים הרבה – פירש הקונטרס: אלא חור וקבא מיד כחן אחר שנתנו לו – חור ופודה בו פטר חמור אחר.

ורבינו תם מפרש: דאספק אבא, לקמן בפרק (ט.א.) דקתני ירשא: אחת כברה ואחת לא כברה, ליתא זכר ונקבה – מפרשיש דהוא לעצמו, ובספק זה שלא יצא מידו הוצרך למתני שחור ופודה בו ספק אחר פעמים הרבה. וכן משמע דאספק קאי, דקתני בתר הכי: כנסה לירי' בלתי עשר, ומוקי ליה בגמרא [א.א.] בספק, אבל בוודאי – לא אפשר למימר: פודה וחור ופודה, כל זמן שהוא ביד ישראל ולא נתן. והא נתן לקמן בפרקין (ט.א.) שתי חמורות שאם בכר וילדו שני זכרים – נתן שני טלאים לבתו. **לא** קדשו בבורות (נמי) במדבר – לא בכור אדם ולא בכור בהמה. והא דפריך לעיל: אפילו במכור בהמה טהורה לפיטור, דהא בהמה טהורה ידירה הפקיעה בהמת טהורה טהורה – אי זה אוליב דריש לקיש לפי סברתו של עכשיו, ומיהו, לפי מסקנא דלקמן, הוקדשו בחומש הקדשים ואחר כך פסקו. ונחא. **אותו** דיוס – מכאן ואילך לא קרוב. והא על גב דגדריס גזברת קרוב משח ואילך – משום בכורות נקט "אותו דיוס". **אלא** אי אימור כר – למסקנא זו לא נאמר דהי חיבתא דלעיל, וכדאי גזנא אימא בריש "החולץ" (בבמות לה.ב.) גבי אלמנה מעוברת, ובפרק קמא דחגיגה (ו.א.) ופרק "המפלת" (נדה כד,א.) גבי פניו מומסין. ובכמה דוכתי איכא טובא.

קוביוסטוט

ולדורות מנא לן – שיפטרו בכורי בהנים לויים. דמהאי קל וחומר לא שמעינן אלא במדבר. **וממאי דבשה** – של בן לוי, נפטרו פטרי חמורים של ישראל, דקאמרת לעיל: בן לוי דהוא ליה שח דאפקע ליפקע? **בבכור אדם** (במדבר יז) "ופודיו מבין חדש תפדה בערבך כסף חמשת שקלים". שח לדורות – (ג) "ופטר חמור תפדה בשח". בכסף פרו בכורים באותה שנה, דכתיב (במדבר ג.) "ולקחת חמשת שקלים לגולגולת". הקדשות (יזקרא בו) ואם חקדשתי נאלא אתי"ו וגו', ומעשר שני – דכתיב (דברים יד.) "ותחתה בכסף", הילכך פרו בו בכורות במדבר כלדורות. תאמר בשח שאין פודין בו הקדשות. תע – שלא נמנו בכורי בהמת ישראל, מדלא מנה הכתוב עודפים בבמהו כמו שזמנא באדם שלשה ושבעים ומאתים. **דלא** הוו – אילו לישראל בהמות טובא כלויס. **והילכא** חלקי **הכי** – דמקנה בר היה לבני ראובן, אפילו הכי לא הוו עדפי בבמה, שיהו בכורי בהמת ישראל עודפים על פשוטי בהמות ויוסו **ואימא** – הא דכתיב "בהמות הלויים" – בהמות טובא משמע, כדאשכחן בנינוה (יונה ד) "ובהמה רבה", אלמא בהמה טובא משמע **אם** כן – בהמת דלויס (ובבמתן דירשאל תתריחו) טובא משמע, ליתכתינהו קדש כי הדדי. משני קרבי דביביותי – שמע מינה חד פטר טובא. **לנינא** – במתניתין: ופודה בו בשח פעמים הרבה. שאם חור וקבא מיד הכון לאחר שנתנו לו – חור ופודה בו פטר חמור אחר. **ורבי ינינא** – דאמר: שח אחד של בן לוי כו' – טעמא דמתניתין קמפרש, והכי קאמר כו'. **לא קדשו בבורות** – שגולדו במדבר. **דמעיקרא** – במדבר. והא "קדש" ליל כל בכור" מוקי ליה ריש לקיש במצרים. אבל במדבר לא קדשו, מדכתיב "כי יביאך" אדר – "והעברת כל פטר רחם". **בבמות** – כל אחד מזה מזה מקריב עליי. ומשחוקים המשכן נאסרו, דכתיב (ויקרא יז) "ואל פתחו אתו, ולא מועד לא הביאו" וגו'. ועבודה בבביות – בכורי ישראל היו מקריבים, ומכאן ואילך הכותים. אלמא בבורות קדשו **דאי** לא **תימא** הכי – אלא באותן שגולדו במדבר. כן שנה בר עבודה – הא ששיצאו ממצרים עד שהוקם המשכן שתא חדא הוא דהוא? **ולא פסקי** קדשת בבורות – דהך שגולדו במדבר קדשו – איכא למימר דמעיקרא שגולדו (במדבר) (ומצרים) בקדושתיהו קיימי כו'. **ומינה** – איכא למשמע דלא קדשו בבורות במדבר, דקתני "אותו דיוס" מכלל דמכאן ואילך לא קרוב. שיום ראשון מקריבין כל בכורי בהמה שיצאו ממצרים. **מעיקרא** לא – שלא היה יכול כל אחד לשעות מזהב להקריב בבורות שלו, דחובות לא קרוב בבמת יחיד. הוותר לקדש לא לעולם לכשנכנסו ארץ. **במצרים** לא קדשו – בתמיא, והא מודו כולוה לעיל באותן שיצאו ממצרים והתביע פקוד כל בכור זכר – מבין חדש ומעלה. וכן חדש דאי במדבר נולד, דהא האי מעשה בשנה שנית דהוא

ופסקו – משעת החשבון של חומש הפקדיום ואילך. **טעמיה** – מרודה כי יביאר' הודו 'והעברת', **מנוח** זו – של כבורות, בשבילה תיכנס לארץ. ולהבי מנכיתו חומנא להדרי. **ואפכיתו נמי לרבי אלעזר** – ואמרתו: 'דיש לקיש חואי בחלום', ומתריך ליה למלתיה דרשי לקיש' **והא רבי אלעזר תלמידו דרבי יוחנן הוה! אמר ליה** – האי דלא

קדש דקאמר רבי יוחנן – דהיינו לא דהוצרכו לקדש. אם רוצה להחיותו, אינו צריך להקדישו בשאר בחירות ולחילן, שהרי קדשן היו משעה שנולדו. דהיינו נמי בדלעיל, דלרבי יוחנן קדש בכבורות מבורר. בלשון רבו – אף על גל דהרריותו כי הדידו היו פרושיהו, אפילו הכי קאמר ליה בלשון שלמהדיה. קונטרסוקם שם שר. **בפרשן של לוי** – בנרשן כתוב (בפרק א) שבעת אלפים וחמש מאות, ובכתב כתיב (שם) שמונת אלפים שש מאות – דהיי ששה שבע אלפים ומאה. ובמדרש כתיב (שם) ששת אלפים ומאתים – דהיי שנים ועשרים אלף ששים מאות. ובכלל כתיב (שם) 'כל זכר מנוח חדש מעולה שנים ועשרים אלף'. **מחצית השקל בשקל קדש** – לגלגלה, שלש מחצות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים – שרי מאתים ואחד כבר ואחד עשר מנה. כבר היה ששים מנה, ומנה – מאה דינר, שהן חמשה ועשרים אלפים. ושקל דארייתא הוה סלע. חשוב ששים פעמים עשרים וחמש – תמצא בכבר אלף וחמש מאות סלעים, שהן שלש אלפים חצאי שקלים. תמצא לשלש אלפים ישראל – כבר כסף, תמצא אלף מאה – כבר, לשש מאות אלף – מאתים כבר. ולשלשה מאות – אלף וחמש מאות סלעים, ולחמש מאות איש – מאתים וחמשים סלעים, ולחמשים איש – עשרים וחמשה סלעים. דהיי אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים סלעים. צרך סלעים ועשה מנח מנח. מכל מאה סלעים ארבע מנים, דהיי לאלף סלעים ארבעים מנים, ולחמש מאות סלעים עשרים מנים. כבר פשו ליה, מאתים וחמשה ושבעים סלעים, שהן אחת עשרה מנה. **מחצה שלם לא החזיר** – שהיה לו שלש מן החצי מאת כבר חצי, וחמש מנים חצי, והוא לא נתן אלא מאה כבר, בדכתיב 'מאת כבר'. ואף על גב דכתיב (שמות לח) 'זאת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויום', חזקי דמית ממוצא החזיר – אותו פסוק לא אומדן אותו חש, שמבטוח דהיי לקטור בדברים. **כפול היה** – והיה בכבר מאה ועשרים מנים. ובאותן מאה כבר הוה מאתים כבר. והאחד כבר ואחד עשר מנה היה האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים סלעים ויהי לעלמיהם. כתיב **קרא אחרינא** – דלא כתיב ביה 'לצעת', ולא קחשיב לכולהו. **אילימא מיניה** – מהאי קרא גופיה. שהרי כיון האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים איש שבעים וחד מנה. ואימנא לא מהדר אלא כמה דכתיב, מידו עדן הוה ליה לקרא למיניה ביה בכבר ואחד עשר מנה, ולא מנאן אלא בפרטות, בפרטים, אלא עשה מנח כלל שחשבם בכבר, שמוע מינה כפול היה. לעולם אינא לישראל אמאי לא אודר מאתים כבר, והא דאמרת: 'אי לא דכפול היה אמאי לא מננה בכבר' – לאו טעמא דהוה. דכללי שהגיע למאה קחשיב בכללי, ופרטי כגון חד לא חשיב בכבר, לפיכך מנאן בפרטות. **ואלפים וארבע מאות שקל** – אלפים הוה שמונים מנים, לכל מאה ארבעה מנים. וארבע מאות הוה ששה עשר מנים – דהיי תשעים וששה מנים, ולא מנאן אלא בפרטות. והאי קרא חשיב פרטי בכברי, דכתיב: 'שבעים כבר'. מידא כתיב 'שבעים ואחד כבר ושלשים וששה מנים' – שמוע מינה כפול היה, ועד ליהוה מאה ועשרים מנים לא הוי כבר. **פרטא רבא** – שבעים. ולהכי קרי ליה 'פרטי' – דלא הגיע למאה. **פרטא וזוטא** – כגון חד כבר. והשקל עשרים גרה – פסוק הוא בחזקא: 'עשרים שקלים וגר המנה יהיה לכם', אלמא המנה עשרים וחמשה סלעים.

קוביוסמוס – במקום אחר (חולין צא.ב) פירש רש"י: טובה כאן גבי גביית ספק, ובפרק 'זמורין פירות' (בבא בתרא צב.ב) גבי עבדים, וסמם עבדים אינן גונבי נפשות. ורבינו חננאל פירש: משחק בקוביא. והא דאמר בבראשית רבה: 'שלחני נא כי עלה השחר', וכי גבג קוביוסמוס אתה שאתה מחמירא

מן השחר – דרך משחק בקוביא לא תסמינן עבדא, לפי שמפסידו כספן בשחקו ומתווכיב בעצמה, **ומחצה** שלם לא החזיר – ולא חזיר לו פסוק 'זאת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים', שהרי לקטורו בתנחן. **מנא היה** – פירושו, לא חזר לדקדק זה מנח מן השחר, מלבד קושיא זו. **הרי** כאן שבעים ואחד מנה – ולא מנאן הכתוב אלא בפרטות. **ומנה** של קדש כפול היה – אבל שקלים – חזר ושל קדש שהיו היה: ואם תאמר: מכל מקום למננהו בנזין, ולימא: שלשים וחמשה מנים חצי. וכן בסמוך דקאמר: שהיו כאן תשעים וששה מנים – והיה לו למננהו במנה, ולימא: ארבעים וחמשה מנים, והיו המנים טפי שלשם ויש לומר: משקל של מנה לא היה עדיין בימי משה, ולא משתמשי קרא בארייתא דלכתוב 'מנה'. דהיי דפבר קמא דכרובות (יב.ג) גבי אלמנה, אמרין: נקראת 'אלמנה' על שם מנה. דעדינא רבנן תמטיקו לה כרובות מנה. ומי כתב קרא לעיתא ואמאי לא דייקנן כתובות אלמנה דארייתאן אלא דהיי לפי שלא היה מנה בימי משה. **והשקל** עשרים גרה – דהיי מעין, כדמרתג: עשרים מעין סלע. ותמיה: האמר סלע – ארבעה דינר, שש מנה כסף – דינר, אלמא אינא עשרים וארבעה מעין כסף ופרש רבינו זה: שתי פעמים הוסיפו על השקל בימי יחזקאל היה שקל עשרים גרה, הוסיפו שותות על מנה של קדש, שבתחלה היה בו חמשים סלעים, עשאוהו של קדש ששה אלף השקל לא הוסיפו. ובזמני חזקיהו חזרו והוסיפו על השקל שותות מלבד תוספת שבתחלה, שהיה של עשרים ושמונה של עשרים וארבעה, והשתא לפירושו דרבינו שם, כשנתוסף בימי יחזקאל נגשה מנה של קדש גרול יותר מנפלים מן השקל, דשל חול לעולם עשרים וחמשה סלעים, והם עשו של קדש ששים סלעים. ובזמני חזקיהו הוסיפו על סלעים – ממילא נתוסף מנה של קדש שול. והיי פירוש קרא דייקאל: השקל עשרים גרה. כלומר: מאותים שקלים שהיו בתחלה עשרים גרה יש במנה של עכשיו ששים. אבל משקלים של עכשיו שנושעו עשרים וארבעה – לית ביה אלא חמשים בשל קדש ועשרים וחמשה של חול.

עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל חמשה יהיה לכם – מה של מאה חול הכתוב בנה אתה ששים שקלים חמשה, וכן לחולקו בענין זה. יש לפרש: לפי (דאמרת) שניני משקלות היו במקדש: משקל אחד היה במקדש של עשרים שקלים, בה שקולים שלש מנה של קדש שרש שנותים (קדש) אחד משותות ומשקל

קא חשיב בכברי, פרטא וזוטא – לא קחשיב בכברי! **אלא אמר רב הקדא, מהכא: 'והשקל עשרים גרה עשרים שקלים ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם'.** והא

בכורות. פרק ראשון - הלוקח עובר חמורו דף ה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ) רש"י תוספות

ומשקל אחד של עשרים חמשה שיעור מנה של חול. רביע מנה של קדש (קדש) (אחר) שנתוסף קדש. ומשקל עשר. ושלתן מחזיקות שיעור מנה של קדש. וכן מוכח החרום מהרמבם: "ולעגל עשרין מעין חללות מנה עשרין סלעין. מנה דכספא עשרין וחמש סלעים, רבעות מנה חמש ועשרה סלעים, כולחן שיתין מנה רבא מנה דקדושא אתא לכוך". ולפי פירוש שני אין מתיישב כל כך "חללות מנה" "רבעות מנה" בבגה של קדש אחר שנתוסף. רמבם דכספא עשרים וחמש סלעים" איירי בבגה של חול. ולא בשל חול אחר שנתוסף. אלא בבגה של חול מקמי דאיתוסף איירי. ואם תאמר: ובגאן קל שיהיה יחזקאל כלום? וילמא מתחלה היה מנה של קדש ששימו של יומרו: דמאת ככר של משה מוכית, דתחתולו של קדש לא היה אלא (בחדלו) (בפול).

תשעים חמורים לזבים — על שם (נחום) א פוט ולזבים היו בעורותי, "ולזבים" וכושי" במצבעריו" ונדאל יא. "חמרא לכאוד" ריש קרבן "במה בחמיה" סיבת קרבן אבא פירש בערוך: חמור מצרי. ויבדשלמי גריס: גריס הבאים מפתס וזכו מהו להמתין שלשה דורות. **תלמוד** לומר אך חלק — תימנה תנא דידן דלית ליה דקד רדשא. מקצת סיבת חייב מנא ליה ומתניתין היא פרק שני (בכורות טזב). ולא מסיבה דפליג אהא דפריקין. ומיהו, אי לא פליגי — קשה, דמיתני עלה דתנא כרב יודרה, וכי קאמר "מנא הני מילי" הוה ליה לאיתווי מנא ליה דמתניתין! **והא** תנא פטר פטר נסיב לה לפיה — ואין לומר: מכל מקום איצטרך קרא דמתניתין לפטור מקדושת פטר חמור, וקרא דהבא לפטור מידן שור. דפטר מן הבכורה דקתני במתניתין משמע דלגמרי פטר לה לפיה מכלל "דפטר" "פטר", ודלפנין מחדירי כדלקמן. ואם תאמר: נהי דמשמעין מ"פטר" "פטר" פרה שלידה מין סוס, וילמא מנא מילי דהבא דאשנתו לדבר שאינו קדוש קדושת הגוף. אבל כגון רחל שלידה מין עז. דקדוש קדושת הגוף הוא אמרני דקדשא ויהי לומר: דמסתבר לגמרי (משמע) דלפנין חמור קדושת דמים מקדושת הגוף כדאמר בסמוך. וקשה: דהא אמר אפילו קדושת מוקדושת הגוף לא לפינה, דהא לשור וכשב ועז צריך קרבן לכל חול אחר **ורבי** יוסי הגלילי אם כן ליכתוב קרא אך בבה שור וכשב ועז — והא דרדשיני מניה: עד שיהא שור ובכורו שור. אף על גב דאיצטרך לכדריבי יוסי בר חיננא — משום דבעין "בכור" שני ושלשילי שני לנו לדרוש מן הראשון.

מן הראשון.

שְׁהָא פֶּשֶׁב וּבְכוֹרוֹ כֶּשֶׁב, אוֹ בְכוֹר עֵז, — עד שִׁיהָא הוּא עֵז וּבְכוֹרוֹ עֵז, וְכֹל אֶפְיֻלוֹ יֵשׁ בּוֹ מִקְצֵת סִמְנֵיהּ תִּלְמוֹד לֹאֹמַר: "אֵךְ" חֶלְק. בְּמֵאָה רִחְמָנָא מִקְדִּישָׁא הִנּוּךְ וְהוּא הִדִּין מִקְדִּישָׁת דְּמִיִּים, וְהוּא הִדִּין מִקְדִּישָׁת הִנּוּךְ; וְרַבִּי יוֹסִי כִּבְרִי: גְּלִי רִחְמָנָא מִקְדִּישָׁת הִנּוּךְ וְהוּא הִדִּין מִקְדִּישָׁת דְּמִיִּים, וְגַמֵּר קְדִישָׁת דְּמִיִּים מִקְדִּישָׁת הִנּוּךְ. וְהָא "בְּכוֹר" מֵאִי עֶבְרִי לִיה? מִיִּבְעִי לִיה לְכַדְרֵיהּ יוֹסִי בְּרַבִּי חִינְנָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חִינְנָא: לָמָּה נֶאֱמָרוּ אִמּוּרִין בְּכָבוֹר שׁוֹר, אִמּוּרִין בְּכָבוֹר כֶּשֶׁב, אִמּוּרִין בְּכָבוֹר עֵז? צָרִיקָא, דְּאִי פִתְחֵי רִחְמָנָא בְּכָבוֹר שׁוֹר — שֶׁפֶן נִתְרַבָּה בְּנִסְכִּים, כֶּשֶׁב — שֶׁפֶן נִתְרַבָּה בְּאִלִּיָּה, עֵז — שֶׁפֶן נִתְרַבָּה אֲצֵל עֲבוֹדָה זָרָה בִּיחִיד. חֲדָא מִחְדָּא לֹא אֲתֵינָא, תִּיֵּינִי חֲדָא מִתְרַתִּי — בְּהִי לֹא לִיכְתוּב? לֹא לִיכְתוּב רִחְמָנָא בְּשׁוֹר וְתִיֵּינִי מִהֲנֶה — מֵה לִּהְנֶה שֶׁפֶן לֹא לִכְתוּב כֶּשֶׁב וְתִיֵּינִי מִהֲנֶה — מֵה לִּהְנֶה שֶׁפֶן בְּצִיבּוֹר! לֹא נִיכְתוּב רִחְמָנָא עֵז, וְתִיֵּינִי מִהֲנֶה — מֵה לִּהְנֶה שֶׁפֶן צִדִּי רַבּוֹי אֲצֵל מִזְבֵּחַ! הִלְכֶּךָ צָרִיכִי. — וְרַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי: אִם מֵן לִיכְתוּב קָרָא: "אֵךְ בְּכוֹר שׁוֹר כֶּשֶׁב וְעֵז", "בְּכוֹר" "בְּכוֹר" לָמָּה לִי? אֵלָּא לֹא שְׁמַע מִיָּנָה: עַד שִׁיהָא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר. וְרַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי, הָא "פֶּטֶר חֲמוֹר" "פֶּטֶר חֲמוֹר" מֵאִי עֶבְרִי לִיה? — מִיִּבְעִי לִיה לְכַדְרֵנָּא, רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי אָמַר: מִתּוֹךְ שְׁנָאֵמַר "אֵךְ פֶּרֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאֵדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה", שְׁמַע אֲנִי אֶפְיֻלוֹ פֶּטֶרִי סוּסִים וְגַמְלִיִּים תִּלְמוֹד לֹאֹמַר: "פֶּטֶר חֲמוֹר" — פֶּטֶר חֲמוֹר אֲמַרְתִּי לָךְ, וְלֹא פֶּטֶרִי סוּסִים וְגַמְלִיִּים. וְעַרְוִין אֲנִי אָמַר: פֶּטֶרִי חֲמוֹר — בִּשְׁהָ, פֶּטֶרִי סוּסִים וְגַמְלִיִּים — בְּכָל דְּבָר! חֲלָמוֹד

והא מאתן וארבעים דינר ניתנו — אלא כפול היה, ובגמנה דקדוש הוא מתאן, והנן ארבעים דטפו עלייהו. והו שחוספיו כימי מיהא, והוספיו עליהן שנות, דארבעין ודו שנותא מלבר, בדאנתן איכא חמש פעמים ארבעים, והביאי פסם ארבעים ששית מבחורץ והוספיו עליהן. ולא אמרינן שנות מלגיו, שיהלוק לששה ווספיו על המשקל אחד מאותן חלקים.

בבית מותבא רבא — בבית המדרש הגדול. לזבים. מעולים. שרפיו יריהם. — לפיכך בא עליהם עמלק. לא הפנו אבות אלא בנים (הציל) מרפיו ידים — במאן שרפיו יריהם מן התורה. כדברי שמות — לזנות את בנות מואב. קרימות פנעו בהן — "ותקרא" משמע גופן היה פוגע בהן. שנשעו כולן בעלי קריין — ולשון מקרה פועל. **משנה** פטר חמור שני פעמים — כתובים בתורה, חד ב'קדש לך כל בכור' (שמות ג) וחד "בראה אתה" (שם לד.) חיוולד — האם. והתולד חמור — שהוא דומה לאמו. ומאן קהן באבילה — אתון שאין דומין לאמן. **גמרא** מקצת סימנין — של אמו. אך בכור שור ב' — דממצי למיכתב "אך שור כשב ועז, דהא עניינא בבכור דקמשתע, דכתיב לעיל מניח: "כל פטר רחם" וגו', ונקט בכלהו "בכור" — שמע מניה: עד שיהא הבכור כאמו, ולא יתא דומה לאחר. והא תנא — דמתניתין. **פטר חמור** כנסים לה לפרה — דקאמצי פרה שילדה מין חמור דפטורה מן הבכורה מן "פטר" "פטר" עד שיהא היתול חמור והיתול חמור, ופרה נמי גמרה מחמורו. ורב יודרה הכי שב קהן במתניתין וקנסיה למומא אחרינא? רב יודרה דאמר כרבי יוסי הגלילי. אך חלק — דכל "אבין" וירקין שבתורה למעט. גלי רחמנא — בחמור, דקדושת דמים היא, שאינו קדוש (אלא) (בלא) דמיו, שיפדהו בשוה, גלי ביה רחמנא דנימה פטור — והוא הדין לכבדו בהמה טהורה. דקדושת הגוף היא. **למה נאמרה אימורי ב' —** בהאי קרא: "אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם ואת דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר" — דכולם אימוריהם קריבים. שור נסביו מרובים — חצי הדין, וכשב ועז — רבעית הדין. כשב אימורו קריבה עם אמוריהם, כדמפרש בירקא. מה שאין כן בשור ועז. כשב ועז — פסח בן מהן, דתביעי: אמן הכבשים ומן העזים תקחור". שור ועז נתרבו אצל עבודה זרה כצביור — פר לעולה ושעיר לחטאת. שור וכשב יש בהן עד ריבוי **אצל מוכב** — דשורון קריבים יש מהן לאשים יותר מעז, ששור נבסכים וכשב באבילה. אם כן — ולא אתיא קרא אלא לחכי. ועדיין לא אומר פטר חמור תפדה בשוה — אלא דברא אחר, ושאר בכוריו תפדה — בכל דבר, ולעולם קדושים בבכוריה!

חלמוד

חלמוד

בבורות. פרק ראשון - הלוקח עובר מהזדורף דף ו עמוד ב - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" תוספות

הטמאים צירן ורועבן — אי מ'הטמאים' דריש, קשה דבי'הער הדרוטב' (חולין קכב.) מוקמינן ליה לערוך כבשרו, ובתורת הכנים לא דריש ליה גבי שרצים, אלא גבי בהמה מטמא, כתיב: "טמאים הם לכם" ומיהו על כרחך מ'הטמאים' דשרצים דריש, כדמוכח פרק "הערו הדרוטב" (שם קכא.) בשמעתין דמהמה חלב וגומע.

דמיית על חך דרשא ד'הטמאים', ופריך:

- 1 לכתוב רחמנא בשרצים וליתו דהר ולגימור
- 2 מניה! משמע דמינה דריש. וצריך דהר דמיה! א
- 3 דמהוא אמינא יתירא ד'הטמא' דריש: ערות
- 4 שלחם כבשרם שלחן. תרע, דגבי בהמה דכבה
- 5 "מטא" לא כתב "טמא" דריש בתורת הכנים
- 6 לאסור צירן ורועבן. ומיהו, אכתי דריש מן
- 7 "הטמאים" פרק "הער הדרוטב" (שם קכב.)
- 8 לאסור ביצת השרץ. ולשם פירוש הקונטרס:
- 9 ה' יתירא נדרשת לאסור צירן ורועבן, ולערוך
- 10 כבשרו, ולביצת השרץ.

לאסור צירן ורועבן — משמע הכא דציר

דאורייתא. מדפריך מינה: מאי שניא

חלב מציר — שמע מינה דריש גמורה היא.

ובפרק "הער הדרוטב" (חולין קכא.) נמי אמר:

צריכי, וקשה: דבפרק "אין מעמידין" (עבודה

זרה מא.) גבי דא טמא מפליג בין מטבל בציר

לגופו, ופרק "עיר הנשח" (חולין קטב.) אמר

רב יודיה: ציר דגים רביעית בסאתים. ופריך:

והא אמר רב היריה מין בנימי לא מטיל שאני

ציר דיעה בעלמא דוא. משמע שווא מדרבנן

ויש לומר: ציר דגים — דרבנן, ציר שרצים

— דאורייתא. ואף על גב דבתורת הכנים נמי

דרשינן: "שקץ הוא לכם" גבי דגים — אספכתא

בעלמא דוא. ואם תאמר: דפרק "כל תבשר"

(חולין קכב.) "ציר הנשח" (חולין קטב.) שחוט

בהדי טריפה, ואסר ליה רבא מיה'טמאים'. ופריך

ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא — והכי

פרקי מדג לבשרו: ציר לומר: דקס ליה דאסור

ציר מדרבנן. ובמסכת תרומות (פרק י' משנה

ח) נמי תנן, ובפרק "עיר הנשח" (חולין קטב.)

מייית ליה: דג טמא צירא אסור. שמע מינה

הא דשרינן ליה משום דלא בלעו. ומה שכתוב

בספרי: שמע מינה ציר מותר — לא גרסי ליה.

וקצת תימה: כיון דצריך קרא בעבדמה

טמאה, והגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא

— והכי מייית רבא ראיא התם מ'הטמאים'

לאסור ציר טריפה

רומב וקיסה שלחן — ואם תאמר: תיפוק

ליה מ'משרת' ליתן טעם בעיקר. ומאן

אתה דן לכל איסורין כשבורה, פסחים (מדא.)

יש לומר: עיקר קרא לצירן. ואורחא דהתלמוד

בבב: "והעלמת" פעמים שאתה מתעלם.

ועיקר קרא לזון ואינו לפי כבודו (בבא מציעא

לא, בברכות יט.) ובפרק קרא דחגיגה (דף

דא.) נמי אמר: "רגלים" — פרט לבעלי קבין.

ואמר: פרט לחגור וסומא. ולא עיקר קרא לבעלי

קבין, דמ'פעמים' דריש ליה תתם. ומיהו כאן

אין צריך לומר כך. דאצטריך לרועבן וקיסה,

לאשמועינן דהוי כמכאס אל המהה חלש דיהו.

כשתיה ואינו בכלל אכילה, ואכילה כתיב בדון.

קא משמע לן בכלל אכילה. והתם (חולין קכא.)

מייית ליה גבי המחה חלב חמץ ונבלת עוף טהור

וגומע. מיהו קשה, דמשמע הכא דאצטריך

לציר לאשמועינן דחשיב בגוף השרץ, דפריך

מינה מחלב דיתסר ממו צירו וצריך לומר דשקלים הן.

קיפה שלחן — בפרק "הער הדרוטב" (חולין קכא.)

אתא לאשמועינן אלא שתלין באכילה, וכן משמע בפירוש הקונטרס, שפירש: רסוקי בשר ופסולט בשבולי קידרה.

יבול לקרות בן פהרז בין תבלין, דלא

מיהו מציר לחזירה לא הוי שמעינן דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

והיה שמעין דליתוי שתיא באכילה. דדוחו מצו לאוקמא כשהפסולט ואכלו.

דבר הכא מפעלי גיה — כגון היא טמא שגורל מן הטהרה. נגמל **טמא** הוא וסחם גמלים נולדים מן הגמלה. ובתב "הוא", משמע שגורל מן הטהרה נגמל טמא, ובגון שגורל מן הפרה. נגמל נגמל — אחד תורת הכנים ואחד במשנה תורה. לאסור חלב — של גמלה. **את הגמל** — משמע: את הטפל לגמל, והיינו חלבו. **פירש** — מכל דרשות שדרש. דכל

"אתן" באין לרבות, וזה אין מן חלב לרבות בו.

הטמאים — אלה הטמאים לכם בכל

השרץ, היא יתירא. **לאסור** צירן — שומן

חדר. קיסה — רסוקי בשר ופסולטות

בשבולי קידרה. **דאמר מר** — במסכת נדה

(טא.) דם נדות נעבר מחמת הלידה ונעשה

חלב. הלכך חידוש הוא, דמעיקרא היה דם

והואכלו בכרת, והשתא מישתירי. **אכירה**

מתפרקן — מחמת הלידה. ואין נפשה —

אין דמה חזור עליה עד עשרים וארבעה

חדש. ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה,

ולאו משום דדם נקשה חלב. והשתא, כיון

דלא מחמת דם נקשה — לא חידוש הוא

ולדיב שמעון נמי דשרי בהנאה — לקמן

בפירוקי בבורות (יא.) ובי שמעון אומר כי

— משכחת על דאצטריך למיכתב בשר

בחלב ואף על גב דחלב גרידא אסור נמי,

איצטריך למיכתב ביה ללקות על בישולו.

תובא — רק בכל אות נפשך תובא ואכלת

בשר, בפסולי המוקדשין לאחז פדיון

הכתוב מדבר. חריצי — גביס. וקאמר ליה

ישי לודד שיוליכם במלחמה לשר האלף. יין

וחלב — ובתיב לעיל מניה: "לבו שבדו

ואכלו." **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

אכלו. **אלא** מעתה — בין לרבנן בין לרבי

שמעון דדרשי לעיל: "גמול", "שפן"

"שפן" מאי דריש ביה? למה נשנו בבמה

43. קְמוּצֵיָא לְהוּ דְחִמּוּר, דְּעִכְרִי דְמוֹ לְחֶלֶב, מֵאִי? מִגּוּפִיהָ קֵא מִימְצֵי, וְאִסְרִי. אוּ דִלְמָא: מֵאִי עוּל מֵא נִפְק, וְהֵא דְעִכְרִי - הִכְלֵא

44. דְּעִשְׂרָא הוּא? אָמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנִיתוּהּ: שְׁחִיצָא מִן הַמָּמָא - מָמָא, וְדִינָא מִן הַחֲדוּר - חֲדוּר; "מִמָּמָא" לֹא קֵאמַר, אֱלֵא: "מִן הַמָּמָא"

תניתוח

תְּחִינָה היוצא מן הטמא טמא – הא דמשמע לסימן נקטיה – לא קשה מדי, כדפרישת לעיל (ו,א) דבור המתחיל "למוד". **הַגוֹי** ורעין – גרסין, ולא גרסין "חגבים". שוה עץ, כמו "גז דכלתא" דגה (ז,א), לפירוש רבין תם. **עוֹר** הבא נגד פניו של חמור – פירוש (בדלעיל) ושלאי.

מאי לאו ב

מִתָּא לֹא בִין הוּא וְאִמּוֹ מִתָּה — פִּירֵשׁ: אֵלֶמָּא
 לֹא הוּי תִּיעוּר לֹא מִן הוֹלֵד וְלֹא מִן הָאֵם,
 אֵילָא חוֹרֵעַ שְׁתַּנְקֶרֶשׁ. **ל** הוּא דִּי וְאִמּוֹ
 מִתָּה בִין הוּא וְאִם מִתָּה וְאִמּוֹ הִיד — שְׂחֵדֵּר בֵּא בִין
 שְׂחֵדֵּר שְׂנֵינִים, מִן הָאֵם וּמִן הוֹלֵד, וּלְפִיכָּךְ טַהוּר עַד
 שְׂחֵדֵּמִתּוּ שְׂנֵינִים. וְכִינְטֵרֶשׁ פִּירֵשׁ כִּי: בִין הוּא
 וְאִמּוֹ הִיד, בִין הוּא מִתָּה וְאִמּוֹ הִיד (אָבֵל) אֵמָּא
 הִיד לַעֲרֵם בַּעֲיָן, וְכִמּוֹ שְׂפִירֶשְׁתָּ רִבְרָא,
 דְּמִדְנָטְס רַב חֲסָדָא "בִין הוּא מִתָּה וְאִמּוֹ מִתָּה",
 שְׂמַשְׁמַע דִּין לֹא סֵייעָתָא אֵילָא מִתָּה דְּמִדְמַדִּין
 בְּשֵׁנִים מִתִּים. אָבֵל אֵם אַחֲדִי הִי — אֵין בָּאן
 סֵייעָתָא.

10 —

תימה: במסכת אהלות (פרק יא משנה ז)
 תנו: דכל שאכל בשר המת, מכה ששהה במעיה
 שלשה ימים מתע לוע, ובופתור וברגים – כדי
 שתפול לאור ותשרף. אלמנה חשיב כעבד, והבא
 נמי לישרתי ולא מלמך לחלק בין שר המת
 לשאר דברים. ושלשה ימים דכלב שמע כל
 דבר, ודמיינתי עלה במשנה שבת פרק
 ה' (והוא"ל קט"ה). ויזע הקדוש ברוך הוא בכלב
 שמונותיו ומעטות לפיכך משהו אכילתי במעיו
 שלשה ימים: ויש לחלק בין איסור טומאה, ויש
 דריגים לחתיך תרגונו, שבהן זו חטה ששמצאת
 בנספח במעט תרגונו, ולפי מה שלחלקתי בין
 איסור טומאה אין זו ראייה, עז פריש רבינו
 תם: דשמן יש להחמיר כרבי יהודה בן בתיה
 דבעי מעת לעת. ואם באנו לומר דאין חילוק בין
 איסור טומאה, דאין לומר דששצאת אהיא
 כלל שהה דין עיכול, ואם אהמרי: אין זו שהה
 כדי עיכול, היכי פריך בגמרא: כי חזינא דבלע
 כימנא הוא, אי עיכל אהיא אשכרען אשריץ: ש
 לומר: פעם ממוחל להחליק קודם, ולא להי
 כלכל לעולמו שלשה ימים.

27 ברב

28 אש, דהוא בחראה. ויש לחזיר ארון
29 דגים שקורין מר"ש ומבוצע ח"ך דג בליצ"א. ואף
30 ע"ג בל דלא חזינן דבילע. ואין לקדשת ממתניחין
31 וטוריה ד טמא שבלע ד טהור, לרב ששת
32 דאסר מי רגלים של חמור. דאפילו ללישנא
33 בלא דמי. שדא דאסר אף של סוסים וגמל —
34 תורה דמתניתין לא חזינן דאסר. וכן
35 תורה ד טהור. ואפילו יבוא, הכא פשיטא דגים
36 עייל דגים נפקי. אבל מים שהבדמה שותה —
37 לחלוותה הנוקח מחבריה עמהם. ונותרת כתיבם
38 תני דגים: "תאכלן" — לרבות וטהור שבמעי
39 טמא. יכול אף הטמא שבעי טהור? תלמוד
40 לומר: "אותם". מה ראת לומר בבדמה שבמעי
41 טמא — טמא, וטהור? — טהור (מטמא
42 שבעי טהור טהור?) ובדגים אינו ק"ל מפני שאין
43 שגמולו. ואין ראתה משל לאסור דג טמא שבלע
44 דג טהור אחר שיצא. משום דנקט "שבמעי
45 הטמא". דלאו דוקא. אלא כשום טמא שבמעי
46 טהור, דדילמא היהא דשרינן ביצא לחוץ משום
47 דחשיב עיכול.

—

בעבודה זרה פרק "אין מעמידין" (מ,א) מפרש: ת
מבחוץ וזה משריץ מג

טמא — הוי משמע מגופיה דר
שמע — מינו של טמא הן, דדמ
יו. ואף על גב דלאו מגופיה מי
פרכי האילן, ומהן נעשה הדבע

א הוא. וְאִפְסָא דְאִמְרִי:

עָנָה לָהּ - דָּלָא שְׁתוּר,
דְּשְׁתוּר אֵינִשׁ וּמַעֲלֹ
שֵׁשֶׁת, תַּחֲתֵיהּ: הַיּוֹצֵא מִן
שְׁתוּר - שְׁתוּר; וְהֵי גַמִּי
מֵאֲמֹר דְּבִשׁ בְּדוֹרִים
לְנֶפֶק, וְאֵין מִמְּצֹאת אוֹתוֹ
עַקֵּב, דְּאָמַר: "אֵךְ אַתָּה וְהָ
קֵב אָמַר: "אֵךְ אַתָּה וְהָ
אֵתָּה אוֹכֵל, וְאֵי אֵתָּה
וְהָ מִמָּא בְּחֵדְרָא פְּתִיל;
אוֹכֵל, אֲבָל אֵתָּה אוֹכֵל.
וְהָ - וְהָ דְּבִשׁ בְּדוֹרִים.
אָמַרְתָּ: לֹא. וְמָה רְאִיתָ
וְהַצִּירְעִין? מִרְבָּה אֲנִי
לְוִי, וּמוֹצִיא אֲנִי דְּבִשׁ
לְוִי. כִּמְאֵן אוֹלָא הָא
שְׁתוּר, וּמוֹתֵר בְּאֵיכְיָה?
מָא פְּעִי מִחֻשְׁבָּה. תַּנְיָא
אֵת טוֹמֵאת אוֹכֵלִין שְׁלֵא
בְּכוֹר רַגְנָן לְמִימַר: פְּעִי
אֵ: וְרַעָא דְּאִילָא הוּא,
חִמְיָה עַר לֹא מוֹדֵקָא,
מִמַּר בְּהֵן עוֹר הָא
מִבֵּי מוֹעָא? פִּירְשָׁא
סֵדָרָא: תַּנְיָא דְּמִסְפֵּי לָךְ;
בְּרִין חֵי בִין מַת - שְׁתוּר;

ואמו

מותר, בין הוא מת ואמו
אמו חיה, בין הוא מת
משנה דג כמא שבלע
הטור שבלע דג כמא -
נמרא מעמא
דבלע - אמרי: אשרצי
א - משריץ, דג טור -
א דבלע אמרין: האי -
י? אמר רב ששת: בגון
אמר: בגון שמצאו דרך
בגון שמצאו שלם. רב
משריצין, וכמי שבלע
א - משריץ, דג טור -
ק. וכל הפסול בציני -
ש שמולל ציני - מנה

中 国

מטיל ביצים אין לו דדים, ומלק
דומה

טמא. ועד כאן שיך לעמוד הקדום. מן הטמא
2 ו' לחל. וזני נמי — טמאם קארו, שבתוך הטמא
מזן, אסירי. שפכניסות אותן לגוף — טמאם
3 שבו. ואין פסיעי איתו — דובשנו, מנאכל
וקשיא לרב ששת, דהא הכא כיון דלאו
4 מגופיהו מימצו שריי' ד' ששת אפר — כל
שדיה בתוך הטמא, דאמר רבבי יעקב
5 בטעמא דרשב, דלא שמום דרשמא אותן
לגוף הוא, אלא דרחמנא שרייה בהדיא,
6 וגזירת הכתוב דאי. שיך הניקו טמא —
7 חולד ממש — בהדיא כתיב בו (ויקרא יא)
8 "את האל השקעו בן אדם" אלא שיך עוף
טמא שאתה אין אוכל — דלחכי דיקא "ואי
9 אתה" — דיתידה ותידוק מיניה אבל אתה
10 אוכל כל שוף טמא משרשי שמו ואינו לו
דגומה, כגון דבש. לשנא אחרינא: אלא
11 שרץ עוף טמא אין אתה אוכל. ומאידך קרא
נסיב לה: "מכל שרץ העוף" וגו', הניק
12 והצירעין — מאן (חור) דבש בדבורים —
13 "דבש" טמאם אלו קרו להו, דבש הגזון הכי
דבש דמיקרו. טהור — מלקבל טומאת
14 אוכלי, דסדמיה לאי לאבילה עד שחישב
עליו. טהור אלמא כפי מחשבה — בנחתא.
15 דבש בכורותו — ואבתי לא חשיב עליה
טהור הוא בכורתו. ודובש בדבורים מיקרי,
16 דאין כוורת אלא לדבורים. חלי ירימוטרא
כעין ביצי זכר שחמירות מוחזית,
17 מרחמן. ואסורין — משום אבר מן החי,
שנעקרו מן הזכר ברחם. דאילו בשר איילתא
18 — להזיקן לה. ונתיי' — שופך זרע הרבה,
ונקט'. עוף האב כנגד פני הטור — כעין
19 בלע שחמורו גולד לה. טהור — מלטמא
שמוג ובמשא. מאי לאו — אפילו הולד
20 והאם מתים — אפילו הכי העור אין טמאם.
אלמא דאמר: שליו לא מן הולד ולא מן
21 האם, אלא פירשא בעלמא דאי. טהור גריסין:
לא כין הוא חי ואבוי הוא חי הוא בת ואבוי
22 חיה — שמוגין האם הוא, וחרי היא חיה.
אבל לגבי אבילה, כי שרית ליה בתר אם —
23 נמי אסור. משנה שאלען — משמע דיעי
היא שבעת. לפי' שפכניסות גידוליו — אלא
24 כשהוא חי בלעו. אבל גידוליו שרי, שהיוצא
מן הטהור — טהור. גמלא אשחוי אשחין
25 — דג טהור זה שנמצא בתוך הטמא — שרץ
גופו, ועברו וזיו, ואסור. דג טמא משרשי
26 בגופו עובר, כשאר בהמה וחיה. דג טהור
משיל ביצים — ויחשב עליהן מומחמן עד
27 שירצאם מן הקליפה, כעופות. אי הכי —
דד טמא משרשי, חיה דבעל — אינעל דהי
28 ריעי, וזה שנמצא בתוכו — אשחוי
אשחיי, ועברו הוא, וליפתא דרך בית
29 חריץ — ואי עברו הוא, בבית הרחם מביצי
לית לאשחויכו. שפכניסות — שמוגה
30 כל צורתו וגדול הוא. ואי עברו — לא אי
משתתף ברחם כולי האי. רב אשי אפר —
31 מתינתן דאין כדחוינה דבעל, אלא דגומא
בתוכו. וזאת דקתני "שבעת", עוף דרוב דנים
32 במינן משרשיים, וזה השרץ מן אחר — כמו
שבעל בפניו דמי. כל המוליד — שילד
33 עובר ממנו. מניק — שיש לו דדים. וכל
פירות ומוצנע בניו, עשיל — קלביא שוריי'.
לעברא ויש לו כנפים.

הכי נרטינן הוולפגנ פרים וריבס מבני אדם — שאם בא אדם עליהם מתעברות הימננו. בני ימא — דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג, ובלעו: שרייניא. כל — מין שביצי הזכר, כגון חיה ובומהו — מבחורן — מוליד עובר מלמעו: וכל — מין שביצי זכר מבכנים — מטילה הנקבה ביצים. אווז — של ישוב, ואוזו של בר — כלאים להרביע. לפי שאין

הזכרים דומים, דוח ביציו מבחוץ וזה ביציו מבכנים. וזכרותו — הגיד. ואוזר בר וזכרותו מבכנים. ולמחר השכים — קודם היום, ומצא בה ביצה — מותרת, דלא נולדה כליל, יום טוב אלא מאתמול. הדרגות לאינה יולדת בלילה כדתינו לעיל. יצתה רובה מותרת — דברת יציאת רובה אולינן. כל שתשמישו ועיבורו שוח — כגון כשד ועו, ששניהם פנים כנגד עורו, וימי עיבורן שלשה, ששוחין חמשת חודשים — וירולדן אם בא אחד על מץ חבירו. ומגדילן — מניקין. שכניה עקמה — שנאמר (וינה ב') "ויאמר ה' לדג, לעשרים וחד. יום" — ולאחר שנזעברו מן התרנגול שזחה ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום. לזו — קורדילא, שגדילים בר אגודים קטנים. ומשעת פרחו עד שעת גמר פרו (שנים) [אחר] ועשרים יום. כלב לחמשים יום — נגרה צורת הודל. וכנגדו באילין תבואה — כמאן דאמר (ברכות מ.א.) עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה. קרי לתבואה אילן. דקל — גדילין בר תמרים. ברדלס — קוף = שנייניא בלעו. קיפוף — כעץ קוף הוא, יש לה זנב. ובלשון אשכנז מרקצ'א. אפעא — מתעבר אחד שבועים שנה שעות. וימי עיבורו — משעת הפרט עד שעת גמר פירות. מוכססים — מין בנות שוח. ולא בנות שוח ממש. מנא הינו מילי — דנחש ועיבורו שבע שנים. אם מבחמה נתקלל מחיה לא כל שכן — שפחותה יותר מן חיה. שהרי עד חמשה חדשים וחתול חמשים ושנים ויוסו. והא ליכא להימר דאיהו "מכל חיה" היינו ארי או אפעא, דאם כן ליכתוב "מכל חיה" ואלי לביעי בהמה. אלא להכי כתב תריייוו לומר דף כו' — והכי משמע: ארור הוא מכל הבמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה. כשם שהבמה נתקללת מן החיה על אדות שבע, ומאי ניהו — חמור מחתול, שבשנה יש שבע פעמים חמור ושנים — כך נתקלל חמור מן הבמה, כגון מבחמה גסה טמאה. אדח לשבע. דבהמה טמאה גסה שנים עשר חדש, וחושבו שבע פעמים שנים עשר חדש — היינו אחד לשבע, חן שבע שנים.

מי

הדולפגנן פריין ורבינ כבני אדם. מאי דולפגנ? אמר רב יהודה: בני ימא. כל שביציו מבחוץ — מוליד, וכל שבכנים — מטיל ביצים. איני? והאמר שמואל: אַזוּ ואוזו בר - כלאים זה בזה; והיונן בזה: מאי מעמא? אמר אבוי: זה ביציו מבחוץ, וזה — ביציו מבכנים. ותרויהו מטילי ביצים! אלא: כל שזכרותו מבחוץ — מוליד, מבכנים — מטיל ביצים. כל שתשמישו ביום — יולד ביום, בלילה — יולד בלילה, כל שתשמישו בין ביום בין בלילה — יולד בין ביום בין בלילה. תשמישו ביום יולד ביום — תרנגול, בלילה יולד בלילה — עטלף, תשמישו בין ביום בין בלילה יולד בין ביום בין בלילה — אדם וכל דמינו ליה. למאי נפקא מינה? לכדרב קרי בריה דרב כהנא, דאמר רב קרי בריה דרב כהנא: בְּדָק בְּקִינָה שֶׁל תִּרְנַנְגֻּל מְעַבֵּר יוֹם טוֹב וְלֹא מוֹצֵא בָּהּ בִּיצָה, וְלִמְחֹר הַשָּׁכִים מוֹצֵא בָּהּ בִּיצָה - מוֹתֵרָת בְּאִכְלָהּ בְּיוֹם טוֹב, אִמִּיר: לֹא בְּדָק יָפֵה. - וְהָלֵא בְּדָק יָפֵה! - אִמִּיר: יִצְתָּה רִבְּיָה הַחֲדָה הַחֹה. וְכִדְרָבִי וְיֶחֱנָן, דְּאָמַר רַבִּי יֶחֱנָן: בִּיצָה שֶׁצִּצְתָּה רִבְּיָה מְעַבֵּר יוֹם טוֹב וְיִצְוֹרֶת - מוֹתֵרָת לְאֹכְלָהּ בְּיוֹם טוֹב. כָּל שֶׁתִּשְׁמִישׁוּ וְעִיבּוּרָהּ - שְׁנֵי לַיִּים וּמִגְדִּילִים זֶה מִיָּה. כָּל שֶׁתִּשְׁמִישׁוּ פִּינִים כְּגֹנֵד עוֹרָה, חוּץ מִשְׁלִשָּׁה שִׁשְׁמִישׁוּן הַפֶּלַם כְּגֹנֵד פִּינִים, וְאֵלוֹ חֵן: דֵּן וְאַדָּם וְנָחֵשׁ. וּמֵאֵי שְׂנָא הֵנוּ לִתְלָתָּא? יֵי אָתָּה רַב דִּמִּי, אִמִּיר בְּמַעְרָבָא: הוּאֵיל וְיִבְרָה עָמָהּ שִׁכִּינָה. תָּנָא: גָּמֹל - אַחֲוֹר כְּגֹנֵד אַחֲוֹר. הֵנוּ רַבְּנֵי: תִּרְנַנְגֻּלֹת - לְעֹשִׂים וְאֶחָד יוֹם, וּכְנֻגָּהּ בְּאִילֵן - לֹא. כָּלֵב - לְחִמְשִׁים יוֹם, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - חֲתוּל - לְחִמְשִׁים וְשָׁנִים יוֹם, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - תּוֹת. חֲזוּר - לְשִׁשִּׁים יוֹם, כְּנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - תַּפּוּחַ. שְׁמֹעַ וְכָל מִינֵי שָׂרָצִים - שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים, וּכְנֻגָּדָם בְּאִילֵן - תַּבּוּאָה. בְּהֵמָה דְּקָה מְחוּרָה - לְחִמְשָׁה חֲדָשִׁים, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - גָּפֵן. בְּהֵמָה גָּסָה מְמוּאָה - לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - דְּקָל. מְחוּרָה - לְחִשָּׁעָה חֲדָשִׁים, וּכְנֻגָּהּ בְּאִילֵן - זֵית. הוּאֵב וְהָאִרִי וְהַדּוֹב וְהַנְּחֹר וְהַבְּרָדִלִס וְהַפִּיל וְהַקּוֹף וְהַקְּפוּף - לְשִׁלְשֵׁ שָׁנִים, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - בְּנוֹת שׁוּחַ. אִפְעָה - לְשִׁבְעִים שָׁנָה, וּכְנֻגָּדוּ בְּאִילֵן - חֲרוֹב. חֲרוֹב זֶה, מִשְׁעַת נִמְעִתָּהּ עַד שֶׁעַת גָּמַר פִּירוֹתָיו - שִׁבְעִים שָׁנָה, וְיָמֵי עִיבּוּרָא שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

מי

הדולפגנן פריין ורבינ מבני אדם — כן גירסת הרובס. וכן מוכח בתוספתא ופ"א:

וילדן ומגדלן מבני אדם. אימיר יצתה רביה וזרה — מכאן מתירין לקנות ביצים בליל שני של יום טוב של גליות. חרין משני ימים טובים של ראש השנה, לפי שקדושה אחת חן. תרנגולות עשרים ואחד יום כנגדה באילן לזו — פירש הקונטרס קורדילא שגדלים בר אגודים קטנים. ורבינו יצחק בא שער מפרש: שקדים שקורין אמגדליידי. ד"נשמו שקדים" (בראשית טו.א). מתרגם ירושלמי: לודים, 'מקל שקדי' (ירמיה א) מתרגם: חטרא ולדוא. וכן מפרשים: מקל שקד אחד לעשרים ואחד — אף משבעה עשר בתמוז לחשעה באב כן. 'קאן משהק' (קהל יב) מתרגם: שיגאד, 'ויגמל שקדים' (במדבר יז) ומתרגם: ופיתו שגדיו. עוד אמרין: 'וינאץ השקד' — לא לזו של שדרה, ממנה עתידים מתים לחיותו לעתיד לבא. 'לזו' תרגם של שקד (ויקרא רבה).

באילן תות — פזי ראיח מכאן שמברכין עליון "בורא פרי העץ". דהכי אמרינן: באילן — גלן דאיתא במאן דאמר (ברכות מ.א.) עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה. אלא קרי לתבואה אילן, ולא מברכין בהם "פרי העץ", ומיהו, דהגליס באילן — מברכין "פרי העץ". אבל לא אתותי שדה, דאי שקלת לפירא — לא הדר גוואז ומפקי, ואין מברכין "פרי העץ" אלא כי הדר גוואז ומפקי.

ברדלס — פירש הקונטרס. אפא. ופרק קמא דסנהדרין (ט.ב.) פירש הקונטרס: פוטו'ש. וסוף פרק קמא דבבא קמא (ט.א.) [אמרין:] ברדלס וזו אפא. ואמרין: צבוע זה אפא. ו'גיאז הבצועים' (שמואל א' ג') ואלא וענינם מיער אפעאי. מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעץ פוטו'ש. ויולד לשלש שנים, משינעה אפעא לשבעים שנה. ושלש מיני ברדלס חן. הקוף והקפוף — מין חיה הוא. מדרשביא לזו בחדי פיל, ואמרין: חן חיה הוא "הרואה" (ברכות נ.ב.) כל מיני חיות יפין לחלום חרין מן הפיל והקפוף. ופרקי "הפחלת" (נדה כ.א.) אמרינן: לשלש ארבעים שנים, רבי מאיר אומר: ואלא וענינם חולכים לפניהם כשל אדם. והוא "כוס וינשק" (אירי יא) מתרגם: קריא קופפא. ויש קפוף אחד מין עוף, פרק "אלו טרופות" (חולין ט.א.) אמר: הנמשכות באות בשפופות, באות בשנים. אפא — קפוף. ויש גרס "קיפוד" בדילת', על דרך "ירשוהו קאת קופיד" (שערי לד). ואי גרס "קיפוף", ותר גונוי קיפוף יש בפתוה, אם כן כי מפרש באות בשפופות קפוף — והכי דרשביא דזו אי איירי בינשקף או בתנשגות? בנות שוח — על מהנה דשביעית שלחן בשניה (שביעית פרק ה' משנה א') פירש בירושלמי: בכל שנה חוטטין בה פירות, ופירות שחוטטין שנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים. ולא בפירות רבינו חננאל, שפירש בגי תלחין אילנות לא מפקין בכל שנה אלא עשרים מניינו (ובבא בתרא ל.א.) כן כגון בנות שוח שלש שנים. ופרק קמא דעבודה זרה (יד, כ.) גרס: מוכססים בנות שוח מין אחד, וכן פשו. וקשה, במסכת דמאי (פרק א' משנה א') תנן: הקלן שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן, משמע דלאו פריי חשוב נהנו.

ופרק קמא דמסכת עבודה זרה (יד, א.) מפרש: "מכל חיה" היינו ארי או אפעא, דאם כן ליכתוב "מכל חיה" ואלי לביעי בהמה. אלא להכי כתב תריייוו לומר דף כו' — והכי משמע: ארור הוא מכל הבמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה. כשם שהבמה נתקללת מן החיה על אדות שבע, ומאי ניהו — חמור מחתול, שבשנה יש שבע פעמים חמור ושנים — כך נתקלל חמור מן הבמה, כגון מבחמה גסה טמאה. אדח לשבע. דבהמה טמאה גסה שנים עשר חדש, וחושבו שבע פעמים שנים עשר חדש — היינו אחד לשבע, חן שבע שנים.

אחד

[בדיותו] — לנקוט חמור מכלב, מדולקקל טפי, שהכלב לחמשים יום יש לומר: מנין זה מוזקו חמור טפי דהוי שנים.

מי כתיב מכל התייה ומכל הבהמה – דנדרוש: מכל התייה שנתקללה יותר מבמהה. [מכל הבמהה כתיב – משמע: מבמהה המקוללת יותר – כך נתקלל. ואין לך מקוללת בבמהה גסה יותר מחמורו. כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש – כגון בהמה דקה טורדה דעיבורה לתמישה חדשים, ובתלתא זמני (ותלתא) חזי מחשה עשר. **אי בעית אימא** מכל הבמהה – דמשמע: מכל הבמהה המקוללת יותר. **ואיבעית אימא** – לשם קללה נאמר, הלכך קללה חמורה שתוכל לדרוש מן הפסוק שזי עילויה. והכי נמי איכא לאקשויי. ואימא כשם שנתקללה בהמה מדיה אחד לשנים, ומאי נידו – חמור משועל. כך נתקלל הוא מחמור אחד לשנים. דהוּל לזו שתי שנים. אלא איכא לתרוגי: קללה שזי עילויה. ועוד, "מכל הבמהה ומכל התייה" כתיב, דמשמע דמשום בהמה שיתירה קללתה על שום זיהו. ומצינו חמור מקולל מחתול אחד לשבע. לבמה מיכר ומוליד – כמה שהיה עיבורו במיעו. ובי **אתנא** – מקום. וזוהי משמשי שבושי – ואי הוּו מעברי להו שמישי – שדרך היה ובהמה. נאחור שנתעברה אינה מקבלת זכר. והא **חבימי** – הנהו סבי, וירדו לסוף המעשה. וזי זכניהו – נצחם. **ביתרקי** – כסאות. וזי **מטא** להתם – לכרך שלהם. **עבד חיזתא** – מחתך בהמה. **ואנא רישא** הדחיותא אמר לך – בתמימה. **סני** – צעד ולך לפני. דרי **ריבא** דקני – טול חבילה קני, וכי מטית תחת נגד הפתח – דקוק החבילה לארץ. **כמאן דמיתפח** – כאדם העומד לפוש. **חול** – רבי יהושע. **אשכח דרבנאי** – אורבים. **מבראי** – שלא יצא אחד מן הזקנים לחוץ. **מגואו** – שלא יניחו אדם ליכנס. וכי חזו הוּו סבי כרעא דעיילא קטלי להו ולבראי. שהיהה אקסופת החדר עבה, ושופכין סובין או עפר ערעל וניכרות בהן פסעות האדם. וזי חזו כרעא דעיילא – קטלי לשומרי [בראי] כי הניחו לבא, וכי חזו כרעא דנפקא – קטלי להו [ולגואו] כי הניחוהו לצאת. והשומרים אל היו הורגים שום אדם אלא אם כן בנס כולו לפנים על כרחן, או אחד יוצא כולו לחוץ. **אפסית** – רבי יוחנן לסבוליה. ועמד על האקסופה, ונריתא פסיעה אחת בנסתא ופסיעה אחת יוצא. והתפודו לסבוליה. ויצא. וכשבאו הזקנים ראו כן, ודימו ששני בני אדם כן, אחד בנס ואחד יוצא, וקטלינהו בכולהו שומרים. ואחר כך בנס רבי יהושע. ניוק **מלעיל** – בעלילה. ולרעה תכבוש. שהותן שלום לעליונים תחלה – הורגים אותו התחתונים, ואומרים: חתול הזקנים. ולנו היה כל ליתן שלום תחילה. וההותן שלום לזקנים – הורגין אותו הבחורים. ואומרים: חתול – שאנו חושבים מהם. שאנחנו למעלה והם למטה. **מאי עבדידתך** – מאי בעית הכא. **אי הכי** – דחבימא את. ניבעי אנן מינק. **אי זכיתי בי** – אנן תמיתלי מינה – שמימחתא מן הראשונה ושואל אותה. הרי שי לו ללמה הואיל ולא נתנו לו את הראשונה כל כשן זו **סיכחא** – כביליא. [דצח] [הצח] – דצה, השפיל ידו ונצעה בכולהו במקום שאין חור, ולא על. דלי דצה – הגביה [ידו] ודצה במקום שיש חור. ועל. **נברא דאיווק** ופירי – שהלוח שטוח לחבירו, ולא נפרע ממנו אלא בקושי, משום לקוחות. **מאי חזי דהדר** – לאחריני, ולא נתיסר מן הראשון. **לאנבא** – ליער. **קטיל קמא טונא** – חתך חבילה ראשונה ולא מצי ביה להרימו על שכמו. דהר קטיל ומנחה עליה – הואיל וצריך סיעת אחריים. עד דמיתמיא איניש ומלד ליה. והאי נמי, הואיל והפסיד באנבא ראשונה – חזר ומאמין לאחרים. עד שמודוּו לו לאדם נאמן ומשכנה בו. **מילי רביי** – דברי רוח. **אחרינא** מילי דכובי. דרבי כוב. **ברדנא** – פרידה. והות תלי פיתקא – שטר כצואר החולד. **הי** ינחמו מילי רביי – אלו חן דברי רוח. **סיליתא** – שיליתא. **מפארי** – ששן ובלחם מסובין. ואם אינכם עושין שאילתא, אבא אני לא אנשה שאילתכם. **חיישי** – פורח אותה. **כרובי לי דרי מינה** – יוצאי לי ממנה חוקין, כדרך גנשים שמוציאין חוטין מן הבגד ותופרין אותו בהן. **גדי** – בלעז פורניש. **משרא דסכניי במא** קטלי ליה – ערוגה דסכניי במח קורצין אותה. **זנתא** – תרנגולת. **ורוצנא דמית** – אפרוח שמת בקליפתו. **האיו** לן **מנא** דלא שוי **הבליה** – הראנו כלל שאינו שוה הפסד שהוא מפסיד. **בוריא** – מחצלת. **לא על בתרעא** – שהיה ארוך ורחב יותר מן הפתח. **אייתו מדי** – פשוירר בלעז. **וסיתרו** – פתח הבגין והכותל, עד שיכנס. **אייתיהו** – למעלה כספיתא. **הואיל** זכניהו. היה מביאם אחד אחד כפני עצמו ומכניסו לחדר. **וכי חייית שיתין ביסתרין** – סבה כל חבירי יבואו כאן. **אמר ליה** – רבי יהושע. **לספנא** – רב החובל. **שרי ספנתך** – החרט ספנתך וליך.

אחד לשלש ומאי נידהו עז מחתול – הא **1** נידח טפי למנאט עז מכלב למאן דאמר **2** (כלאים פרק ח משנה ו) מין חיה. לפי שהשכבון **3** שלהן מכון טפי אחד לשלש. אלא נידח ליה **4** למיפרך ככולי עמלא. **5** **בי** **איבעית אימא**: "מכל הבמהה" כתיב. **אי בעית אימא**: קללה הוא, קללה שזי עילויה. **אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה**: נחש לכמה מיכער ומוליד? **אמר ליה**: לשב שני. **והא סבי דבי אתונא ארבעניהו, ואוליד לתלת?** **וההו מיכערי הוו מעיקרא ארבע.** **והא קמשמשי שמושי?** **אינהו נמי משמשי באדם.** **והא חבימי אינהו?** **אנן חבימינן מינייהו.** **אי חבימת – ויל זכניהו, ואיתניהו לי?** **אמר ליה**: כמה הוּו? **שיתין גברי.** **אמר ליה**: **עבדי לי ספיתא דאית בה שיתין בתי, וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרין.** **עבד ליה.** **פי מטא להתם לבי טבחא, אשכחיה לההוא נברא דקא פשיט חיותא.** **אמר ליה**: רישך לזבובי? **אמר ליה**: אין. **אמר ליה**: בכמה? **אמר ליה**: בפלגא דווא. **יתב ליה.** **לסוף אמר ליה**: **אנא רישא דחיותא אמרי לך?** **אמר ליה**: **אי בעית דאשכבך, סגי אחוי לי פיתקא דבי אתונא!** **אמר ליה**: **מספתינא, דכל דמחוי קטלי ליה.** **אמר ליה**: **דרי פריכא דקניא, וכי מטית להתם וקפה כמאן דקא מתפח.** **אשכח דרבנאי מגואו ודרבנאי מבראי, דאי חזו פרעא דעיילא – קטלי להו לבראי, ודרבנאי – קטלי להו לגואי.** **אפכה לסנדליה – קטלי להו לגוא, אפכה לסנדליה – קטלי להו לכוליהו.** **אשכח ניוקין מלעיל סבי מלחתת.** **אמר**: **אי יהיבנא שלמא להני – קטלי לי הני, סברי.** **אנן עדריפין, דאנן קשינן טפי ואינהו דרדקין.** **אמר**: **שלמא לבו! אמרו ליה**: **מאי עבדידתך?** **אמר להו**: **אנא חכימא דיהודאי אנא, בעינא למיגמר חכמתא מיניכו.** **אי הכי, ניבעי לך?** **אמר להו**: **לחי! אי זכיתו – כל דבעית עבדו בו, ואי זכיתא ככו – איכלו נבאי בספיתא.** **אמר ליה**: **ההוא נברא דאיול ובעי אתתא ולא ידכו ליה, מאי חזי ליה?** **דאיול היכא מידלו מינייהו?** **שקל סיכתא, דצה לתתא – לא עאל, לעליה – עאל.** **אמר**: **האי נמי, מיתרמי בת מזליה.** **נברא דאיווק ופירי, מאי חזו דהדר איווק?** **אמר להו**: **נברא אול לאנבא, קטל קמא טונא ולא מצי ביה – קטיל ומנח עילויה, עד דאיתרמי איניש מרדלי ליה.** **אמרו ליה**: **אימא לן מילי דבראי!** **אמר להו**: **הנה ההוא פדינתא דיליא, ונהה תלי ליה פיתקא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאא אלפא וזוי.** **אמרו ליה**: **וכדינתא מו לידך?** **אמר להו**: **הי נידח מילי דבראי.** **מילחא פי סריא, כמאי מלחי לה?** **אמר להו**: **בסילתא דכדינתא.** **ומי אימא סילתא לכדינתא?** **ומילחא מי סרי?** **בני לן ביתא בפאורא דעלמא!** **אמר שם, תלא בין רוקיעא לארעא.** **אמר להו**: **אסיקו לי ליבני וטינא.** **מציעתיה דעלמא היכא?** **וקפה לאצבעתיה, אמר להו**: **הכא.** **אמרו ליה**: **ומי יוקר?** **אייתו אשלי ומשחו! אית לן בירא דבברא, עיילא למתא!** **אמר להו**: **אפשילו לי חבלי מפארי ואעילויה.** **אית לן ריחיא דתבירא, חיישי!** **אמר**: **פרוכו לי מיניה גרדי ואיחיישייה.** **משרא דסכיניי במאי קטלי?** **בקרנא דחמרא.** **ומי אימא קרנא לחמרא?** **ומי אימא משרא דסכיני?** **אייתו ליה תרי בעי, אמרו ליה**: **הי דונתא אופכתי והי דונתא חיוורת?** **אייתו להו איתו תרי גביני, אמר להו**: **הי דעיוא אופכתי והי דעיוא חיוורת?** **ויצוץא דמית, מתיכא נפיק רוחיה?** **מתיכא דעל נפק.** **אחוי לן מנא דלא שוי תביליה!** **אייתו כל חד וחד בודיא, פשטיה, לא הוה עיל בתרעא.** **אמר להו**: **אייתו כרי סיתרהו; היינו מנא דלא שוו תביליה.** **איתניהו, כל חד וחד פי חזי שיתין ביסתרין, אמר**: **פוליה חרביא להקא אתו.** **אמר ליה**: **ספיתך, שרי ספיתך.** **בהדי דקאתו שקל עקרא מעפרתיהו,**

איווק – לאחריני, ולא נתיסר מן הראשון. **לאנבא** – ליער. **קטיל קמא טונא** – חתך חבילה ראשונה ולא מצי ביה להרימו על שכמו. דהר קטיל ומנחה עליה – הואיל וצריך סיעת אחריים. עד דמיתמיא איניש ומלד ליה. והאי נמי, הואיל והפסיד באנבא ראשונה – חזר ומאמין לאחרים. עד שמודוּו לו לאדם נאמן ומשכנה בו. **מילי רביי** – דברי רוח. **אחרינא** מילי דכובי. דרבי כוב. **ברדנא** – פרידה. והות תלי פיתקא – שטר כצואר החולד. **הי** ינחמו מילי רביי – אלו חן דברי רוח. **סיליתא** – שיליתא. **מפארי** – ששן ובלחם מסובין. ואם אינכם עושין שאילתא, אבא אני לא אנשה שאילתכם. **חיישי** – פורח אותה. **כרובי לי דרי מינה** – יוצאי לי ממנה חוקין, כדרך גנשים שמוציאין חוטין מן הבגד ותופרין אותו בהן. **גדי** – בלעז פורניש. **משרא דסכיניי במא** קטלי ליה – ערוגה דסכיניי במח קורצין אותה. **זנתא** – תרנגולת. **ורוצנא דמית** – אפרוח שמת בקליפתו. **האיו** לן **מנא** דלא שוי **הבליה** – הראנו כלל שאינו שוה הפסד שהוא מפסיד. **בוריא** – מחצלת. **לא על בתרעא** – שהיה ארוך ורחב יותר מן הפתח. **אייתו מדי** – פשוירר בלעז. **וסיתרו** – פתח הבגין והכותל, עד שיכנס. **אייתיהו** – למעלה כספיתא. **הואיל** זכניהו. היה מביאם אחד אחד כפני עצמו ומכניסו לחדר. **וכי חייית שיתין ביסתרין** – סבה כל חבירי יבואו כאן. **אמר ליה** – רבי יהושע. **לספנא** – רב החובל. **שרי ספנתך** – החרט ספנתך וליך.

לבי

הלכה ג' מתני' היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו תן לנו פיקדון שיש לנו כידך שבועה שאין לך בדי, אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בדי, לא לך ולא לך ולא לך, חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר, עד שיאמר שבועה באחרונה. רבי שמעון אומר, עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד.

גמרא יכול אף בשבועת הפיקדון לא עשה המושבע כנשבע? אמר רבי לעזר, לית כאן אלא אף בשבועת הפיקדון נעשה המושבע כנשבע. אמר רבי יוחנן דברי רבי לעזר, והוא, שהזכיר שבועה תחילה וסוף, דברי חכמים, הזכיר שבועה תחילה ולא הזכיר בסוף. או הזכיר בסוף ולא הזכיר תחילה על דעתין דרבנן מביא קרבן על כל אחת ואחת. על דעתיה דרבי לעזר, מביא קרבן אחד. הזכיר שבועה תחילה וסוף, על דעתיה דרבנן, מביא שני קרבנות על כל אחד ואחד. על דעתיה דרבי לעזר מביא קרבן אחד על כל אחד ואחד. הזכיר שבועה בתחילה ולא הזכיר בסוף, מהו שתחול שבועה על האמצעיים? איתא חמי אילו הזכיר שבועה תחילה וסוף, שמוא הזכיר באמצעיים! ותימר חלה, והכין חלה. רבי יודן פוהדקא בעי שבועה חטין ושעורין וכוסמין אין לך בדי, מהו? כמי שהזכיר שבועה תחילה וסוף מאחר שעל ידי זה ועל ידי זה שבועה מתקיימת, אינו חייב אלא אחת. אין לך בדי חטין ושעורין וכוסמין שבועה,

[דף כ"ה ע"א]

כמי שהזכיר שבועה תחילה וסוף. מאחר שעל ידי זה ועל ידי זה שבועה מתקיימת, אינו חייב אלא אחת. אין בשבועת ביטוי פן? שבועה שלא אוכל, שלא אוכל שבועה על דעתין דרבנן, מביא קרבן על כל אחת ואחת. על דעתיה דרבי לעזר, מביא אחד על הכל. אוף רבי לעזר מודה שאינו אלא כמורו עצמו מן האיסורין. לא אתייה דלא אומר הוא לשעבר, שבועה שלא אוכלתי שלא אוכלתי שבועה! על דעתין דרבנן, מביא שני קרבנות על כל אחת ואחת על דעתיה דרבי לעזר מביא אחד בכל אחד ואחד. רבי אבהו רבי ירמיה בעי אמר שבועה חטין וחיטין אין לך בדי מהו? נישמעניה מן הדא. לא מקום פלוגי ולא מקום פלוגי, חייב. אמר רבי יוסי מקומות הרבה עשו אותן כמינין הרבה אילו מר לא מאותו המקום ולא מאותו המקום. ואות. רבי חגי בעי עשרה שבועות אין לך בדי מהו? רבי יוסי בעי, שבועה שבועה אין לך בדי מהו? אומר רבי יוסי נישמעניה מהדא שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלינה ואכלה חייב אחת מפני שהזכיר זו היא לא הזכיר זו, חייב בכל אחת ואחת. אף בשבועת ביטוי פן שבועה שאוכל נבילה ופת חטין ופת שעורין ופת כוסמין, מאחר שפסור על הנבילה פסור על השאר.

הלכה ד' מתני' תן לי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בידך, שביעה שאין לך בדי, אינו חייב אלא אחת. שביעה שאין לך בדי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה, חייב על כל אחת ואחת. תן לי חטים ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שביעה שאין לך בדי, אינו חייב אלא אחת. שביעה שאין לך בדי חטים ושעורין וכוסמין, חייב על כל אחת ואחת. רבי מאיר אומר אפילו אומר חיטה ושעורה וכוסמת, חייב על כל אחת ואחת.

גמרא אומר רבי יוחנן. דברי רבי שמעון, נמצא שאין בידו חטים, פטור בשאר. אומר רבי בא,

[דף כ"ה ע"ב]

אף ר' יהודה מודה בה. נמצא שיש בידו חטים, מהו שתחול שביעה בשאר חמינין? חברייא אמרי לא חלה. רבי זירא אומר, חלה. אומר רבי יעקב בר אחא, מתניתא מסייעה למה דאמרי חברייא. אישה שאמרה הריני גזירה, ושמעה חבירתה ואמרה ואני, ושמע בעל הראשונה והפר לה הראשונה מותרת והשנייה אסורה. רבי שמעון אומר, אם אמרה לא נתכוונתי להיות אלא כמותה, שתיהן מותרות. מהני שאמרה לא נתכוונתי אלא להיות כמותה וכיצא בה האם לא אמרה להיות כמותה וכיצא בה, הראשונה מותרת והשנייה אסורה. מה אם תמן, שאין שם עיקר שביעה! אתמר חלה באן שיש עיקר שביעה לא כל שבן שתחול! ומאי דא דאמר רבי יוחנן, דברי רבי שמעון נמצא שאין בידו חטים פטור בשאר? במתפסים, באומר שעורין יהו בחיטין, בוסמין יהו בחיטין. פשיטא דא מילתא לא חיפר לה בעל הראשונה ועברה על גדרה לוקה. שנייה מהו? אומר רבי יוסי, מאחר שזו לוקה זו לוקה. אומר רבי יודן, ותניי בית דין הוא, ותיעשה שנייה באמרת הריני גזירה שלשים יום! רבי שמעון בדיעתיה דאמר במגבה הדבר תלוי.

[דף כ"ו ע"א]

אמר רבי יוחנן דברי רבי יודן? נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות. הוה עבדא? פרוטה חיטין פרוטה שעורין ופרוטה בוסמין נכללין בקרבן אחד, נפרטין לשלשה קרבנות. פרוטה שליש חיטין, פרוטה שליש שעורין, פרוטה שליש בוסמין מהו שיצטרפו בולן? איתא חמי אילו היו בידו כמות מינין בפרוטה! אפילו כן, נכללין ונפרטין. לוי דא מילח? לחיבו בקרבן. בידו ארבע מינין, שני מינין בפרוטה שני מינין בשני פרוטות, אפילו כן נכללין ונפרטין. דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי. ושואל אני בשלום פלוני, חזקה לכל חתם. שואל אני בשלום פלוני לא חתם אלא בשאילת שלום. ריש לקיש אומר שואל אני בשלום פלוני, חזקה לכל חתם. אי זהו כלל? רבי יוחנן אומר איש פלוני מגרש פלונית

ופלוגי את פלוגית. אי זהו כלל לריש לקיש? אמר אנו פלוגי ופלוגי מגרשין נשינו ממקום פלוגי. אמר רבי זירא, מודה רבי יוחנן שאם הזכיר גירושין כל אחת ואחת, שצריך ליתן טפוס ועדים לכל אחד ואחד.

[דף כ"ז ע"ב]

חיליה דרבי יוחנן מהדא, שאיני נהנה לזה קרבן לזה קרבן, צריכין פתח לכל אחד ואחד. אמר רבי יוסי מתניתא מסייעה לרבי יוחנן. היה כותב טפוס לכל אחד ואחד ועדים למטה, את שהעדים ניקרין עמו בשר. שמואל אמר, פרט רבי מאיר כלל לרבי יהודה, פרט רבי יהודה כלל לרבי מאיר. רבי שמואל בשם רבי זירא מיליהון דרבנן אמרין, שאין פרטו של רבי מאיר כלל של רבי יהודה דמר רבי יוחנן בשם רבי יצאי ושואל אני בשלום פלוגי, חזקה לכל חתם. שואל אני בשלום פלוגי, לא חתם אלא בשאילת שלום. אם אומר את פרט רבי מאיר כלל לרבי יהודה אמר שואל אני בשלום פלוגי חזקה לכל חתם! אמר רבי יוסי, מתניתא אמרה שאין פרטו של רבי יהודה, כלל של רבי מאיר. דתנינן, רבי מאיר אומר אפילו אמר חיפה ושעורה וכוסמת חייב בכל אחת ואחת! ולית אינש אמר אפילו, אלא מכיל דמודה בקדמיתה. אמר רבי חנינא על דעתיה דרבי מאיר בין שאמר חיפין ושעורין וכוסמין, בין שאמר חיפה ושעורה וכוסמת, כלל ופרט הוא. על דעתיה דרבי יהודה, אם אמר חיפין ושעורין וכוסמין כלל ופרט הוא אם אמר חיפין ושעורין וכוסמין כלל שאין עמו פרט.

הלכה ה' מתני' אנסתה ופיתיתה את בתי והוא אומר לא אנסתה ולא פיתית משביעך אני, ואמר אמן חייב ורבי שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו, אמרו לו אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו,

[דף כ"ז ע"א]

משלם בושת ופגם על פי עצמו.

גמרא רבי זירא רבי יסא בשם רבי יוחנן, דברי רבי שמעון עיקר תביעה קנס לדברי חכמים לאו. אמר רבי אילא, דברי רבי שמעון בתובעו קנס בושת ופגם דברי חכמים בתובעו בושת ופגם, וקנס. רבנין אמרין דברי רבי שמעון בתבעו דבר אחד, דברי חכמים בתבעו שלשה דברים. רבי זירא בעא קומי רבי יסא בפירוש שמעת מרבי יוחנן או ממילתיה. אמר רבי יוסי, דסבר רבנן. אמר רבי מנא ואפילו דו סבר ברבי אילא. דברי רבי שמעון בתבעו דבר אחד ברם הכא בתובעו שלשה דברים. אין לי אלא דברים שאינו משלם עליהן את הקרן, מניין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה האונס והמפתה

והמוציא שם רע? תלמוד לומר מכל אשר ישבע עליו לשקר למוציא שם רע. לאו קנס הוא? אמר רבי ירמיה רבי שמעון היא דאמר במגבה הדבר תלוי.

הלכה ו' מתני' גנבת את שורי, והוא אומר לא גנבתי. משביעך אני, ואמר אמן חייב. גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי משביעך אני, ואמר אמן, פטור. המית שורך את שורי, והוא אומר לא המית, משביעך אני, ואמר אמן, חייב.

[דף כ"ז ע"ב]

המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית, משביעך אני ואמר אמן, פטור אמר לו חבירו, חבלתה בי ועשית בי חבורה, והוא אומר לא חבלתי ולא עשיתי, משביעך אני ואמר אמן, חייב. אמר לו עבדו הפלת את שני וסימיתך את עיני, והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי משביעך אני, ואמר אמן, פטור. זה הכלל, כל המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור.

גמרא רבי יצחק שאל מהו שישלם דמי העבד מפיו? ומה צריכה ליה? כל שלשים קנס! או יותר בדמיו קנס. אין תימר כל שלשים קנס אין משלם. אין תימר יותר בדמיו קנס משלם. תפון תגינו, המית שורך עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן פטור. אמר רבי חגי קומי רבי יוסי, תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. אמר ליה ומור דבתריה המית שורך בני והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב. ופתרה, במופה שחין ויהא פטור! לית יכיל דתגינו, המית בן חורין גותן שוייו! אמר רבי עזרה קומי רבי מנא, תיפתר כמאן דמור ונתן פדיו נפשו של מזיק. אמר ליה אין כמאן דמור ונתן פדיון נפשו של מזיק בולו קנס? מהו שיאמר לו צא ידי שמים? נישמענה מן הדא מעשה ברבן גמליאל שהפיל שן טובי עבדו אתא גבי רבי יהושע, אמר ליה טובי עבדי, מצאתי עילה לשחררו. אמר לית בידך, ואין קנסות אלא בעדים ובבית דין. הדא אמרה שאין אומרים לו צא ידי שמים. רבי גמליאל בי רבי אילעאי. בעא קומי רבי מנא, רבן גמליאל כמאן דאמר מותר לשחרר? אמר ליה גרמה אמרה שאסור לשחרר, דלא בן היה לו לשחררו משעה ראשונה.

הדרן עלה פרק שביעות הפיקדון

ברק ו

הלכה א' מתני' שביעת הדיינין, הטענה שתי כסף, ומהודניה בשוה פרוטה. ואם אין מהודניה מן הטענה פטור, כיצד? שתי כסף לי בידך, אין לך בדי אלא פרוטה פטור. שתי כסף ופרוטה לי בידך

אין לך בְּיָדִי אֶלֶּא פְּרוּטָה, חַיִּיב. מִנָּה לִי בְּיָדִי אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלֶּא חֲמִשִּׁים
דִּינָר, חַיִּיב מִנָּה לְאַבָּא בְּיָדִי, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלֶּא חֲמִשִּׁים פְּטוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹשֵׁב אֲבִידָה.

גמרא חֲטֵעָנָה, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים מַעַה בְּסָף. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים שְׁתֵּי מַעֲיִין.

[דף כ"ח ע"א]

מִחֻלְפָּה שֵׁיטְתִּין דְּבֵית שְׂמַאי תַּמּוֹן, אָמַר בְּסָף דִּינָר, וְהָכָא אָמַר בְּסָף מַעַה. מִחֻלְפִּין שֵׁיטְתִּין דְּבֵית הֶלֶל
תַּמּוֹן אָמַר בְּסָף פְּרוּטָה, וְהָכָא אָמַר בְּסָף תַּרְוִין מַעֲיִין. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה, בֵּית שְׂמַאי
אוֹמְרִים מִתְּחִילַת מַכִּירַת הָעֶבְרִיָּה, מָה תְּחִילַת מַכִּירַתָּהּ בְּדִינָר אַף קִידוּשֶׁיהָ בְּדִינָר וּבֵית הֶלֶל לְמִיּוּדִין
מִסּוּף גִּירוּעִיָּה מָה סוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה, אַף קִידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. וּמָה טַעֲמָא דְּבֵית שְׂמַאי וְיִצְחָא חֲנָם
אֵין בְּסָף. וְכִי אֵין אֲנִי יוֹדְעִין שְׂאֵין בְּסָף! מָה תִּלְמוּד לֹאֹמַר בְּסָף? מִיכֶן שֶׁנִּמְכַּרְתָּ יוֹתֵר מִכְּסָף וְכַמּוֹה הִיא
יוֹתֵר מִכְּסָף? דִּינָר. אוֹ בְּסָף, פְּרוּטָה. יוֹתֵר מִכְּסָף, שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת? סוּף מִטְּבַע בְּסָף, מַעַה. וְתַהּא מַעַה?

רַבִּי אֲבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹדָה בַּר פִּזִּי שְׂאֵם בִּיקְשָׁה לְמִיגְרַע, מִגְרַעַת מַעַה בְּכָל שָׁנָה וְיִצְחָא. וְתַגְרַע
בְּפְרוּטָה! אָמַר רַבִּי אֲבִין הֲנֵעַ עֲצָמָךְ שְׂאֵם בִּיקְשָׁה לִיגְרַע מִתְּחִילַת הַשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית. מָה תְּחִילַת הַשָּׁנָה
הַשְּׁשִׁית גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה וְסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה? אֶלֶּא, וְסוּף גִּירוּעִיָּה, בְּפְרוּטָה. וּמָה טַעֲמָא דְּבֵית
הֶלֶל מִמּוֹה שְׂסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה, אֵת יוֹדַע שֶׁקִּידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. הֲנֵעַ עֲצָמָךְ, שְׂאֵם נִשְׁתַּיִּיר שֵׁם שָׁנָה
פְּרוּטָה שְׂמָא אֵינָה מִגְרַעַתוֹ וְיִצְחָא? שְׂסוּף גִּירוּעִיָּה בְּפְרוּטָה כֶּף קִידוּשֶׁיהָ בְּפְרוּטָה. מִחֻלְפָּה
שֵׁיטְתִּין דְּבֵית הֶלֶל? (שְׁמוֹת כב) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְגו' אִם לְלֹמֵד שְׂאֵין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לְפַחֲוֹת
מִשְׁוֹה פְּרוּטָה, כְּכֹר כְּתִיב לֹאשְׁמָה בַּהּ פֶּרֶט לְפַחֲוֹת מִפְּרוּטָה. מִיכֶן שְׂאֵם כֶּאֱן יוֹתֵר מִכְּסָף, וְכַמּוֹה הוּא?
שְׁתֵּי מַעֲיִין. אוֹ בְּסָף פְּרוּטָה, יוֹתֵר מִכְּסָף ב' פְּרוּטוֹת? סוּף מִטְּבַע בְּסָף מַעַה. וְתַהּא מַעַה? אוֹ בָּלִים מָה
בָּלִים שְׁנִים, אַף בְּסָף שְׁנִים. וּמָה מִקְיִין דְּבֵית שְׂמַאי, אוֹ בָּלִים? בְּהָדָא דְּתַנִּי רַבִּי נִתָּן. אוֹ בָּלִים, לְהַבִּיא
בְּלִי הָרִם. שְׂמוּאֵל אָמַר, טַעֲנִי מִחֻטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מִהֶן, חַיִּיב. אָמַר רַבִּי חִינְנָא, וְהֵן שְׁתֵּי יָפוֹת
שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת שִׁיחָא חֲטֵעָנָה פְּרוּטָה וְהוֹדִיָּה פְּרוּטָה אֲתִיָּא בְּבֵית שְׂמַאי דְּלֹא יִלְפִי בְּסָף מִכְּסָף. בְּרִם
בְּבֵית הֶלֶל דִּילְפִי בְּסָף מִכְּסָף, מָה בָּלִים שְׁנִים אַף בְּסָף שְׁנִים. וְדִכְוּתָּהּ מָה בְּסָף שְׁתֵּי מַעֲיִין, אַף בָּלִים
שְׁתֵּי מַעֲיִין. רַבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׂמוּאֵל, כָּל שְׂשֻׁנִּים מִחֻיבִין אוֹתוֹ מִמּוֹן, עַד אֶחָד זֹזְקוֹ לְשִׁבְעָה.
וְהָרִי שְׁנִים

[דף כ"ח ע"ב]

מחייבין אותו קרקע? שנייא היא שאין נשבעין בקרקעות. ודרי שנים מחייבין אותו קנס? שנייא היא שאין נשבעין בקנס. ודרי שנים מחייבין אותו פרוטה, וכן היא דתנינן שביעות הדיינין הפענה שתי כסף ומהודייה שוה פרוטה! מתני' בשנשבע מפיו. מה דמר רבי שמואל, בנשבע מפיו אחרים. רב הסדא וחבורתיה פליגי שביעות הדיינין כל שביעות הדיינין, לא שנייה בין מפיו בין מפיו אחרים, לעולם אינו חייב עד שתהא הפענה ומהודייה שוה פרוטה. רבי יוחנן אמר, הפעון לחבירו טענת גנב, אינו חייב עד שיזדה מקצת, וכל חברוי פליגין עלוי. מה מקיימין כל חברוי (שמות כב) כי הוא זה? בטוענו ממוז. אם טוענו ממוז, בדיא ישרם שנים לרעהו? ועירובי פרשיות יש כאן. אמר רבי זירא, אינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מההודייה. אתיא בחברוי דרבי יוחנן. מנה לי בידך, אין לך בידך פטור. אפילו כמה לי בידך אין לך בידך, פטור? אלא ביני מנה לי בידך אין לך בידך אלא פרוטה, חייב! רב ורבי יוחנן, תרויהון אמרין, והוא שהלווהו בעדים אכל אם הלווהו שלא בעדים יכול מימר ליה הלוייתני ונתת לי מחצה. אמר רבי יודן,

[דף כ"ט ע"א]

אין אומר בממוז מאחר. מאחר דיכיל למימר ליה לא הלוייתני ויכיל מימר ליה הלוייתני ונתת לי חציים? מתני' פליגא ברבי יוחנן. מנה לי בידך. אמר לו הין. למחר אמר לו תניהו לי נתתיו לך, פטור אין לך בידך חייב מנה לי בידך אין לך בידך! אסי אמר, הפלוה לחבירו, לא ופרענו אלא בעדים. אמר רבי אבין, מילתיה דאסי הפלוה לחבירו בעדים לא יחזיר לו אלא בעדים. מתניתא פליגא עלוי מנה לי בידך, אמר לו הין. למחר אמר לו תניהו לי, נתתיו לך פטור. אין לך בידך חייב.

הלכה ב' מתני' מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר תניהו לי נתתיו לך פטור. אין לך בידך חייב. מנה לי בידך, אמר לו הין אל תתניהו אלא בפני עדים. למחר אמר לו תניהו לי, אמר לו נתתיו לך, חייב מפני שהוא צריך לו ליתנם בפני עדים.

גמרא אמר רבי בון דרף בני אדם להלוות לחביריהן שלא בעדים ולתובעו בעדים. מנה לי בידך. אמר לו הין. אל תתניהו לי אלא בפני פלוני ופלוני. למחר אמר לו תניהו לי נתתיו לך, חייב שצריך לתחזיר לו בעדים. הבע עצמו, דאמר ליה נתתיו לך בעדים? תני בר קפרא במעמד פלוני ופלוני. הבע עצמו דאמר ליה במעמד פלוני ופלוני? רבי בא רב המנונא רב אדא בר אבהה בשם רב, מעשה בא לפני רבי ואמר יבואו פלוני ופלוני. הרי שבא בשטר ובחזקה. רבי אמר, ידון רשב"ג ואמר, ידון

בהנקה. רבי זעירא בשם רב ירמיה מעשה בא לפני רבי יהודה, ברבן שמעון בן גמליאל. ר' זירא בעי קמי רבי ירמיה מה מחלפה שיטתיה דרבי? תפון אמר ידון בשטר, וכא אמר ידון בהנקה? נימר עד דלא יחזור ביה. ואפילו תימר

[דף כ"ט ע"ב]

מדתור ביה, לא ביקש רבי אלא לעמוד על אמיתן של דברים. המחזיק מחמת אונו ונמצאת פסולה אינה חזקה. רבי ירמיה אמר במחלוקת. רבי שמואל אמר רבי זירא רבי יעקב בר אבא בשם רבי אבינא, דברי הכל היא. אמר רבי יוסי, תפון, בבא בשטר ובהנקה, הכא בבא בשטר. אמר רבי יודן, תפון בבא בשתי פתי גדים. הכא, בכופר בראיותיו. רבי מרינוס הוה ערב לכלתיה, והווי דייגין קמי רבי חמא אבי בר קפרא ורבי הושעיה. מדהודה אמר לה יהבית. שאלון לרבי חיה רובה, שאל רבי חיה לרבי. המתחייב בבית דין לא כל הימיו. מאי לא כל הימיו? רבי אבהו בשם רבי יוחנן אם מעצמו משלם נאמן לומר נתתי, ואם מפני אחרים לא כל הימיו. רבי בון בר ברתא אמר, אף בשביעות בן. מהו אף בשביעות בן? רבי אבהו בשם רב יוחנן אם מעצמו נשבע, נאמן לומר נשבעתי. אם מפני אחרים לא כל הימיו.

הלכה ג' מתני' ליטרא. זהב לי בידך אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף, פטור. דינר זהב לי בידך אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף וטריסין ופונדיון ופרוטא, חייב. שחבל מין מטבע אחד.

גמרא שמונה של זהב יש לי בפיס ונמצאו שמונה דינרי זהב. או חמישים סלע ונמצאו מאתים דינר או מאתים דינר ונמצאו חמישים סלע הרי אילו חולין. שמונה דינרי זהב יש לי בפיס ונמצאו חמישים סלע. או מאתים דינר ונמצאו חמישים סלע, הרי אלו שני.

[דף ל' ע"א]

ליטרא זהב לי בידך. אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף פטור. דינר זהב יש לי בידך אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף אמר רבי יעקב בר אבינא, בקדמיתא הוינן אמרין דינר זהב פרוטרוט. דינרי זהב, אינן פרוטרוט. אילו מר דינרי זהב זהב יאות. אשבח תני דינר זהב זהב פטור.

הלכה ד' מתני' בור תבואה לי בידך אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף, פטור. דינר זהב לי בידך, אינן לך בידך אינן לך ליטרא כסף, חייב שחמטנית בכלל הפירות. טענו חטים והודה לו בשעורים, פטור, ורבן גמליאל מחייב. תשוען לחבירו בכדי שמון והודה לו בקנקנים אדמון אומר, הואיל והודה מין הטענה,

ישבע וחכמים אומרים אין הודייה מין הטענה. אמר רבן גמליאל, רואה אני את דברי אדמון. טענו בלים וקרקעות, הודה בלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בלים, פטור. הודה במקצת הקרקעות פטור. במקצת הבלים חייב שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן.

גמרא רבי אמי בשם רבי יוחנן, מתני' בטענו חיטים והודה לו בשעורים אכל טענו מינין והודה לו באחד מהן, דברי חכל חייב. אמר רבי אבהו בחדא דרבי אמי מאי דא דתנינן רבן גמליאל מחייב! בא להודיעך כח רבן גמליאל עד היכן מחייב. רבי חייב בשם רבי יוחנן, לא סוף דבר בטענו חטים והודה לו בשעורים, אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן, דברי חכמים פטור. ריש לקיש אמר, לא יהא דבר בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן. אלא מתניתא, בטענו חטים והודה לו בשעורים דברי חכל חייב. בחדא דריש לקיש חד בר נש אזל בעי מידון קמי רב דתוה מטען להבריה חטין שעורין וכוסמין אמר ליה רב, המתן עד דיגלגל עלך כל דבעי ובסופא תישתבע על כולן. אמר רבי אבהו, כך משיב ריש לקיש לרבי יוחנן. על דעתך דאף מר טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור, והתנינן, בקרקעות וכפר בבלים. בלים וכלים, חייב! בלים וקרקעות לא כל שבין!

[דף ל' ע"ב]

אמר ליה לזוקקו לשבועה דו מתניתא, שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן. ואפילו על דריש לקיש לית היא פליגא, דתנינן, חטוען להבירו כדי שמן והודה לו בקנקנים. מה נן קיימין? אם בטענו קנקנים ושמן, כל עמא מודיי שיש הודייה מהטענה! אם בטענו קנקנים ולא הודה בשמן כל עמא מודו שאין הודייה מהטענה. רבי זירא ורבי אבהו בשם שמואל, בשטוענו קנקנים ושמן. אהן מילין. ואהן ריקנין. קנקנים בלא שמן שמן ולא קנקנים? רבי לעזר בשם רבי אבין, מפיך לישנא מחצין דמשח. וישאלוניה? בחוה דאישתתק? כיני מתניתא כפר במקצת קרקעות חייב. במקצת בלים פטור.

[דף ל"א ע"א]

הלכה ה' מתני' אין נשבעין על טענת חרש שומע וקטן. ואין משביעין את הקטן אכל נשבעין לקטן. ולהקדש.

גמרא בתיב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו פרט לקטן. עד כדון, בשנתן לו קטן, ויתבעו קטן נתן לו קטן ויתבעו גדול? תלמוד לומר רעהו, עד שיהא נתינתו ויתביעתו שוין. אמר רבי בא בר ממל, לית

מסכת עֲרִיּוֹת פֶּרֶק שְׁנִי

ובחומריהן, או כדברי בית שמאי כקוליהן
ובחומריהן.

בית הלל אומרים: אין אדם פוטר את
אשתו בגט ישן, שלא יהא גט גדול מבנה.
כתב לשם הפרכין, לשם ארכיות, או שהיו
שני מלכים עומדין, וכתב על שם אחד מהן
- כשר. כתב לשם אבי אביו - כשר. לשם
משפחה - פסול. ואם היה נקרא על שמו -
כשר.

בד, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו
בית הלל ובית שמאי על המגרש את אשתו
ולנה עמו בפונדקי, שאינה צריכה ממנו גט
שני, על מה נחלקו? על המדיר את אשתו
מתשמיש המטה. בית שמאי אומרים: שתי
שבתות כלידת נקבה. ובית הלל אומרים:
שבת אחת כלידת זכר, או כימי נדתה. יתר
על כן - יוציא ויתן כתבה.

כלפלה, בית שמאי פוטרין ובית הלל
מחיבין. רבי יהודה אומר: הלל עצמו היה
אוסר. הלוקח כלפלה לשלח לחברו - לא
יאכל עד שיעשר. רבי יהודה אומר: הלל
עצמו היה אוסר.

בה, אמר רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן
ברוקה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל,
על שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו -
שיהא נזיר בטרה שבהן. על מה נחלקו?
על שהיו שני עדים מעידין אותו. שבית
שמאי אומרים: נחלקו על שהיו כאן
נזירות. בית הלל אומרים: יש בכלל חמש
שנים - שיהא נזיר שנים.

בז, רבי יהודה אומר: חמשה דברים מקולי
בית שמאי ומחומרי בית הלל. דם הנבלות,
בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין.
אמר רבי יוסי ברבי יהודה: אף כשטמאו
בית הלל, לא טמאו אלא בדם שיש בו
רביעית, שאם יקרש ויהא בו כזית. ומודים
בביצת טרפה שהיא אסורה, מפני שגדוליה
אסור. על מה נחלקו? על ביצת נבלה,
שבית שמאי אומרים: אם שפוצא בה

בא, ארבעה דברים רבי אליעזר מטהר
וחכמים מטמאין: מֶסֶרֶק של צרצור, רבי
אליעזר אומר: אין מטמא באויר, וחכמים
אומרים: מטמא באויר. דף של נחתום
שקבעו במסמר, או שחברו במריש, או
בקורה. רבי אליעזר מטהר וחכמים
מטמאין. מנעל שעל האימים, רבי אליעזר
מטמא וחכמים מטהרין. חתכו חליות, ונתן
חול בין חוליא לחוליא. רבי אליעזר מטהר
וחכמים מטמאין, והיה נקרא תנורו של
עכנאי, שעליו רבו מחלקת בישראל.

בב, עשרים וארבעה דברים מקולי בית
שמאי וחומרי בית הלל. בית שמאי
אומרים: אין אדם מדיר את אשתו. בית
הלל אומרים: אין אדם מדיר את בנו בנזיר.
ביצה שנולדה ביום טוב, אחרים אומרים
משום רבי אליעזר: תאכל היא ואמה. הסף
שמן טהור ונטמא, ירד וטבל, בית שמאי
אומרים: אף על פי ששוחה ויורד - טהור.
בית הלל אומרים: כדי סיכת אבר קטן -
טמא. פחות מכן - טהור. אמר רבי אליעזר
ברבי צדוק: כשהייתי אצל רבי יוחנן בן
החירוני, ראיתיו שאוכל פתו חרבה, שהיו
שני בצרת, באתי ואמרתי לאבא, אמר לי:
הולך לו זיתים, הולכתי לו זיתים, נטלן
והסתכל בהן, וראה שהן לחים. אמר לי:
איני אוכל זיתים. באתי ואמרתי לאבא,
אמר לי: לך אמור לו, מנקבת היתה חבית,
כדברי בית הלל, אלא שסתמוה שמרים,
להודיעך שהוא אוכל בטרה, שאף על פי
שמתלמידי בית שמאי היה - לא היה נוהג
אלא כדברי בית הלל.

בג, לעולם הלכה כדברי בית הלל, והרוצה
לעשות להחמיר על עצמו, ולנהג כחומרי
בית הלל וכחומרי בית שמאי, על זה נאמר
(קהלת ה): "והכסיל בחשך הולך". התופס
קולי בית שמאי וקולי בית הלל - הרי זה
רשע! אלא או כדברי בית הלל, כקוליהן

יְהֵא אָסוּר, וְאִם שְׁחָטוּ - יְהֵא מִתָּר, עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל שְׁנֵטְמָא וְתִלְשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחֲרֵי כֵן מֵת, שְׁעָקְבִיא בֶן מִהֲלָלָאֵל מִתִּיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִים.

ב, כִּזְזִית בְּשׁוּר הַפּוֹרֶשׁ מֵאֲבָר מִן הַחִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא. הִשִּׁיבּוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁלֹּשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אִמְרַת בְּבִית שֵׁשׁ בָּהּ רֹבַע רֶקֶב, תֹּאמַר בְּאֲבָר מִן הַחִי, שְׂאִין בּוֹ רֹבַע רֶקֶב? דָּבָר אַחֵר: מִי תִלּוּי בְּמִי? אֲבָר תִּלּוּי בְּבִשּׁוּר, אוֹ בְּשׁוּר תִּלּוּי בְּאֲבָר? הַבִּשּׁוּר תִּלּוּי בְּאֲבָר! אֲפָשֶׁר שֶׁהַבִּשּׁוּר מְטַמֵּא בְּמִגַּע וּבְמִשָּׁא וּבִאֲהֵל, וְאֲבָר יְהֵא טָהוֹר?

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: תִּמְנָה אֲנִי, אִם טָמֵא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא טָמֵא אֲלֵא בְּזִמְנָן שֵׁשׁ בְּאֲבָר בְּשׁוּר כְּרָאוּי, כְּדִי שִׁיְהֵא זֶה וְזֶה מְטַמְּאִין בְּמִגַּע וּבְמִשָּׁא וּבִאֲהֵל, עֶצֶם הַפּוֹרֶשׁ כְּשֶׁעוֹרָה רַבִּי נְחוּנְיָא מְטַמֵּא? וְהִשִּׁיבּוּ רַבִּי נְחוּנְיָא שֶׁלֹּשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אִמְרַת בְּמֵת שֵׁשׁ בּוֹ רֹבַע רֶקֶב, תֹּאמַר בְּאֲבָר מִן הַחִי שְׂאִין בּוֹ רֹבַע רֶקֶב?

דָּבָר אַחֵר: מִי תִלּוּי בְּמִי? אֲבָר תִּלּוּי בְּעֶצֶם אוֹ עֶצֶם תִּלּוּי בְּאֲבָר? הָיִי אוֹמֵר עֶצֶם תִּלּוּי בְּאֲבָר. אֲפָשֶׁר שֶׁהָעֶצֶם מְטַמֵּא בְּמִגַּע וּבְמִשָּׁא וְאֲבָר יְהֵא טָהוֹר? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: תִּמְנָה אֲנִי, אִם טָמֵא רַבִּי נְחוּנְיָא, לֹא טָמֵא אֲלֵא בְּזִמְנָן שֵׁשׁ בְּאֲבָר עֶצֶם כְּשֶׁעוֹרָה כְּדִי שִׁיְהֵא זֶה וְזֶה מְטַמְּאִין בְּמִגַּע וּבְמִשָּׁא. הִשִּׁיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל דְּבָרֵי שְׁנֵיהֶן: וּמָה אִם הַחִי שֵׁשׁ בּוֹ רִמ"ח, עֶצֶם וּבִשּׁוּר הַפּוֹרֶשִׁים מִמֶּנּוּ טָהוֹרִים, אֲבָר מִן הַחִי שְׂאִין בּוֹ, אִינוּ דִּין שִׁיְהֵא עֶצֶם וּבִשּׁוּר הַפּוֹרֶשִׁין מִמֶּנּוּ טָהוֹר?! הִשִּׁיב רַבִּי עַל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא, אִם אִמְרַת בְּפּוֹרֶשׁ מִן הַחִי, שְׂכָן פּוֹרֶשׁ מִדְּבַר טָהוֹר, תֹּאמַר בְּאֲבָר מִן הַחִי שְׂכָן פּוֹרֶשׁ מִדְּבַר טָמֵא?

מסכת עריות פרק שלישי

ג, א הַעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגִבִּין טָמֵאִין שֶׁהוּא טָהוֹר, וּמִתָּר לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. הַעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי פַּפִּיס עַל דֶּף שֶׁל

נִמְכַּרְתָּ בְּשׁוּק - מִתָּרָת. וְאִם לֹא - אָסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: דָּבָר אַחֵר מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחֻמְרֵי בֵּית הַלֵּל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מִתְּנוֹת מְכִשִּׁירוֹת וּמִפְגָּלוֹת בְּחֻטָּאת, וּמִתְּנָה אַחַת בְּכָל הַזִּבְחִים. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֶחָד חֻטָּאת וְאֶחָד כָּל הַזִּבְחִים, מִתְּנָה אַחַת מְכִשִּׁרָת וּמִפְגָּלוֹת.

ב, ז רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחֻמְרֵי בֵּית הַלֵּל. קֹהֶלֶת אֵינָה מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדִים; דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדִים. מִי חֻטָּאת שֶׁעָשׂוּ מִצְוֹת, בֵּית שְׁמַאי מְטַהְרִין, בֵּית הַלֵּל מְטַמְּאִין.

הַמִּקְשָׁה, כְּמָה תִּשְׁפָּה וְתִהְיֶה זָכָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מַעַת לַעַת, וְהִלְכָה כְּדָבָרִיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: מַעַת לַעַת.

ב, ח רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁנֵי דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחֻמְרֵי בֵּית הַלֵּל. דָּם הַיּוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טָבְלָה, מְטַמֵּא לַח וְאִינוּ מְטַמֵּא יָבֵשׁ; דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ. אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נִשְׁוֹאֲרִין שְׁתֵּי אַחִיוֹת, וּמִתּוֹ הַנִּשְׁוֹאֲרִין אֶת הָאַחִיוֹת - הָרִי אֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מִיָּבִימִין. וְאִם קָדְמוּ וְכִנְסוּ - יוֹצִיאוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מִשּׁוּם בֵּית שְׁמַאי: יָקִימוּ. וּבֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ. אָבֵא שְׂאוּל אוֹמֵר: קָל הִיָּה לָהֶם לְבֵּית הַלֵּל בְּדָבָר הַזֶּה.

ב, ט הַתּוֹלֵשׁ מִבְּכוֹר תָּם, וְהַנִּיחוֹ בַּחֲלוֹן, אָף עַל פִּי שְׁנוּלֵד בּוֹ מוֹם לְאַחֵר מִכָּאן, וּשְׁחָטוּ - הָרִי זֶה יִקְבֹּר. בְּכוֹר בַּעַל מוֹם שֶׁתִּלְשׁ מִמֶּנּוּ וְאַחֲרֵי כֵן מֵת, עָקְבִיא בֶן מִהֲלָלָאֵל מִתִּיר וְחֻכְמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדָה עָקְבִיא בְּזֶה שְׁאָסוּר, עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל שְׁנֵטְמָא וְתִלְשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחֲרֵי כֵן שְׁחָטוּ, שְׁעָקְבִיא בֶן מִהֲלָלָאֵל מִתִּיר וְחֻכְמִים אוֹסְרִים. אָמַר רַבִּי יוֹסִי מוֹדָה רַבִּי חֲלִפְתָּא בְּזֶה שְׁמִתָּר, אָבֵל בִּיחוד אֲמָרוּ חֻכְמִים: יִנִּיחָהּ בַּחֲלוֹן שְׁמָא יֵשׁ תִּקְוָה, שְׁאִם מֵת -

נחתומים, שחברו במריש או בקורה, ושקבע במסמר - שהוא טמא, שרבי אליעזר מטהר, ואם לא קבעו כל צרכו - הכל מודים שהוא טמא.

הן העידו, שמעברין את השנה כל אדר. שבראשונה היו אומרים עד הפורים, עד שבא רבי יהושע ורבי פפוס והעידו, שכל אדר כשר לעבור.

העיד מנחם בן פובגי שהוא צבע. על מוסף יורה של שולקי זיתים שהוא טמא, ועל שצובעים שהיה טהור, שבראשונה היו אומרים חלופ היו הדברים. וכשהשיבו בשיבה היו הכל תמהין עליו, אמר להם: כך וכן, אני ראש אכל הבאים אחרי.¹

גב, העיד רבי יהושע בן בתירה, על דם הנבלות שהוא טהור. אמר רבי שמעון בן בתירה נותרין היו ערודות² לאריות בסתרטיא של מלך, והיו עולי רגלים משקעין את ארכובותיהן, ולא חשו להם משום טמאה.

ג, העיד רבי יהודה הכהן על בת ישראל שנשאת לכהן, כיון שנשאת לחפהאף על פי שלא נבעלה, שרבי אליעזר אומר: תבעל. וכן היה רבי אליעזר אומר: תבעל. לא ישא כהן אשה עד שתגדיל. בית דין שאחריהם אומרים: נאמנת עסה לטמא ולטהר, לאסור ולהתיר, לרחק ולקרב, אבל באלמנת עסה לא נגעו. אמר רבי שמעון בן עזאי: אמר להן רבי, מעשה שנמצאו

ג, משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע. ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע, ולא רצו חכמים לגלותם, אבל מוסרין אותן לבניהן ולתלמידיהן, פעם אחת בשבוע. כגון אלו, אליהו בא לטמא ולטהר, לרחק ולקרב. רבי אומר: לקרב אבל לא לרחק. רבי יהודה אומר: חלופ הדברים. רבי חנניה בן עדו אומר: הרי הוא אומר (ויקרא כז): "ויצא בן אשה ישראלית וגו'". והלא דברים קל וחמר, מה משה רבנו לא רצה לגלות את הממזרין עד שנתגלו מעצמן. אליהו תלמידו של משה על אחת כמה וכמה שלא יגלה, עד שיתגלו מעצמן! מי שיש לו תלמידים קורין אותו רבי, נשתכחו תלמידיו, קורין אותו רבן, נשתכחו אלו ואלו, קורין אותו בשמו.

מסכת עבודה זרה פרק ראשון

א, נחום המדי אומר: יום אחד בגליות לפני אידיהן אסור. במה דברים אמורים? באידיהן הקבועים, אבל באידיהן שאינן קבועין - אינו אסור אלא אותו היום בלבד. אף על פי שאמרו שלשה ימים, אסור לשאת ולתת עמהם. במה דברים אמורים? בדבר המתקנים, אבל דבר שאינו מתקנים - מתיר. אף דבר המתקנים, לקח או שמכר - הרי זה מתיר. רבי יהושע בן קרחה אומר: כל מלנה בשטר - אין נפרעין ממנו, ושאין

¹ פרוש: כשהושיבו בשיבה לקבל עדותו, היו הכל תמהים עליו שאמר דבר חדש, שעד עתה היו שונים בהפך. אמר להם: כך וכן! כלומר, זה טמא וזה טהור, כי אני ראש לכל הצבעים הבאים אחרי, באפן שאני בקי היטב בענין זה (על פי פרוש 'מנחת יצחק')

² ערוד בלשון רבים.

בשטר - נפרעין ממנו, מפני שהוא כמציל מידם.

א, ב לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים ביום אידו, ולא יקל עמו את ראשו, ולא ישאל בשלומו במקום שמתחשב. מצאו לפי דרכו - שואל בשלומו בכבוד ראש. שואלין בשלום העובדי כוכבים באידיהן, מפני דרכי שלום. אמנין ישראל שהיו עושין אצל העובד כוכבים בביתו של ישראל - מתר. בביתו של עובד כוכבים - אסור. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם היה שכיר היום, בין בביתו של ישראל בין בביתו של עובד כוכבים - אסור. אם היה שכיר קבולת, בביתו של ישראל - מתר. בביתו של עובד כוכבים - אסור. במחבר לקרקע, בין כך ובין כך - אסור. בעיר אחרת, בין כך ובין כך - מתר. ואף על פי שגמר את כליו לפני אידו, לא יוליקנו לו ביום אידו, מפני ששמח ביתו. עיר אחת עושה ועיר אחת אינה עושה, אמה אחת עושה ואמה אחת אינה עושה, משפחה אחת עושה ומשפחה אחת אינה עושה. העושין - אסורין. ושאינן עושין - מתרין. קלנדא, אף על פי שהכל עושין - אין אסור אלא לפולחין בלבד. סטרוניא - יום שאחז בו את המלכות. קראטוסס - יום גנוסאי של מלכי עובדי כוכבים. יום של כל מלך ומלך - הרי הוא כרבים. יחיד, אפלו יום המשתה שלו, ויום שנעשה בו שלטון. רבי מאיר אומר: אף יום שעמד בו מחליו אסור.

א, ג יריד שבתוך הכרך, אין הולכין, לא לאותו הכרך ולא לעירות הסמוכות לו - מפני שהוא כנראה הולך לו ליריד; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין אסור אלא הכרך בלבד. יריד שבתוך הכרך - אסור. חוץ לכרך - מתר. ושחוץ לכרך, חוץ לכרך - אסור. תוך הכרך - מתר. וחגיות המוכללות לו, מכל מקום - הרי אלו אסורות. עובר אדם בשירה ממקום למקום, ונכנס לכרך, שהיריד בתוכו, ואינו

חושש, מפני שהוא נראה כהולך ליריד. יריד שנתנה מלכות, ושנתנה מדינה, ושנתנו גדולי מדינה - מתר. אין אסור, אלא יריד של עבודת כוכבים בלבד. הולכין ליריד של עובדי כוכבים, ומתרפאין בהן רפוי ממון, אבל לא רפוי נפשות. <ואין> לוקחין מהן בתים שדות וכרמים, בהמה עבדים ושפחות, מפני שהוא כמציל מידם. וכותב ומעלה בערכים. כהן מטמא להעיד עליהן בחוצה לארץ. כשם שמשמא בחוצה לארץ, כך מטמא בבית הקברות, מטמא לתלמוד תורה, מטמא לשא אשה. רבי יהודה אומר: אם יש לו ממי שילמד - הרי זה לא יטמא. ואם לאו - הרי זה יטמא. רבי יוסי אומר: אף על פי שיש לו ממי ילמד - יטמא, שלא מכל אדם זכה אדם ללמד, אלא ממי שזכה לו. אמרו על יוסף הכהן, שהיה מטמא ויוצא אצל רבי יוסי לציידן. לא יצא כהן לחוצה לארץ, ואפילו לשא אשה, אלא אם כן הבטיחהו. תגרין שהקדימו זמנו של יריד, או שאחרו זמנו של יריד - מתר. אין אסור אלא זמנו של יריד בלבד. ארבע אבקות הן: אבק רבית, אבק שביעית, אבק עבודת כוכבים, אבק לשון הרע.

אבק של רבית - לא ישא אדם ויתן בהלואתו של חברו, מפני אבק רבית.

אבק שביעית - לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים בפרות מפני אבק שביעית.

אבק עבודת כוכבים - לא ישא אדם ויתן עם העובד כוכבים ביום אידו, מפני אבק עבודת כוכבים.

אבק לשון הרע - לא ישא אדם ויתן בטובתו של חברו, מפני אבק לשון הרע.

ישראל הולכין ליריד - מתר לשאת ולתת עמהן. ובחזירה - אסור, מפני שנהגו בעבודת כוכבים. והעובד כוכבים, בין בהליכה בין בחזרה - מתר. עובדי כוכבים

מוכר לו תרנגול לכן בין התרנגולין. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שאמר לו: מכר לי תרנגול סתם, אבל אם פרש לו מפני שהוא חולה, או למשתה בנו - הרי זה מתר.

מסכת עבודה זרה פֶּרֶק שְׁנִי

בא לוקחין מהן בהמה לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום. וכשם שלוקחים מהן בהמה לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום - כך לוקחין מהן עבדים ושפחות לנסיון, ומחזירין להן כל אותו היום. כל זמן שאתה רשאי להחזיר לישׂראל - אתה רשאי להחזיר לעובדי כוכבים. אי אתה רשאי להחזיר לישׂראל - אי אתה רשאי להחזיר לעובדי כוכבים. מוכר ישׂראל בהמתו לעובד כוכבים על מנת לשחוט. ישׂראל עומד על גביו והעובד כוכבים שוחט. לוקחין מהן בהמה לקרבן, ואינו חושש משום רובע, משום נרבע, משום מקצה, משום נעבד, וכשם שאין מוכרין להן בהמה גסה - כך אין מוכרין להן חיה גסה. ואף במקום שמוכרים להן בהמה דקה - אין מוכרין להן חיה דקה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: מוכרין להן כלבים, שגורים, חלדות, סנאים, חתולות וקפות. דברים המנקין את הבית. וכשם שאין מוכרין להם - כך אין מחליפין להם, לא רעים ביפין ולא יפין ברעים. לא שבוירין בשלמים ולא שלמים בשבוירין. רבי יהודה מתיר בשבוירה, מפני שאינה יכולה להתרפאות. אמרו לו: והרי הוא מרביצה והיא יולדת. רבי יוסי בן בתירה מתיר בסוס, שאינו עושה מלאכה בשבת, שחביבין עליה חטאת; וחכמים אוסרין, משום שני דברים משם כלי זין ומשם בהמה גסה. אין מוכרין להם לא כלי זין, ולא זין, ואין משחזין להם את הזין, ואין מוכרין להם, לא סדין, ולא כבלין, ולא קולרין, ולא שלשלאות של ברזל.

ההולכין לתרפות - אסור לתת ולשאת עמהן. ובחזירה - מתר, מפני שהוא פעבודת כוכבים שהניחה עובדיה. וישׂראל, בין בהליכה בין בחזרה - אסור. לא יטיל ישׂראל עם שיירה בתרפות, אפלו לצאת, אפלו מקדים, אפלו מחשיך, אפלו מתירא מפני עובדי כוכבים, מפני לסטים, מפני רוח רעה, שנאמר (דברים ו): "לא תלכו אחרי אלהים אחרים". רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אם ראית צדיק שיצא לדרך ואתה מבקש לצאת לאותו הדרך, הקדים על ידך שלשה ימים או אחר על ידך שלשה ימים, כדי שתצא עמו, מפני שמלאכי השרת מלוין אותו, שנאמר (תהלים צא): "כי מלאכיו יצוה לך" וגו'. ואם ראית רשע שיצא לדרך, ואתה מבקש לצאת לאותו הדרך, הקדים על ידך שלשה ימים, או אחר על ידך שלשה ימים, כדי שלא תצא עמו בדרך, מפני שמלאכי שטן מלוין אותו, שנאמר (תהלים קט): "הפקד עליו רשע וישטן יעמד על ימינו".

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לך ילדים - בנה בית המקדש, אל תשמע להן! ואם יאמרו לך זקנים סתור בית המקדש, שמע להן! מפני שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין. וראיה לדרך - רחבעם בן שלמה. שאלו את רבי יהושע: מהו שילמד אדם את ספר יוני? אמר להן: "למד בשעה שאינה לא יום ולא לילה, שנאמר (יהושע א): "והגית בו יומם ולילה".

א,ד מכלם היה מוכר להם חבילה, וכמה היא חבילה? רבי יהודה בן בתירה אומר: בלבונה, אין פחות משלשה מנין. מוכר לתגר או מוכר לבעל הבית, אם היה תגר חשוד - אסור למכור לו.

מוכר לו חזירין, ואינו חושש שמא מוכר לעבודת כוכבים. מוכר לו זין ואינו חושש שמא מנסכו לעבודת כוכבים. ואם פרש לו אפלו מים ומלח - אסור למכור לו.

דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִף בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מְשַׁכְּרִין בְּתִים, וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בְּתִים וּמְשַׁכְּרִין שְׁדוֹת. וּבְחוּצָה לְאַרְץ מוֹכְרִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ. כָּאֵן וְכָאֵן לֹא יִשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל אֶת בֵּיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, שְׁכִידוּעַ שְׁמִכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, אֲבָל

מְשַׁכְּרִין לָהֶם אוֹרִיאוֹת,⁷ אוֹצְרוֹת וּפּוֹנְדְקִיּוֹת, אִף עַל פִּי שְׁכִידוּעַ שְׁמִכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. מְשַׁכֵּיר יִשְׂרָאֵל בֵּיתוֹ לְכוֹתֵי וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמִכְנִיס בְּתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּכָל מְקוֹם, לֹא יִשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל מֶרְחָץ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים מִפְּנֵי שְׁנִקְרָאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹחֲצִין בּוֹ בַּשֶּׁבֶת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֶר אוֹמֵר: בְּכָל מְקוֹם, לֹא יִשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל שְׁדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, מִפְּנֵי שְׁנִקְרָאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂין בָּהּ כְּיוֹם טוֹב.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג, א מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוֹנְדְקִיּוֹת שֶׁל כּוֹתִים, אֶפְלוֹ זָכָרִים אֶצֶל נִקְבוֹת, וְנִקְבוֹת אֶצֶל זָכָרִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זָכָרִים אֶצֶל זָכָרִים, וְנִקְבוֹת אֶצֶל נִקְבוֹת. וּמוֹסְרִים בְּהֵמָה לְרוּעָה שְׁלֵהֶן, וּמוֹסְרִין לוֹ תִּינוּק לְלַמְדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְדוֹ אֲמֻנוֹת, וּלְהַתִּיחַד עִמּוֹ. בֵּת יִשְׂרָאֵל מִלְּדַת וּמִנִּיקָה בְּנֵה שֶׁל כּוֹתִית. וְכוֹתִית מִלְּדַת וּמִנִּיקָה בְּנֵה שֶׁל בֵּת יִשְׂרָאֵל. אֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוֹנְדְקָאוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, אֶפְלוֹ זָכָרִים אֶצֶל זָכָרִים, וְנִקְבוֹת אֶצֶל נִקְבוֹת, שֶׁהַזָּכָר מְבִיא זָכָר, וְהַנִּקְבָּה מְבִיאָה נִקְבָּה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זָכָרִים אֶצֶל נִקְבוֹת, וְנִקְבוֹת אֶצֶל זָכָרִים. וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה לְרוּעָה שְׁלֵהֶן, וְלֹא תִינוּק לְלַמְדוֹ סֵפֶר, וּלְלַמְדוֹ אֲמֻנוֹת, וּלְהַתִּיחַד עִמּוֹ.

בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִנִּיק בְּנֵה שֶׁל עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים, מִפְּנֵי שְׁמַגְדִּלְתוֹ לְעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. אֲבָל עוֹבְדַת כּוֹכְבִּים מְנִיקָה אֶת בְּנֵה שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּרִשְׁוֹתָהּ. בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִלֵּד אֶת

ב, ב אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְאֶחָד הַכּוֹתֵי - מוֹסְרִין לָהֶם שְׁדוֹת גְּזוּזוֹת, תְּבוּאָה קְצוּרָה וְאֵילָנוֹת קְצוּצִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁחַת, לְגַז עַל מִנְתָּ שְׁתַּגּוּז. תְּבוּאָה לְקַצֵּר - עַל מִנְתָּ שְׁתַּקְצֵר. אֵילָנוֹת לְקוֹץ - עַל מִנְתָּ לְקַצֵּצָם. הָעוֹלָה לְסִרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים - אֲסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּזֶמֶן שְׁמִזְבִּלִין - אֲסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. וְאֵם אֵינָם מִזְבִּלִין - אֲסוּר מִשּׁוּם מוֹשֵׁב לְצִים.

הַהוֹלֵךְ לְצִטְרִינִין,³ וְרוֹאֶה אֶת הַנֶּחָשִׁים וְאֶת הַחֲבָרִים, מוֹלִיין, סְגִילָאדִין,

סְגִילָאדָה⁴ - אֲסוּר מִשּׁוּם מוֹשֵׁב לְצִים, שְׁנֶאֱמַר (תְּהִלִּים א): "וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב" - אֵלֶּה מִדּוֹת שְׁמִבְיָאִין אֶת הָאָדָם לְיָדֵי בְטוֹל תִּלְמוּד תּוֹרָה. הָעוֹלָה לְתִרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, אִם צוּחַ מִפְּנֵי צָרָה - מִתֵּר. וְאִם מִתַּחֲשָׁב - הָרִי זֶה אֲסוּר. הַיּוֹשֵׁב

בְּאַסְטְרִין⁵ - הָרִי זֶה שׁוֹפֵף דָּמִים. רַבִּי נִתָּן מִתֵּר מִשּׁוּם שְׁנֵי דְבָרִים, מִפְּנֵי שְׁצוּחַ וּמִצִּיל אֶת הַנֶּפְשׁוֹת, וּמַעִיד עַל הָאִשָּׁה שְׁתַּנְּשָׂא. הוֹלְכִין לְצִטְרִינִין - מִפְּנֵי שְׁצוּחַ וּמִצִּיל אֶת הַנֶּפְשׁוֹת. וְלִכְרָקִים⁶ - מִפְּנֵי יוֹשֵׁב מְדִינָה. וְאִם מִתַּחֲשָׁב - הָרִי זֶה אֲסוּר.

ב, ג אֵין מְשַׁכְּרִין לָהֶם בְּתִים שְׁדוֹת וּכְרָמִים, וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶן אֲרִיסוֹת וְקַבּוֹלַת בְּהֵמָה. [אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְאֶחָד הַכּוֹתֵי]. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וּבְסוּרְיָא מְשַׁכְּרִין בְּתִים אֲבָל לֹא שְׁדוֹת, כָּאֵן וְכָאֵן, לֹא יִשְׁכִּיר אָדָם שְׁדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים;

³ אֵיצְטְרִינִין שְׁבוּ הָיוּ נִלְחָמִים שְׁוָרִים זֶה בָּזֶה.

⁴ כָּל אֵלּוּ מִינֵי לְצִנִּים.

⁵ מְקוֹם שֶׁדָּגִים שֵׁם דִּינֵי נֶפְשׁוֹת.

⁶ מְצוּרִים סְכִיב חוֹמַת הָעִיר וְעוֹשִׂים שֵׁם כָּל מִינֵי

אחת של יד או של ראש, בצבת הראשון, וכן בשני, וכן בשלישי, וכן ברביעי.

ג, לוקחין מעם הארץ עבדים ושפחות, בין גדולים בין קטנים. ומוכרין לעם הארץ עבדים ושפחות, בין קטנים בין גדולים. ולוקחין מהן בנות קטנות אבל לא גדולות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: גדולות, ומקבלות עליהן. אין נותנין להן בנות, לא קטנות ולא גדולות; דברי רבי. וחכמים אומרים: נותן לו גדולה, ופוסק עמו על מנת שלא תעשה טהרות על גביו. ומעשה ברבן גמליאל הזקן שהשיא את בתו בתו לשמעון בן נתנאל הכהן, ופסק עמו על מנת שלא תעשה עמו טהרות על גביו. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך, שאין כופין את החבר שייעשה טהרות על גבי עם הארץ, ואיזה הוא עם הארץ? כל שאינו אוכל חוליו בטרהה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שאינו מעשר.

ג, הלוקח עבדים ערלים מן העובד כוכבים, ומלן ולא הטבילין, וכן בני השפחות שלא טבלו, בין מלין בין ערלין - הרי אלו עובדי כוכבים. מדרסן - טמא. וינים, בגדולים - אסור. בקטנים - מותר. ואיזהו גדול? כל שהוא זוכר ומזכיר עבודת כוכבים ומשמשיה. ואיזהו קטן? כל שאינו מזכיר עבודת כוכבים ומשמשיה. רבי יוסי אומר: חזקת עבד ישראל, אפלו ערלים - הרי אלו כנענים, עד שיודע בהן שהן בני שפחות שלא טבלו. חזקת עבדי כותים מלין - הרי אלו כותים. ערלים - הרי אלו עובדי כוכבים, עד שיודע שהן בני שפחות כנעניות. חזקת עבדי עובד כוכבים, אפלו מלין - הרי אלו עובדי כוכבים.

ג, לעולם מלין את העובד כוכבים לשם גר, ועובד כוכבים לא ימול את ישראל, מפני שחשודים על הנפשות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גביו,

העובדת כוכבים, מפני שמילדת לעבודת כוכבים. ועובדת כוכבים לא תילד את בת ישראל מפני שחשודין על הנפשות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עובדת כוכבים מילדת את בת ישראל, בזמן שאחרים עומדים על גבה, בינה לבניה - אסור, מפני שחשודין על הנפשות. מתרפאין מהן רפוי ממון, אבל לא רפוי נפשות. לא תחתך עובדת כוכבים את העבר במעיה של אשה בת ישראל. ולא תשקנה כוס עקרין - שחשודין על הנפשות.

לא יתיחד ישראל עם העובד כוכבים, לא במרחץ ולא בבית המים. נדבק ישראל עם העובד כוכבים בדרך - נותנו לימין ואין נותנו לשמאלו. רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בסיף מימינו, ובמקל משמאלו. שניהן עולין למעלה ויורדין בירידה. ישראל עולה למעלה ועובד כוכבים למטה. לא ישח, שמא ירוץ את גלגלתו וירחיב לו דרך. שאלו: "להיכן אתה הולך?" מפליגו, בדרך שאמר יעקב לעשו (בראשית לג): "עד אשר אבא אל אדני שעירה" - והלך לו לסכות!

ישראל המסתפר מן העובד כוכבים - רואה במראה. מן הכותי - אין רואה במראה. התיירו לבית רבן גמליאל להיות רואין במראה, מפני שהן זקוקין למלכות. ישראל המספר את העובד כוכבים, כיון שהגיע לבלוריתו - שומט את ידו.

ג, לוקחין מן העובדי כוכבים ספרים ותפלין ומזוזות, ובלבד שהיו כתובין עליהן כתבן. מעשה בעובד כוכבים אחד, שהיה כותב ספרים בצידן, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: מותר לקח ממנו. מוכרין לעם הארץ ספרים ותפלין ומזוזות, ואין לוקחין תפלין אלא מן הממחה. ואם לקח ממי שאינו ממחה, ומצא בידו שתי כריכות של תפלין - בודק ממנו תפלה

ד,ב המוכר עבדו בחוזה לארץ - יצא בן חורין וצריך גט שחרור מרבו שני. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פעמים יוצא, פעמים אינו יוצא. כיצד? אמר לו: אני פלוני בן פלוני מוכר אני עבדי פלוני לפלוני אנטיוכי - יצא בן חורין. לפלוני אנטיוכי השווי בלוד - לא יצא בן חורין. ירשו עבדים בחוזה לארץ, עד שלא באו לארץ - מתר למכרן לחוזה לארץ. משבאו לארץ - אסור למכרן לחוזה לארץ.

עבד שברח בחוזה לארץ - אין רבו רשאי למוכרו. יצא עבד עם רבו לסוריא לפיכך אם מכרו שם - הרי זה מכור. עבד שיצא עם רבו על מנת לחזור - כופין אותו לחזור. על מנת שלא לחזור - כופין אותו שלא לחזור. בא מחוזה לארץ על מנת לחזור - אין כופין אותו לחזור. שלא לחזור - כופין אותו שלא לחזור:

ד,ג המוכר עבדו ליריד של עובדי כוכבים - דמיו אסורין, ויוליך לים המלח, וכופין את רבו שיפדנו אפילו מאה בדמיו ויוציאנו לחרות. נמצאת אומר: הנושא ונותן ביריד של עובדי כוכבים, בהמה - תעקר, כסות וכלים - ירקבו, ומעות וכלי מתכות - יוליך הנאה לים המלח. פרות, את שדרכו לישפך - ישפך, לשרף - ישרף, ליקבר - יקבר. רבי יוסי אומר: עבודת כוכבים - שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. אמרו לו: אף היא נעשית זבל, שנאמר (דברים יג): "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" וגו'. אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (דברים ט): "ואת חטאתכם אשר עשיתם וגו'. אמרו לו: משם ראיה? (שמות לד) "ויזר על פני המים וישק את בני ישראל" מלמד: שבודקן בדרך שבודקין את הסוטות. אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (שמואל ב ה): "ויעזבו את עצביהם". אמר להן רבי יוסי: הרי הוא אומר (מלכים א טו): "וגם מעכה אם אסא המלך ויסרה מגבירה אשר עשתה מפלצת וגו'. אמרו לו: משם ראיה? (שם) ויכרת אסא את מפלצתה וגו'. אמר להן

בינו לבינו - אסור; מפני שחשודין על הנפשות. ישראל מל את הכותי, וכותי לא ימול את ישראל, מפני שהן מלין לשם הר גריזים; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי: היכן מצינו מילה בתורה שאינה לשם ברית? אלא ימול לשם הר גריזים עד שתצא נפשו. ומוכרין להם, ונותנין להם מתנת חנם. במה דברים אמורים? בזמן שאינו מכירו, או שהיה עובר ממקום למקום, אבל אם היה שכנו או אוהבו - הרי זה מתר, שאינו אלא כמוכרו לו. כתוב אומר: "לא תכרת להם ברית ולא תחנם", אם ללמד על הברית - הרי ברית אמור, אלא למה נאמר "לא תחנם"? מלמד שאין נותנין להם מתנת חנם.

מסכת עבודה זרה פרק רביעי

ד,א המוכר עבדו לעובד כוכבים - הרי זה יצא בן חורין, וצריך גט שחרור מרבו הראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר: במה דברים אמורים? בזמן שלא כתב לו אוננו, אבל כתב לו אוננו - זה הוא גט שחרורו. בין שמכרו לו, בין שנתנו לו במתנה - יצא בן חורין, שמא יצא לרשות שאינה רשות להן עליו. אם עשה עליו העובד כוכבים נימוסות - יצא בן חורין. ואם לאו - לא יצא בן חורין. נטלו בחובו, או שנפל לו בסיקריקון - יצא בן חורין. ירש עבדים מן העובד כוכבים, עד שלא באו לרשותו - מתר למוכרן לעובד כוכבים. משבאו לרשותו - אסור למוכרן. וכן אתה אומר ביין נסך: עד שלא בא לרשותו - דמיו מתרין, משבא לרשותו - דמיו אסורין. ישראל ועובד כוכבים שלקחו מקח בשתפות, וחזר ולקחו מקח אחר בשתפות, לא יאמר לו: טול אתה דברים שבמקום פלוני במקח ראשון, ואני דברים שבמקום פלוני במקח שני. אבל אומר לו: טול אתה דברים שבמקום פלוני, ואני דברים שבמקום פלוני במקח ראשון. טול אתה דברים, ואני דברים שבמקום פלוני במקח שני:

רבי יוסי: הרי הוא אומר (מלכים ב יח): וכתת נחש הנחשת וגו'. אמרו לו: וכי עבודת כוכבים היה? והלא משה עשאו! מלמד ששעו ישראל אחרי עד שבא חזקיה ובנו.

מסכת עבודה זרה פ"ק חמישי

הא אין אוצרין בארץ ישראל דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: שמנים, יינות, וסלתות, ופרות. אבל דברים שאין בהן חיי נפש, כגון: כמון ותבלין - הרי זה מתר. ואוצרן שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק, אבל בכונס בתוך ביתו, אפלו עשר שנים - מתר לאלתר. ובשנת בצרת, אפלו חרובין - לא יאציר מפני שמטיל מארה בשערים. אין משתכרין בתבואה, אבל משתכר ביין ובשמן וקטניות. אמרו על רבי אלעזר בן עזריה: שהיה משתכר ביין ובשמן כל ימיו. אין מוציאין מסוריא דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנים, וסלתות. רבי אומר: אומר אני: שמוציאין יין לסוריא, מפני שממעט את התפלה. וכשם שאין מוציאין לסוריא, כך אין מוציאין להפרכיא. רבי יהודה מתיר מהפרכיא להפרכיא:

הב ישרה אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה עובדי כוכבים, ולא בחוצה לארץ אפלו בעיר שכלה ישראל. מלמד: ששייבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצות שבתורה. והקבור בארץ ישראל - כאלו הוא קבור תחת המזבח. לא יצא אדם לחוצה לארץ, אלא אם כן היו חטין סאתים בסלע. אמר רבי שמעון: במה דברים אמורים? בזמן שאינו מוצא לקח. אבל בזמן שמוצא לקח, אפלו סאה בסלע - לא יצא. וכן היה רבי שמעון אומר: אלימלך - מגדולי הדור ומפרנסי צבור היה. ועל שיצא לחוצה לארץ - מת הוא ובניו ברעב, והיו כל ישראל קימין על אדמתו, שנאמר (דברים א): ותהם כל העיר עליהן, מלמד: שכל העיר קימת, ומת הוא ובניו ברעב. הרי הוא

אומר (בראשית כח): ושבתי בשלום אל בית אבי, שאין תלמוד לומר והיה ה' לי לאלהים. ואומר (ויקרא כה): לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים, כל זמן שאתם בארץ כנען - הריני לכם אלוה, אין אתם בארץ כנען - אני לכם לאלוה. וכן הוא אומר (יהושע ד): פארבעים אלף חלוצי הצבא. ואומר (יהושע ב): כי נתן בידי את יושבי הארץ וגו'. וכי עלתה על דעתך שישאל מוכשים את הארץ לפני המקום? אלא כל זמן שהם עליה - בלה נכבשה. אינן עליה - בלה אינה נכבשת. וכן דוד אמר (שמואל א כו): כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' וגו', וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עובד עבודת כוכבים? אלא שהיה דוד דורש ואומר: כל המניח את ארץ ישראל בשעת שלום ויוצא - כאלו עובד עבודת כוכבים, דכתיב (ירמיה לב): ונטעתים בארץ הזאת באמת, אינן עליה - אין נטועין לפני באמת, לא בכל לבי ולא בכל נפשי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: ישראל שבחוצה לארץ - עובדי עבודת כוכבים בטירה הן. כיצד? עובד כוכבים שעשה משתה לבנו, והלך וזמן את כל היהודים שבעירו, אף על פי שהן אוכלין משלהן ושותין משלהן, ושמש שלהן עומד על גבי עובדי עבודת כוכבים הן, שנאמר (שמות לד) וקרא לה ואכלת מזבחו:

הג אלו הן עורות לבובין, כל הקרוע כנגד לבן, ועשה כמין ארבה. אבל אם היה משוף - הרי זה מתר. הפכשין ושלקות של עובדי כוכבים שדרכן לתת בהן יין וחמץ, וחרס הדרגני - אסור בהנאה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין אסורין אסור הנאה. זיתים השלחים הנמכרים על פתחי מרחצאות - אסורים באכילה ומתירין בהנאה. רבי יוסי אוסרן אף בהנאה, מפני שמזלפים עליהן חמץ כדי שיהיו חולצין את גרעיניהם:

הד הדרורין והקרבנות של עובדי כוכבים ויין ישראל בהן - אסור בשתייה ומת

רבי יוסי: הרי הוא אומר (מלכים ב יח): וכתת נחש הנחשת וגו'. אמרו לו: וכי עבודת כוכבים היה? והלא משה עשאו! מלמד ששעו ישראל אחרי עד שבא חזקיה ובנו.

מסכת עבודה זרה פ"ק חמישי

הא אין אוצרין בארץ ישראל דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: שמנים, יינות, וסלתות, ופרות. אבל דברים שאין בהן חיי נפש, כגון: כמון ותבלין - הרי זה מתר. ואוצרן שלש שנים, ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק, אבל בכונס בתוך ביתו, אפלו עשר שנים - מתר לאלתר. ובשנת בצרת, אפלו חרובין - לא יאציר מפני שמטיל מארה בשערים. אין משתכרין בתבואה, אבל משתכר ביין ובשמן וקטניות. אמרו על רבי אלעזר בן עזריה: שהיה משתכר ביין ובשמן כל ימיו. אין מוציאין מסוריא דברים שיש בהן חיי נפש, כגון: יינות, שמנים, וסלתות. רבי אומר: אומר אני: שמוציאין יין לסוריא, מפני שממעט את התפלה. וכשם שאין מוציאין לסוריא, כך אין מוציאין להפרכיא. רבי יהודה מתיר מהפרכיא להפרכיא:

הב ישרה אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה עובדי כוכבים, ולא בחוצה לארץ אפלו בעיר שכלה ישראל. מלמד: ששייבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצות שבתורה. והקבור בארץ ישראל - כאלו הוא קבור תחת המזבח. לא יצא אדם לחוצה לארץ, אלא אם כן היו חטין סאתים בסלע. אמר רבי שמעון: במה דברים אמורים? בזמן שאינו מוצא לקח. אבל בזמן שמוצא לקח, אפלו סאה בסלע - לא יצא. וכן היה רבי שמעון אומר: אלימלך - מגדולי הדור ומפרנסי צבור היה. ועל שיצא לחוצה לארץ - מת הוא ובניו ברעב, והיו כל ישראל קימין על אדמתו, שנאמר (דברים א): ותהם כל העיר עליהן, מלמד: שכל העיר קימת, ומת הוא ובניו ברעב. הרי הוא

בהנאה. העיד שמעון בן גודיא לפני בנו של רבן גמליאל משם רבן גמליאל הזקן: שמתר בשתיה, ולא הודה לו. נודות העובדי כוכבים, רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי יהושע בן קפוס: אין עושין שטיחים לבהמה. נודות העובדי כוכבים, גוררין - מתרין, חדשים, זפותין אסורין. עובדי כוכבים עובדים ורוכבים, וישראל עומד על גביו - כונס לתוכו יין ואינו חושש. קנקנין של עובדי כוכבים, חדשות - מותרות, וישנות - אסורות. שפנסו בה עובדי כוכבים מים - מתר ישראל להכניס לתוכו יין. ושפנסו בה עובדי כוכבים יין - ישראל ממלא אותה מים שלשה ימים מצת לעת, ומכניס לתוכו יין ואינו חושש. ושפנסו בה עובד כוכבים יין, וישראל ציר ומורס - מתר ישראל אחר להכניס לתוכה יין.

ה,ה לוקחין מן העובדי כוכבים תבואות, קטנית, וגרוגרות, ושום ובצלים מכל מקום, ואינו חושש משום טמאה. האוג - בכל מקום טהור. הארז - בכל מקום טהור. נאמן הציד לומר: "זה עוף טמא, וזה עוף טהור". נאמן עם הארץ לומר: "כבשין אלו טמאין, וכבשין אלו טהורין, ולא רבצתי עליהן את המשקין". אבל אין נאמן לומר: "דגים אלו צדתיים בטורה, ולא נעיתי עליהן את המכמרת". הקפריסין, המוטליא, והחמין שלהן - מתרין. ביצה צלויה שלהן - אסורה. רבי יהודה ובית דין התירו שמן של עובדי כוכבים במנין. פת שאפאה עובד כוכבים שלא במעמד ישראל - הרי זו אסורה. פת שאפאה ישראל אף על פי שהעובד כוכבים לשה, וגבינה שהעמידה ישראל אף על פי שהעובד כוכבים עבדה - הרי זו מתרת. ישראל יושב בסוף עדרו, והעובד כוכבים חולב ומביא לו, ואינו חושש.

ה,ו איזו היא טרית שאינה טרופה? כל שהשדרה והראש נקרין. איזהו ציר שיש בו דגה? כל שכלבית אחת או שתי כלביות

משוטטות בתוכו. חתיכה שיש בה סימן, בין בכלל בין במקצתן אפלו באחד (טמאה) - הרי זו מתרת. מעשה שהביאו גרבין של חתיכות ממין אחד בעפר, ולא נמצא סימן אלא באחד מהן, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו את כלן. מורס אמן - הרי זה מתר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף חלק אמן - הרי זה מתר. יין מבשל ואלונתית - הרי אלו אסורים, מפני שתחלתן יין. אלונתית כבדיתה - הרי זו מתרת. יין תפוחין, מן הפתיק, ומן האוצר, מן הספינה - הרי זה מתר. ואם היה נמכר בקטלון - מתרת. יין תפוחים מן השוק - הרי זה אסור מפני שמזדיף. חגבין והקופרין מן הפתיק מן האוצר ומן הספינה - הרי אלו מתרין. והמוכר בסליאל לפני חנוני - אסורין מפני שמרביצין עליהן יין כדי שיהיו יפין למראית העין. מלח סלקונטית, שחורה - מתרת, לבנה - אסורה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שחורה - אסורה, לבנה מתרת. רבי יהודה בן גמליאל אומר משום רבי חנינא בן גמליאל: זו וזו הרי זו אסורה:

ה,ז אין לוקחין גבינת בית היניאקי, אלא מן הממחה. ושלוקה - נלקחת מכל מקום. אין לוקחין קרט של חלתית, אלא מן הממחה. והעלה - נלקח מכל מקום. אין לוקחין יין מסוריא, אלא מן הממחה. ולא מורס, אלא מן הממחה. ולא מלח בה סימן, אלא מן הממחה. ולא מלח סלקונטית, אלא מן הממחה. ולא גבינת בית היניאקי, אלא מן הממחה. ולא קרט של חלתית, אלא מן הממחה. וכלן נאכלין אצל מי שאינו ממחה, ואינו חושש:

יח וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּשְׁם עֲלֵיהֶם
שָׂרֵי אֲלָפִים וּשְׂרֵי מֵאוֹת: **י** וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־הָעָם
הַשְּׁלֵשִׁית בְּיַד־יֹאבֵב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן־
נֶרְוִיָּה אֲחִי יֹאבֵב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֶתִּי הַגִּתִּי וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם יֵצֵא אַצָּא גַם־אֲנִי עִמָּכֶם: **יא** וַיֹּאמֶר
הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם־נֹס וְנָוֶס לֹא־יִשְׁיִמוּ אֱלֵינוּ
לֵב וְאִם־יָמָתוּ חֲצִינוּ לֹא־יִשְׁיִמוּ אֱלֵינוּ לֵב כִּי־
עָתָה כָּמֶנּוּ עֲשֶׂרָה אֲלָפִים וְעָתָה טוֹב כִּי־תִהְיֶה־
לָנוּ מֵעִיר לַעֲזֹר: **יב** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־
יֵיטֵב בְּעֵינֵיכֶם אֲעֲשֶׂה וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַשָּׂעַר
וְכָל־הָעָם יֵצְאוּ לַמֵּאוֹת וּלְאֲלָפִים: **יג** וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ
אֶת־יֹאבֵב וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אֶתִּי לֵאמֹר לֹא־טֹלִי
לַנֶּעַר לֹאֲבַשְׁלוֹם וְכָל־הָעָם שָׁמְעוּ בַּצֹּת הַמֶּלֶךְ
אֶת־כָּל־הַשָּׂרִים עַל־דְּבַר אֲבַשְׁלוֹם: **יד** וַיֵּצֵא הָעָם
הַשָּׂדֶה לַקְרָאת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בֵּינֶעַר
אֲפָרַיִם: **טו** וַיִּגְּפוּ שָׁם עִם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד
וַתְּהִי־שָׁם הַמִּגָּפָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂרִים
אַלְפִי: **טז** וַתְּהִי־שָׁם הַמִּלְחָמָה נְפֹצֶת עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ וַיָּרֶב הַנֶּעַר לְאַכֵּל בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה
הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא: **יז** וַיִּקְרָא אֲבַשְׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי
דָּוִד וְאֲבַשְׁלוֹם רָכַב עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת
שׁוֹכְרוֹ הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלָה וַיַּחֲזֹק רַאשׁוֹ בָּאֵלֶּה וַיַּתֵּן בֵּין
הַשָּׂמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וַהֲפִרֵד אֲשֶׁר־תַּחֲתָיו עָבָר:
יח וַיִּרָא אִישׁ אֶחָד וַיִּגָּד לְיֹאבֵב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי
אֶת־אֲבַשְׁלוֹם תָּלוּי בָּאֵלֶּה: **יט** וַיֹּאמֶר יֹאבֵב לְאִישׁ
הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתָ וּמַדּוּעַ לֹא־הִכִּיתוּ שָׁם
אֶרְצָה וְעָלִי לָתֵת לָהּ עֲשֶׂרָה כֶּסֶף וַחֲגֹרָה אַחַת:
כ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־יֹאבֵב וְלוֹ אֲנֹכִי שֶׁקֶל עַל־כִּפִּי
אֵלֶּה כֶּסֶף לֹא־אֲשַׁלַּח יָדִי אֶל־בֶּן־הַמֶּלֶךְ כִּי
בְּאֲזַנֵּינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֲתָךְ וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אֶתִּי
לֵאמֹר שְׁמְרוּ־מִי בַנֶּעַר בְּאֲבַשְׁלוֹם: **כא** אוֹ־עֲשִׂיתִי
בְּנַפְשִׁי שֶׁקֶר וְכָל־דְּבַר לֹא־יִפְתָּח מִן־הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה
תִּתִּיצֵב מִנֶּגֶד: **כב** וַיֹּאמֶר יֹאבֵב לֹא־כֵן אֶתִּילָה לִפְנֵיךְ
וַיִּקַּח שְׁלֵשָׁה שִׁבְטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקַעֵם בְּלֵב אֲבַשְׁלוֹם
עוֹדְנֵנו חִי בְּלֵב הָאֵלֶּה: **כג** וַיִּסְבּוּ עֲשֶׂרָה גִּעָרִים נִשְׁאִי
כָּלִי יֹאבֵב וַיַּכּוּ אֶת־אֲבַשְׁלוֹם וַיָּמָתוּ: **כד** וַיִּתְקַע
יֹאבֵב בַּשָּׂפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדָּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־
חָשָׂד יֹאבֵב אֶת־הָעָם: **כה** וַיִּקְחוּ אֶת־אֲבַשְׁלוֹם

וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ בַּיַּעַר אֶל־הַפֶּתַח הַגָּדוֹל וַיִּצְבּוּ עָלָיו
גִּלְ־אֲבָנִים גְּדוֹל מְאֹד וְכָל־יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ
לְאֵהָלוֹ: **כו** וְאֲבַשְׁלוֹם לָקַח וַיִּצְב־לוֹ בַּחֲזִי אֶת־מִצְבֶּת
אֲשֶׁר בְּעֶמְק־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אִי־לִי בֶן בַּעֲבוּר
הַזָּכִיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמִּצְבֶּת עַל־שְׁמוֹ וַיִּקְרָא לָהּ יָד
אֲבַשְׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: **כז** וְאַחִימַעֵץ בֶּן־צְדוֹק
אָמַר אֲרוּצָה נָא וְאֲבַשְׂרָה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוּ
י־הֵיחָה מִיָּד אֲבִיּוֹ: **כח** וַיֹּאמֶר לוֹ יֹאבֵב לֹא אִישׁ
בַּשָּׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבַשָּׂרָה בַּיּוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם
הַזֶּה לֹא תִבְשָׂר כִּי־עַל־ן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מָת: **כט** וַיֹּאמֶר
יֹאבֵב לַכּוֹשֵׁי לָךְ הִגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
כּוֹשֵׁי לְיֹאבֵב וַיֵּרָץ: **ל** וַיִּסָּף עוֹד אַחִימַעֵץ בֶּן־צְדוֹק
וַיֹּאמֶר אֶל־יֹאבֵב וַיְהִי מָה אֶרְצָה־נָא גַם־אֲנִי אַחֲרֵי
הַכּוֹשֵׁי וַיֹּאבֵב יֹאבֵב לְמַה־זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי וּלְכָה
אִי־בַשׁוּרָה מִצָּאת: **לא** וַיְהִי־מָה אַרְוִץ וַיֹּאמֶר לוֹ
רוּץ וַיֵּרָץ אַחִימַעֵץ דֶּרֶךְ הַכֶּפֶר וַיַּעֲבֹר אֶת־
הַכּוֹשֵׁי: **לב** וַדָּוִד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשָּׁעָרִים וַיִּלָּךְ
הַצֶּפֶה אֶל־גֵּג הַשָּׂעַר אֶל־הַחוּמָה וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו
וַיִּרָא וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבָדוֹ: **לג** וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה וַיִּגָּד
לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבָדוֹ בַּשׁוּרָה בָּפִיו וַיִּלָּךְ
הָלוֹךְ וְקָרֵב: **לד** וַיִּרָא הַצֶּפֶה אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא
הַצֶּפֶה אֶל־הַשָּׂעַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבָדוֹ
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה מִבְּשָׂר: **לה** וַיֹּאמֶר הַצֶּפֶה אָנֹכִי
רֹאֶה אֶת־מְרוּצַת הָרֹאשִׁיוֹן כַּמֶּרְצַת אַחִימַעֵץ בֶּן־
צְדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־בַּשׁוּרָה
טוֹבָה יָבֹוא: **לו** וַיִּקְרָא אַחִימַעֵץ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ
שָׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לֹאֲפִיו אֶרְצָה וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ
י־הֵיחָה אֶ־לְהָיֶה אֲשֶׁר סָגַר אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
נִשְׂאוּ אֶת־יָדָם בַּאֲדָנֵי הַמֶּלֶךְ: **לז** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
שָׁלוֹם לַנֶּעַר לֹאֲבַשְׁלוֹם וַיֹּאמֶר אַחִימַעֵץ רָאִיתִי
הַהַמּוֹן הַגָּדוֹל לְשַׁלַּח אֶת־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ יֹאבֵב וְאֶת־
עַבְדֵיךְ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה: **לח** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֵב הַתִּיצֵב
כָּה וַיִּסָּב וַיַּעֲמֵד: **לט** וְהִנֵּה הַכּוֹשֵׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוֹשֵׁי
יִתְבַּשֹּׂר אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטָךְ י־הֵיחָה הַיּוֹם מִיָּד
כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ: **מ** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַכּוֹשֵׁי
הַשָּׁלוֹם לַנֶּעַר לֹאֲבַשְׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַכּוֹשֵׁי יִהְיוּ
כַּנֶּעַר אֲבִיבִי אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ וְכָל אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ
לְרָעָה:

יט וַיִּרְגֹז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל־עֲלִית הַשָּׁעַר וַיִּבָּךְ
 וַכֹּה ׀ אָמַר בְּלִכְתּוֹ בְּגִי אֲבִשְׁלוֹם בְּגִי בְּגִי אֲבִשְׁלוֹם
 מִי־יִתֶּן מוֹתִי אֲנִי תַחְתִּיךָ אֲבִשְׁלוֹם בְּגִי בְּגִי׃ **כ** וַיִּגַּד
 לְיוֹאָב הַגֵּה הַמֶּלֶךְ בִּכְהָ וַיִּתְּאֶבֶל עַל־אֲבִשְׁלוֹם׃
 וַתְּהִי הַתַּשְׁעָה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹל לְכָל־הָעָם כִּי־
 שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נַעֲצֹב הַמֶּלֶךְ עַל־
 בְּנוֹ׃ **כא** וַיִּתְּגַבֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר
 יִתְּגַבֵּב הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוֹסִם בַּמִּלְחָמָה׃ **כב** וְהַמֶּלֶךְ
 לָאֵט אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל בְּגִי
 אֲבִשְׁלוֹם אֲבִשְׁלוֹם בְּגִי בְּגִי׃ **כג** וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ
 הַבֵּית וַיֹּאמֶר הִבֵּשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת־פָּנָי כָּל־עַבְדֶּיךָ
 הַמִּמְלָטִים אֶת־נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֵת גִּפְשׁ בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ
 וְנַפְשׁ נַשִּׁיךָ וְנַפְשׁ פִּלְגָּשִׁיךָ׃ **כד** לֹא־הִבֵּה אֶת־שְׁנֹאֶיךָ
 וְלִשְׁנָא אֶת־אֶהְיֶיךָ כִּי ׀ הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ
 שָׂרִים וְעַבְדִּים כִּי ׀ יִדְעָתִי הַיּוֹם כִּי לוֹ אֲבִשְׁלוֹם
 חִי וְכָלְנוּ הַיּוֹם מֵתִים כִּי־אֲזַי יֵשֶׁר בְּעֵינֶיךָ׃ **כה** וַעֲתָה
 קוֹם צֵא וְדַבֵּר עַל־לֵב עַבְדֶּיךָ כִּי־בִי־הִזָּה נִשְׁבַּעְתִּי
 כִּי־אֵינֶךָ יוֹצֵא אִם־יָלִין אִישׁ אִתְּךָ הַלַּיְלָה וְרָעָה
 לְךָ זֹאת מִכָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־בָּאָה עָלֶיךָ מִנְּעָרֶיךָ
 עַד־עַתָּה׃ **כו** וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיָּשָׁב בַּשָּׁעַר וְלְכָל־הָעָם
 הִגִּידוּ לֵאמֹר הִגָּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשָּׁעַר וַיָּבֹא כָל־
 הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל גַּם אִישׁ לֹא־הָלִינוּ׃ **כז** וַיְהִי
 כָל־הָעָם נִדּוֹן בְּכָל־שַׁבָּטִי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ
 הַצִּילָנוּ ׀ מִמָּוֶה אֵיבֵינוּ וְהוּא מִלְטָנוּ מִמָּוֶה פִּלְשֹׁתִים
 וַעֲתָה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל אֲבִשְׁלוֹם׃ **כח** וְאֲבִשְׁלוֹם
 אֲשֶׁר מִשְׁחָנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה וַעֲתָה לָמָּה אַתֶּם
 מַחְרָשִׁים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃ **כט** וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח
 אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֲבִיתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֵל־
 זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תָּהִיוּ אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב
 אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־
 הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃ **ל** אַחֲרֵי אַתֶּם עַצְמִי וּבִשְׂרִי אַתֶּם
 וְלָמָּה תָּהִינוּ אַחֲרָנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃
לא וְלַעֲמָשָׂא תִמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבִשְׂרִי אַתֶּם כֹּה
 יַעֲשֶׂה־לִּי אֱ־לֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שׂוֹרֵצָא
 תִּהְיֶה לִפְנֵי כָל־הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב׃ **לב** וַיָּט אֶת־לֵבָב
 כָּל־אִישׁ־יְהוּדָה כַּאֲשֶׁר אֶתְדַּ וַיִּשְׁלַחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
 שׁוֹב אַתָּה וְכָל־עַבְדֶּיךָ׃ **לג** וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־
 הַיַּרְדֵּן וַיְהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לְלָכֶת לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ

לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ **לד** וַיִּמָּהֵר שָׁמָעִי
 בֶן־גֵּרָא בֶן־הַיָּמִינִי אֲשֶׁר מִבְּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ
 יְהוּדָה לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ **לה** וְאֵלֶּף אִישׁ עִמּוֹ
 מִבְּנֵימָן וְצִיָּבָא נָעַר בֵּית שְׂאוּל וְחַמָּשָׁת עָשָׂר בְּנָיו
 וְעֹשָׂרִים עַבְדָּיו אִתּוֹ וְצִלְחוּ הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
לו וַעֲבָרָה הָעֲבָרָה לְעַבִּיר אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת
 הַטּוֹב בְּעֵינָיו וְשָׁמָעִי בֶן־גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 בַּעֲבָרוֹ בַּיַּרְדֵּן׃ **לז** וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־יַחֲשָׁב־לִי
 אֲדֹנָי עוֹן וְאֶל־תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר הָעֵנָה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם
 אֲשֶׁר־יָצָא אֲדֹנָי־הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלַם לָשׁוֹם הַמֶּלֶךְ
 אֶל־לְבוֹ׃ **לח** כִּי יָדַע עַבְדְּךָ כִּי אֲנִי חַטָּאתִי וְהִנֵּה־
 בָּאתִי הַיּוֹם רֹאשׁוֹן לְכָל־בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת לִקְרֹאת
 אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ׃ **לט** וַיַּעַן אֲבִישׁ בֶּן־צְרוּיָה וַיֹּאמֶר
 הַתַּחַת זֹאת לֹא יוֹמַת שָׁמָעִי כִּי קָלַל אֶת־מִשְׁחִית
 י־הָהוּא׃ **מ** וַיֹּאמֶר דָּוִד מִה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי־
 תִהְיוּ־לִי הַיּוֹם לְשֹׁטָן הַיּוֹם יוֹמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל
 כִּי הָלֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי־מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃
מא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־שָׁמָעִי לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע לוֹ
 הַמֶּלֶךְ׃ **מב** וּמִפְּשַׁת בֶּן־שְׂאוּל יָרַד לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ
 וְלֹא־עָשָׂה רִגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה שְׁפָמוֹ וְאֶת־בְּגָדָיו לֹא
 כִּבֵּס לַמּוֹן־הַיּוֹם לָכֶת הַמֶּלֶךְ עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא
 בְּשָׁלוֹם׃ **מג** וַיְהִי כִי־בָא יְרוּשָׁלַם לִקְרֹאת הַמֶּלֶךְ
 וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה לֹא־הִלַּכְתָּ עִמִּי מִפִּיבִשְׁת׃
מד וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רַמְגִּי כִי־אָמַר עַבְדְּךָ
 אֶתְחַבֶּשֶׂה־לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכֹּב עָלֶיךָ וְאֵלֶּךְ אֶת־הַמֶּלֶךְ
 כִּי כִסֵּס עַבְדְּךָ׃ **מה** וַיִּרְגַּל בַּעֲבָדְךָ אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ
 וְאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כָּמִלְאָה הָאֱ־לֹהִים וַעֲשֶׂה הַטּוֹב
 בְּעֵינֶיךָ׃ **מו** כִּי לֹא הָיָה כָּל־בֵּית אָבִי כִּי אִם־אֲנִשִּׁי־
 מוֹת לֹאֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ וַתִּשָּׁת אֶת־עַבְדְּךָ בְּאֶכְלִי
 שְׁלַחְנֶךָ וּמִה־יֵשׁ־לִי עוֹד צִדְקָה וְלִזְעַק עוֹד אֶל־
 הַמֶּלֶךְ׃ **מז** וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תִּדְבֹּר עוֹד דְּבָרֶיךָ
 אֲמַרְתִּי אַתָּה וְצִיָּבָא תַחֲלִקוּ אֶת־הַשָּׂדֶה׃ **מח** וַיֹּאמֶר
 מִפִּיבִשְׁת אֶל־הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת־הַפֶּל יִקַּח אַחֲרֵי
 אֲשֶׁר־בָּא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ׃ **מט** וּבִרְזוּלִי
 הַגִּלְעָדִי יָרַד מִרְגְּלִים וַיַּעֲבֹר אֶת־הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן
 לְשַׁלְחוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ **נ** וּבִרְזוּלִי זָקָן מְאֹד בֶּן־שָׁמְנִים
 שָׁנָה וְהוּא־כָּלְכַל אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיבָתוֹ בְּמַחְזָנִים כִּי־
 אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד׃ **נא** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בִּרְזוּלִי

אתה עֲבֹר אִתִּי וְכִלְכַּלְתִּי אִתְּךָ עִמָּדִי בִירוּשָׁלַם:
וַיֹּאמֶר בְּרוּזְלִי אֶל־הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יָמִי שָׁנִי חֲלִי כִי־
אֵעֲלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלַם: ^הבֶּן־שָׁמֹנִים שָׁנָה
אֲנֹכִי הַיּוֹם הָאֵדָע | בֶּין־טוֹב לָרָע אִם־יִטְעַם
עֲבָדְךָ אֶת־אֲשֶׁר אָכַל וְאֶת־אֲשֶׁר אֲשַׁתָּה אִם־
אֲשַׁמְעֵ עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשִׁירֹת וְלִמָּה יִהְיֶה עֲבָדְךָ
עוֹד לַמֶּשָׁא אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: ^וכַּמֶּשֶׁט יַעֲבֹר עֲבָדְךָ
אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־הַמֶּלֶךְ וְלִמָּה יִגְמַלְנִי הַמֶּלֶךְ
הַגְּמוּלָה הַזֹּאת: ^זיָשֻׁב־נָא עֲבָדְךָ וְאַמֶּת בְּעִירִי עִם־
קָבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה | עֲבָדְךָ כַּמָּה יָעֲבֹר עִם־
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה־לּוֹ אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ:
^חוַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִתִּי יַעֲבֹר כַּמָּה וְאֲנִי אַעֲשֶׂה־לּוֹ
אֶת־הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר עָלַי אַעֲשֶׂה־
לָךְ: ^טוַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ עָבַר
וַיֵּשֶׁק הַמֶּלֶךְ לְבָרְזִלִי וַיִּבָּרְכֵהוּ וַיָּשֻׁב לַמָּקוֹם:
^יוַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וַיַּמְהֲרֵן עָבַר עִמּוֹ וְכֹל־עָם
יְהוּדָה הַעֲבִירוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְגַם חֲצִי עָם יִשְׂרָאֵל:
^{יא}וְהִנֵּה כָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ
אֶל־הַמֶּלֶךְ מִדּוֹעַ גְּנָבוֹךְ אֲחִינוּ אִישׁ יְהוּדָה וַיַּעֲבְרוּ
אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכֹל־אֲנָשֵׁי דָוִד
עִמּוֹ: ^{יב}וַיַּעַן כָּל־אִישׁ יְהוּדָה עַל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי־
קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלָּי וְלִמָּה זֶה תָּרָה לָךְ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה
הָאָכּוֹל אֲכָלְנוּ מִן־הַמֶּלֶךְ אִם־נִשְׁאֵאת נִשָּׂא לָנוּ:
^{יג}וַיַּעַן אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר
עֲשֹׂר־יָדוֹת לִי בַמֶּלֶךְ וְגַם־בְּדוֹד אֲנִי מִמֶּךָ וּמִדּוֹעַ
הִקְלַתְנִי וְלֹא־הָיָה דְּבָרִי רֹאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב אֶת־
מַלְכִּי וַיִּקָּשׁ דְּבַר־אִישׁ יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ
יִשְׂרָאֵל:

כ וַיֵּשֶׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיעֵל וּשְׁמוֹ שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי
אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר וַיֹּאמֶר אֵין־לָנוּ חֵלֶק
בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלֶה־לָנוּ בֶּן־יִשְׂרָאֵל אִישׁ לֹאֲהֲלִיו
יִשְׂרָאֵל: ^אוַיַּעַל כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֲחֵרֵי דָוִד
אֲחֵרֵי שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבָקוּ בַּמֶּלֶכָם
מִן־הַיַּרְדֵּן וְעַד־יְרוּשָׁלַם: ^בוַיָּבֹא דָוִד אֶל־בֵּיתוֹ
יְרוּשָׁלַם וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת עֲשָׂר־נָשִׁים פְּלִגְשִׁים
אֲשֶׁר הָנִיחַ לַשָּׂמֶר הַבַּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית־מִשְׁמֶרֶת
וַיְכַלְכְּלֵם וְאֵלֵיהֶם לֹא־בָא וְתַהֲיִינָה צָרָרוֹת עַד־
יוֹם מָתוֹן אֱלֻמָּנוֹת חַיּוֹת: ^גוַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עַמְשָׁא

הַזֶּעֱק־לִי אֶת־אִישׁ־יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה כָּה
עָמַד: ^דוַיֵּלֶךְ עַמְשָׂא לְהַזְעִיק אֶת־יְהוּדָה וַיִּזְחַר מִן־
הַמוֹעֵד אֲשֶׁר יָעָדוּ: ^הוַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישִׁי עֲתָה
יָרַע לָנוּ שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי מִן־אֲבִישָׁלוֹם אֲתָה קָח
אֶת־עַבְדִּי אֲדֹנֶיךָ וְרִדְף אַחֲרָיו פֶּן־מִצָּא לוֹ עָרִים
בְּצָרוֹת וְהָצִיל עֵינָיו: ^ווַיָּצְאוּ אַחֲרָיו אֲנָשֵׁי יוֹאָב
וְהַכֹּרֶתִי וְהַפִּלְתִּי וְכֹל־הַגִּבּוֹרִים וַיָּצְאוּ מִירוּשָׁלַם
לְרִדְף אַחֲרֵי שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי: ^זהֵם עִם־הָאָבֹן
הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא בָא לַפְּנִיָּהם וַיּוֹאֲב
חֲגוּר | מָדוּ לְבָשׁוּ וְעָלּוּ חֲגוּר חֲרֹב מִצְמַדָּת עַל־
מִתְּנִיו בַּתֶּעֱרָה וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל: ^חוַיֹּאמֶר יוֹאָב
לְעַמְשָׂא הַשָּׁלוֹם אַתָּה אַחִי וַתִּחַז יַד־יָמִין יוֹאָב
בְּזִקְוֹ עַמְשָׂא לְנִשְׁק־לוֹ: ^טוַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁמָר
בַּחֲרָב | אֲשֶׁר בִּיד־יוֹאָב וַיִּפְּהוּ בָּהּ אֶל־הַחֲמִשׁ
וַיִּשְׁפֹּךְ מַעַיּוֹ אֶרְצָה וְלֹא־שָׁנָה לוֹ וַיָּמָת וַיּוֹאֲב
וְאֲבִישִׁי אַחֲרָיו רִדְף אַחֲרֵי שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי: ^יוַאִישׁ
עָמַד עָלָיו מִנְעָרֵי יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי אֲשֶׁר חָפֵץ
בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר־לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב: ^{יא}וַעֲמָשָׂא
מִתְגַּלְל בְּדָם בַּתּוֹךְ הַמִּסְלָה וַיֵּרָא הָאִישׁ כִּי־עָמַד
כָּל־הָעָם וַיִּסָּב אֶת־עַמְשָׂא מִן־הַמִּסְלָה הַשָּׂדֶה
וַיִּשְׁלַךְ עָלָיו בָּגָד כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל־הַבָּא עָלָיו
וַעֲמַד: ^{יב}כַּאֲשֶׁר הִגָּה מִן־הַמִּסְלָה עָבַר כָּל־אִישׁ
אַחֲרֵי יוֹאָב לְרִדְף אַחֲרֵי שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי: ^{יג}וַיַּעֲבֹר
בְּכֹל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכֹל־
הַבְּרִיָּם וַיִּקְהֲלוּ וַיָּבֹאוּ אֶת־אֲחֵרָיו: ^{יד}וַיָּבֹאוּ וַיַּצְרוּ
עָלָיו בְּאֲבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה וַיִּשְׁפְּכוּ סִלְלָה אֶל־
הָעֵיר וַתַּעֲמַד בַּחֹל וְכֹל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יוֹאָב
מִשְׁחִיתָם לְהַפִּיל הַחוּמָה: ^{טו}וַתִּקְרָא אִשָּׁה חַכְמָה
מִן־הָעֵיר שָׁמְעוּ שָׁמְעוּ אֲמָרוּ־נָא אֶל־יוֹאָב קָרַב
עַד־הַנָּה וְאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ: ^{טז}וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה הַאֲתָה יוֹאָב וַיֹּאמֶר אָנֹכִי וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע
דְּבָרִי אֲמַתְךָ וַיֹּאמֶר שְׁמַע אֲנֹכִי: ^{יז}וַתֹּאמֶר לֵאמֹר
דָּבָר יִדְבְּרוּ בְּרֹאשׁוֹנָה לֵאמֹר שְׂאוֹל יִשְׁאָלוּ בְּאֲבֵל
וְכֹן הַתָּמוֹ: ^{יח}אֲנֹכִי שְׁלָמִי אֲמוּנִי יִשְׂרָאֵל אַתָּה
מִבְּקָשׁ לְהַמִּית עֵיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל לִמָּה תִּבְלַע
נַחֲלָת י־הָהָה: ^{יט}וַיַּעַן יוֹאָב וַיֹּאמֶר חֲלִילָה חֲלִילָה לִּי
אִם־אֲבִלַע וְאִם־אֲשַׁחֲיִת: ^כלֹא־כֹן הַדָּבָר כִּי אִישׁ
מִהֵר אֲפָרִים שָׁבַע בֶּן־בְּכָרִי שְׁמוֹ נִשָּׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ

בְּדוֹד תְּנוּ-אֹתוֹ לְבָדּוֹ וְאֶלְכָה מֵעַל הָעֵיר וּתְאָמַר
הָאִשָּׁה אֶל-יֹאבֵהּ הִנֵּה רָאִשׁוֹ מִשְׁלָךְ אֵלַיךְ בְּעַד
הַחוּמָה: **וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל-פְּלִהֶעֶם בְּחֻכְמָתָהּ**
וַיִּכְרְתוּ אֶת-רֹאשׁ שָׁבַע בֶּן-בְּכָרִי וַיִּשְׁלְכוּ אֶל-
יֹאבֵהּ וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר וַיִּפְצְצוּ מֵעַל-הָעֵיר אִישׁ
לְאֵהָלָיו וַיֹּאבֵהּ שָׁב יְרוּשָׁלַם אֶל-הַמֶּלֶךְ: **וַיֹּאבֵהּ**
אֶל פְּלִהֶעֶבֶא יִשְׂרָאֵל וּבִנְיָה בֶן-יְהוֹיָדָע עַל-
הַפֶּרֶתִּי וְעַל-הַפְּלִתִּי: **וַאֲזָרְחָם עַל-הַמָּס וַיְהוֹשִׁפֶט**
בֶּן-אַחִילֹד הַמִּזְכִּיר: **וַשׁוּא סֹפֵר וְצִדּוֹק וְאַבְיָתָר**
כֹּהֲנִים: **וְגַם עִירָא הַיִּזְרְיִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד:**

כא **וַיְהִי רָעַב בַּיָּמִי דָּוִד שָׁלַשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי**
שָׁנָה וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת-פָּנָי י-הוָה וַיֹּאמֶר י-הוָה
אֶל-שָׂאוֹל וְאֶל-בֵּית הַדְּמִים עַל אֲשֶׁר-הִמִּית אֶת-
הַגִּבְעָנִים: **וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעָנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם**
וְהַגִּבְעָנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם-מִיַּתֵּר
הָאֲמָרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבָּעוּ לָהֶם וַיִּבְקֹשׁ שָׂאוֹל
לְהַכֹּתָם בַּקֶּנָּאֲתוֹ לִבְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹגָה: **וַיֹּאמֶר**
דָּוִד אֶל-הַגִּבְעָנִים מָה אַעֲשֶׂה לָכֶם וּבִמָּה אֲכַפֵּר
וּבְרָכוּ אֶת-נִחְלַת י-הוָה: **וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעָנִים**
אִין-לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם-שָׂאוֹל וְעִם-בֵּיתוֹ וְאִין-לָנוּ
אִישׁ לְהִמִּית בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר מָה-אַתֶּם אֹמְרִים
אֲעֲשֶׂה לָכֶם: **וַיֹּאמְרוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ הֲאִישׁ אֲשֶׁר**
כָּלְנוּ וְאֲשֶׁר דָּמָה-לָנוּ נִשְׁמָדְנוּ מִהַתִּינָאָב בְּכָל-גִּבְלֵי
יִשְׂרָאֵל: **וַתִּן-לָנוּ שְׁבָעָה אֲנָשִׁים מִבְּנֵי**
וְהוֹקֻעָנוּם לִי-הוּא בַּגִּבְעָת שָׂאוֹל בְּחֵיר י-הוָה
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֲתֹן: **וַיַּחְמַל הַמֶּלֶךְ עַל-**
מִפִּיבִשֶׁת בֶּן-יְהוֹנָתָן בֶּן-שָׂאוֹל עַל-שְׁבָעָת י-הוָה
אֲשֶׁר בִּינְתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן-שָׂאוֹל:
וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת-שְׁנֵי בָנֵי רָצָפָה בַת-אִיָּה אֲשֶׁר
יָלְדָה לְשָׂאוֹל אֶת-אַרְמָנִי וְאֶת-מִפְּבִשֶׁת וְאֶת-
חַמִּשֶׁת בָּנֵי מִיכָל בַת-שָׂאוֹל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעֵדְרִיאֵל
בֶּן-בְּרִזְלֵי הַמַּחְלָתִי: **וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעָנִים וַיִּקְיָעֵם**
בְּהָר לִפְנֵי י-הוָה וַיִּפְּלוּ שְׁבָעָתָם יַחַד וְהִמָּה הִמָּתוֹ
בַּיָּמִי קָצִיר בְּרָאשׁוֹנִים בַּתְּחִלַת קָצִיר שְׁעָרִים:
וַתִּקַּח רָצָפָה בַת-אִיָּה אֶת-הַשֶּׁק וַתִּטָּהוּ לָהּ אֶל-
הַצֹּר מִתְּחִלַת קָצִיר עַד נִתְּד־מִים עָלֵיהֶם מִן-
הַשָּׁמַיִם וְלֹא-נִתְּנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוֹת עָלֵיהֶם
יוֹמָם וְאֶת-חֲתִית הַשִּׁזָּה לָלִילָה: **וַיִּגַּד לְדָוִד אֶת**

אֲשֶׁר-עָשְׂתָה רָצָפָה בַת-אִיָּה פֶלַעַשׁ שָׂאוֹל: **וַיִּלָּךְ**
דָּוִד וַיִּקַּח אֶת-עַצְמוֹת שָׂאוֹל וְאֶת-עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן
בְּנוֹ מֵאֵת בַּעֲלֵי יָבִישׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מִרְחֹב
בֵּית-שָׁן אֲשֶׁר תִּלְאוּם שָׁמָּה פְּלִשְׁתִּים בַּיּוֹם הַכּוֹת
פְּלִשְׁתִּים אֶת-שָׂאוֹל בַּגִּלְבָּע: **וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת-**
עַצְמוֹת שָׂאוֹל וְאֶת-עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּגוֹ וַיֹּאסְפוּ
אֶת-עַצְמוֹת הַמּוֹקֵעִים: **וַיִּקְבְּרוּ אֶת-עַצְמוֹת-**
שָׂאוֹל וַיְהוֹנָתָן-בְּנוֹ בָּאָרֶץ בְּנִימָן בְּצִלְע בִּקְרָר
קִישׁ אָבִיו וַיַּעֲשׂוּ כָל אֲשֶׁר-צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲתֵר
א-לֹהִים לָאָרֶץ אַחֲרֵי-כֵן: **וַתְּהִי-עוֹד מַלְחָמָה**
לְפִלִּשְׁתִּים אֶת-יִשְׂרָאֵל וַיִּרַד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ
וַיִּלְחָמוּ אֶת-פְּלִשְׁתִּים וַיַּנֶּעַף דָּוִד: **וַיִּשְׁפִּי בְּנָב**
אֲשֶׁר ׀ בִּילִידֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל קִינוֹ שָׁלֹשׁ מֵאוֹת
מִשְׁקָל נְחָשֶׁת וְהוּא חָגוֹר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לַהֲפֹת
אֶת-דָּוִד: **וַיַּעֲזֹר-לוֹ אֲבִישׁי בֶן-צְרוּיָה וַיִּרֶךְ אֶת-**
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמָּתְהוּ אָז נִשְׁבָּעוּ אֲנָשֵׁי-דָוִד לוֹ לֵאמֹר
לֹא-תֵצֵא עוֹד אֲתָנוּ לַמַּלְחָמָה וְלֹא תִכְבֶּה אֶת-גֵּר
יִשְׂרָאֵל: **וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן וַתְּהִי-עוֹד הַמַּלְחָמָה**
בְּגוֹב עִם-פְּלִשְׁתִּים אָז הָפָה סִבְכִּי הַחֲשָׁתִי אֶת-סֹף
אֲשֶׁר בִּילִידֵי הָרָפָה: **וַתְּהִי-עוֹד הַמַּלְחָמָה בְּגוֹב**
עִם-פְּלִשְׁתִּים וַיָּךְ אֶלְחָנָן בֶּן-יִיעָרִי אֲרָגִים בֵּית
הַלְחָמִי אֶת גִּלְיָת הַגִּתִּי וַעֲץ חֲנִיתוֹ כַּמְּנוֹר אֲרָגִים:
וַתְּהִי-עוֹד מַלְחָמָה בְּגַת וַיְהִי ׀ אִישׁ מְדוֹן
וְאַצְבָּעַת יָדָיו וְאַצְבָּעַת רַגְלָיו שָׁשׁ וְשָׁשׁ עֶשְׂרִים
וְאַרְבַּע מִסְפֹּר וְגַם-הוּא יָלַד לְהָרָפָה: **וַיִּתְּרָה אֶת-**
יִשְׂרָאֵל וַיִּפְּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן-שִׁמְעָה אָחִי דָּוִד: **וְאֶת-**
אַרְבַּעַת אֵלֶּה יָלְדוּ לְהָרָפָה בְּגַת וַיִּפְּלוּ בְּיַד-דָּוִד
וּבְיַד עַבְדָּיו:

כַּב **וַיַּדְבֵּר דָּוִד לִי-הוּא אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת**
בַּיּוֹם הַצֵּיל י-הוָה אֹתוֹ מִכָּף פְּלִיאִיָּבוֹ וּמִכָּף
שָׂאוֹל: **וַיֹּאמֶר י-הוָה סִלְעִי וּמַצְדָּתִי וּמִפְּלִטָּי-לִי:**
א-לֹהֵי צוּרִי אֲחֻסָּה-בּוֹ מִגָּנִי וְקִרְוֹ יִשְׁעֵי מִשְׁגָּבִי
וּמִנוֹסֵי מִשְׁעֵי מַחְסֵם תִּשְׁעֵנִי: **מִהֲלֵל אֶקְרָא**
י-הוָה וּמֵאִיָּבִי אֲנֻשָׁע: **כִּי אֶפְּגִי מִשְׁבָּרֵי-מָוֶת**
נִחְלִי בְּלִיעַל יִבְעַתָּנִי: **יִתְּבֵלִי שָׂאוֹל סִבְגִּי קִדְמָנִי**
מִקְשֵׁי מָוֶת: **יִבְצֹר-לִי אֶקְרָא י-הוָה וְאֶל־א-לֹהֵי**
אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מִהִיכָלוֹ קוֹלִי וַיִּשְׁוַעֲתִי בְּאָזְנוֹ: ׀
וַיִּתְּנָעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ

וַיִּתְגַּעֲשׂוּ כִּי־תָרַח לֹא: ^אעֲלֶה עִשׁוֹן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּי
תֹאכַל גְּחָלִים בְּעֵרוֹ מִמֶּנּוּ: ^בוַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרְדּוּ וַעֲרַפֵּל
תַּחַת רַגְלָיו: ^גוַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעֲף וַיָּרָא עַל־
כַּנְפֵי־רוּחַ: ^דוַיִּנָּשֵׁת תְּשׁוּף סְבִיבֹתָיו סָפוֹת חֲשָׁרֹת־
מַיִם עָבִי שְׁחָקִים: ^המִּנְגַּה נִגְדּוּ בְּעֵרוֹ גְּחָלֵי־אֵשׁ:
^ווַיִּרְעַם מִן־שָׁמַיִם י־הוֹה וַעֲלִיזוֹ וַתֵּן קוֹלוֹ:
^זוַיִּשְׁלַח חֲצִיִּים וַיִּפְצְצֵם בָּרֶק וַיִּהָם: ^חוַיִּרְאוּ אִפְקַי
לֹם יִגְלוּ מִסֵּדוֹת תֵּבֵל בְּגַעֲרַת י־הוֹה מִנִּשְׁמַת רוּחַ
אָפוֹ: ^טוַיִּשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחָנִי גְּמִשְׁנֵי מַמִּים רַבִּים:
^יוַיַּצִּילֵנִי מֵאִיָּבִי עָז מִשְׁנָאִי כִּי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי:
^{יא}וַיִּקְדַּמְנִי בְּיוֹם אִידִי וַיְהִי י־הוֹה מִשְׁעָן לִי: ^{יב}וַיֵּצֵא
לְמַרְחֵב אֹתִי יִחְלַצְנִי כִּי־חֲפֹץ בִּי: ^{יג}וַיִּגְמַלְנִי י־הוֹה
כַּצְדִּיקָתִי כְּכֹר יָדַי יָשִׁיב לִי: ^{יד}כִּי שְׁמַרְתִּי דִּרְכִּי
י־הוֹה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵא־לֵהִי: ^{טו}כִּי כָל־מִשְׁפָּטוֹ
לִנְגִּדִי וַחֲקָתָיו לֹא־אֶסּוּר מִמֶּנּוּ: ^{טז}וַאֲהַיְתָה תָמִים לוֹ
וְאִשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנִי: ^{יז}וַיָּשֶׁב י־הוֹה לִי כַּצְדִּיקָתִי
כְּבָרִי לִנְגִד עֵינָיו: ^{יח}עַם־חֲסִיד תַּתְחַסֵּד עַם־גִּבּוֹר
תָּמִים תִּתַּמֵּם: ^{יט}עַם־נָבֵר תַּתְבָּר וְעַם־עַקֵּשׁ תִּתְפַּל:
^כוַאֲת־עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ וַעֲיִנְיָה עַל־רָמִים תִּשְׁפִּיל:
^{כא}כִּי־אַתָּה נִירִי י־הוֹה ו־הוֹה יִגִּיהַ חֲשָׁפִי: ^{כב}כִּי
בָּכָה אֲרוּץ גָּדוֹד בֹּא־לֵהִי אֲדַלֵּג־שׁוֹר: ^{כג}הֲאֵל
תָּמִים דִּרְכּוֹ אִמְרַת י־הוֹה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכָל
חֲחָסִים בּוֹ: ^{כד}כִּי מִי־אֵל מִבִּלְעָדִי י־הוֹה וּמִי צוֹר
מִבִּלְעָדִי א־לֵהִינוּ: ^{כה}הֲאֵל מְעוֹזִי חֵיל וַיִּתֵּר תָּמִים
דִּרְכִּי: ^{כו}מִשְׁנֵה רַגְלִי כְּאֵילֹת וְעַל בְּמַתִּי יַעֲמַדְנִי:
^{כז}לְמַלְמֵד יָדַי לְמַלְחָמָה וְנִתַּת קִשְׁת־נְחוּשָׁה זִרְעָתִי:
^{כח}וַתִּתֵּן־לִי מִגֵּן יִשְׁעָךְ וַעֲנֹתֶךָ תִּרְבֶּנִי: ^{כט}תִּרְחִיב
צַעְדִּי תַחַתְּנִי וְלֹא מַעְזוֹ קִרְסָלִי: ^לוְאַרְדָּפָה אִיָּבִי
וְאִשְׁמִידֵם וְלֹא אֲשׁוּב עַד־כְּלוֹתָם: ^{לא}וְאֲכַלֵּם
וְאֲמַחֲצֵם וְלֹא יִקוּמוּן וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלִי: ^{לב}וַתִּזְרַנִּי
חֵיל לְמַלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמִי תַחַתְּנִי: ^{לג}וְאִיָּבִי תַתָּה
לִי עָרַף מִשְׁנָאִי וְאִצְמִיתָם: ^{לד}יִשְׁעוֹ וְאִין מִשְׁיַע
אֲלֵי־הוֹה וְלֹא עָנָם: ^{לה}וְאִשְׁתַּחֲוֶה כַּעֲפַר־אַרְצַן
כְּטִיט־חוֹצוֹת אֲדָקָם אֲרַקְעֵם: ^{לו}וַתִּפְלִטֵנִי מֵרִיָּבִי
עָמִי תִשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹלָם עַם לֹא־יִדְעָתִי יַעֲבֹדְנִי:
^{לז}בְּנִי נָכָר יִתְפַּח־שׁוֹלִי לְשִׁמוֹעַ אֲזוֹ יִשְׁמְעוּ לִי:
^{לח}בְּנִי נָכָר יִפְּלוּ וַיִּחַגְּרוּ מִמִּסְגָּרוֹתָם: ^{לט}חִי־י־הוֹה
וּבְרוּךְ צוּרִי וַיִּרָם א־לֵהִי צוֹר יִשְׁעִי: ^מהֲאֵל הַנִּתָּן

נִקְמַת לִי וּמִרִיד עָמִים תַּחַתְּנִי: ^{מא}וּמוֹצִיאִי מֵאִיָּבִי
וּמִקְמִל תִּרְוַמְנִי מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילְנִי: ^{מב}עַל־כֵּן
אוֹדֶךָ י־הוֹה בְּגוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲזַמְּרָ: ^{מג}מִגְדּוֹל
יִשׁוּעוֹת מִלְכּוֹ וַעֲשֵׂה־חֲסֵד לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ
עַד־עוֹלָם:

כג וַאֲלֶה דְּבָרֵי דָוִד הָאֲחֵרִים נֶאֱמַר דָּוִד בֶּן־יִשְׁי
וְנֶאֱמַר הַגָּבֵר הֶקֶם עַל מִשְׁיַח א־לֹהִי יַעֲקֹב וְנָעִים
זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל: ^ארוּחַ י־הוֹה דְּבָר־בִּי וּמִלְתּוֹ עַל־
לִשׁוֹנִי: ^באֲמַר א־לֹהִי יִשְׂרָאֵל לִי דְּבָר צוֹר יִשְׂרָאֵל
מוֹשֵׁל בְּאֲדָם צִדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת א־לֹהִים: ^גוּכְאֹר
בְּקָר יִזְרַח־שֹׁמֵשׁ בְּקָר לֹא עֲבוֹת מִנְגַּה מִמָּטָר
דָּשָׂא מֵאַרְצִי: ^דכִּי־לֹא־כֵן בֵּיתִי עַם־אֵל כִּי בְרִית
עוֹלָם שָׁם לִי עָרוּכָה בְּכָל וְשִׁמְרָה כִּי־כָל־יִשְׁעִי
וְכָל־חֲפֹץ כִּי־לֹא יִצְמִיחַ: ^הוּבְלִיעַל פְּקוּץ מִנְד
כָּלֵהם כִּי־לֹא בִּיד יִקְחוּ: ^ווְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם וַיִּמְלֹא
בְּרִזָּל וַעֲץ חֲגִית וּבֹאֵשׁ שָׁרוֹף יִשְׂרָפוּ בַשָּׁבֶת:
^זאֲלֶה שְׁמוֹת הַגְּבָרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יֹשֵׁב בַּשָּׁבֶת
תַּחֲכַמְנִי | רֹאשׁ הַשְּׁלֹשִׁי הוּא עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי עַל־
שְׁמִנָה מֵאוֹת חֲלָל בַּפֶּעַם אַחַת: ^חוַאֲחֵרוֹ אֶלְעָזָר בֶּן־
דָּדוֹ בֶּן־אַחֲתָי בְּשִׁלְשָׁה הַגְּבָרִים עַם־דָּוִד בְּחֶרֶפָם
בְּפִלְשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ־שָׁם לְמַלְחָמָה וַיַּעֲלוּ אִישׁ
יִשְׂרָאֵל: ^טהוּא קָם וַיֵּךְ בְּפִלְשְׁתִּים עַד | כִּי־יִגַּעַה
יָדוֹ וַתִּדְבֹק יָדוֹ אֶל־הַחֶרֶב וַיַּעַשׂ י־הוֹה תְּשׁוּעָה
גְּדוֹלָה בְּיוֹם הַהוּא וְהָעָם יָשְׁבוּ אַחֲרָיו אֶךְ־לִפְשָׁט:
^יוַאֲחֵרָיו שְׁמָה בֶּן־אַגָּא הֶרְרִי וַיֵּאֱסָפוּ פִלְשְׁתִּים
לַחֲזֶה וַתַּהֲיִי־שָׁם חֲלָקַת הַשָּׂדֶה מְלָאָה עֲדָשִׁים
וְהָעָם גָּס מִפְּנֵי פִלְשְׁתִּים: ^{יא}וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ־הַחֲלָקָה
וַיַּצִּילָהּ וַיֵּךְ אֶת־פִּלְשְׁתִּים וַיַּעַשׂ י־הוֹה תְּשׁוּעָה
גְּדוֹלָה: ^{יב}וַיִּירְדּוּ שְׁלֹשָׁה מֵהַשְּׁלֹשִׁים רֹאשׁ וַיָּבֹאוּ
אֶל־קִצִּיר אֶל־דָּוִד אֶל־מַעֲרַת עֲדָלָם וַתִּיַּת
פִּלְשְׁתִּים חָנָה בְּעַמֶּק רְפָאִים: ^{יג}וַדָּוִד אָז בְּמִצְוֶהָ
וּמִצֵּב פִּלְשְׁתִּים אָז בֵּית לָחֶם: ^{יד}וַיִּתְאֲנֶה דָּוִד וַיֵּאמֶר
מִי יִשְׁקֵנִי מַיִם מִבְּאֵר בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר:
^{טו}וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁת הַגְּבָרִים בְּמַחֲנֶה פִלְשְׁתִּים
וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם מִבְּאֵר בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר
וַיִּשְׂאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־דָּוִד וְלֹא אָבָה לִשְׁתוֹתָם וַיִּסְּף
אֹתָם לִי־הוֹה: ^{טז}וַיֵּאמֶר חֲלִילָה לִי י־הוֹה מַעֲשֵׂתִי
זֹאת הִדָּם הָאֲנָשִׁים הַהֵלֶכִים בְּנִפְשׁוֹתָם וְלֹא אָבָה

לשבותם אלה עשו שלשת הגברים: ^אואבישי אחי | יואב בן-צרויה הוא ראש השלשה והוא עורר את-חניתו על-שלש מאות חלל ולו-שם בשלשה: ^במן-השלשה הכי נכבד ויהי להם לשור ועד-השלשה לא-בא: ^גובניהו בן-יהוידע בן-איש-תיל רב-פעלים מקבצאל הוא הפה את שגי אראל מואב והוא נרד והפה את-הארי בתוך הבאר ביום השלג: ^דוהוא-הפה את-איש מצרי איש מראה ובגד המצרי חנית נרד אליו בשבט ויגזל את-החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו: ^האלה עשה בניהו בן-יהוידע ולו-שם בשלשה הגברים: ^ומן-השלשים נכבד ואל-השלשה לא-בא וישמהו דוד אל-משמעתו: ^זעשהאל אחי-יואב בשלשים אלחנן בן-דדו בית לחם: ^חשמה החרדי אליקא החרדי: ^טחליץ הפלטי עירא בן-עקש התקועי: ^יאביעזר הענתתי מבני החשתי: ^{יא}צלמון האחתי מהרי הנטפתי: ^{יב}חלב בן-בענה הנטפתי אתי בן-ריבי מגבעת בני בנימן: ^{יג}ובניהו פרעתני הדי מנחלי געש: ^{יד}אבי-עלבון הערבתי עזמנת הברחמי: ^{טו}אליחבאל השעלבני בני ישן יהונתן: ^{טז}שמה ההררי אחיאל בן-שחר האררי: ^{יז}אליפלט בן-אחסבי בן-המעכתי אליעם בן-אחיתפל הגלני: ^{יח}חצרי הפרמלי פערי הארבי: ^{יט}יגאל בן-נתן מצבה בני הגדי: ^כאלק העממי נחרי הבארתי נשא כלי יואב בן-צרויה: ^{כא}עירא היתרי גרב היתרי: ^{כב}אוריה החתי כל שלשים ושבעה:

כד ^אויסר אפי-היה לחרות בישראל ויסת את-דוד בהם לאמר לך מגה את-ישראל ואת-יהודה: ^בויאמר המלך אל-יואב | שר-התיל אשר-אתו שוט-נא בכל-שבטי ישראל מדן ועד-באר שבע ופקדו את-העם וידעתי את מספר העם: ^גויאמר יואב אל-המלך ויוסף י-היה א-להיה אל-העם כהם וכהם מאה פעמים ועיני אדני-המלך ראות ואדני המלך למה תפץ בדבר הזה: ^דויחזק דבר המלך אל-יואב ועל שרי התיל ויצא יואב ושרי התיל לפני המלך לפקד את-העם את-ישראל: ^הויעברו את-הירדן ויחנו בערוער ימין העיר

אשר בתוך-הנחל הגד ואל-יעזר: ^וויבאו הגלעדה ואל-ארץ תחתים חדשי ויבאו דנה יען וסביב אל-צידון: ^זויבאו מבצר-צר וכל-ערי החרי והכנעני ויצאו אל-נגב יהודה באר שבע: ^חוישטו בכל-הארץ ויבאו מקצה תשעה חדשים ועשרים יום ירושלם: ^טויחן יואב את-מספר מפקד-העם אל-המלך ויהי ישראל שמנה מאות אלה איש-תיל שלף חרב ואיש יהודה חמש-מאות אלה איש: ^יויך לב-דוד אתו אחר-יכן ספר את-העם ויאמר דוד אלי-היה חטאתי מאד אשר עשיתי ועתה י-היה העבר-נא את-עון עבדך כי נספלתי מאד: ^{יא}ויקם דוד בבקר ודבר י-היה הנה אל-גד הנביא חנה דוד לאמר: ^{יב}הלוך ודברת אל-דוד כה אמר י-היה שלש אנכי נוטל עליך בחר-לך אחת-מהם ואעשה-לך: ^{יג}ויבא-גד אל-דוד ויגד-לו ויאמר לו התבוא לך שבע-שנים רעב בארץך אם-שלשה חדשים גסף לפני-צריך והוא רדףך ואם-היית שלשת ימים דבר בארץך עתה דע וראה מה-אשיב שלחי דבר: ^{יד}ויאמר דוד אל-גד צר-לי מאד נפלה-נא בידי-היה כפי-רבים רחמו וביד-אדם אל-אפלה: ^{טו}ויחן י-היה דבר בישראל מהבקר ועד-עת מועד וימת מן-העם מדן ועד-באר שבע שבעים אלה איש: ^{טז}וישלח ידו המלאך ירושלם לשחתה וינחם י-היה אל-הרעה ויאמר למלאך המשחית בעם רב עתה הרף ידך ומלאך י-היה הנה עם-גרון הארונה היבסי: ^{יז}ויאמר דוד אלי-היה בראתו | את-המלאך | המכה בעם ויאמר הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי: ^{יח}ויבא-גד אל-דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לי-הנה מזבח בגרון ארונה היבסי: ^{יט}ויצל דוד בדבר-גד כאשר צוה י-היה: ^כוישקה ארונה וירא את-המלך ואת-עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפיו ארצה: ^{כא}ויאמר ארונה מדוע בא אדני-המלך אל-עבדו ויאמר דוד לקנות מעמך את-הגרון לבנות מזבח לי-היה ותעצר המגפה מעל העם: ^{כב}ויאמר ארונה אל-דוד יקח ויעל אדני

הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעִינֵינוּ רָאָה הַבֶּקֶר לְעֹלָה וְהַמֹּרְגִים
וּכְלֵי הַבֶּקֶר לְעֹצִים: **כג** הַכֹּל נָתַן אֶרְוֹנָה הַמֶּלֶךְ
לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶרְוֹנָה אֵל־הַמֶּלֶךְ יְיָ-הוֹנָה אֶ-לֵהִי
יְרָצֶה: **כד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵל־אֶרְוֹנָה לֹא כִי־קִנּוּ אֶקְנָה
מֵאוֹתָךְ בַּמַּחִיר וְלֹא אֶעֱלֶה לִי-הוֹנָה אֶ-לֵהִי עֲלֹת
חֲנָם וַיִּקֶן דָּוִד אֶת־הַגֶּרֶן וְאֶת־הַבֶּקֶר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים
חֲמִשִּׁים: **כה** וַיָּבֹן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לִי-הוֹנָה וַיַּעַל עֲלֹת
וּשְׁלָמִים וַיַּעֲתֶר יְיָ-הוֹנָה לְאַרְץ וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל
יִשְׂרָאֵל:

הלכות אישות פרק כד

כד, א הנזשא את האילונית, ולא היו לו בנים, ולא אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה אף על פי שבוטלין אותו ומוציא, חרי היא ככל הנשים, ויש לה כתובה, ושאר תנאיי כתובה; וכן זוכה הפעל, במה שזוכה בשאר הנשים. אבל הנזשא אשה, ולא הכיר בה, ונמצאת אילונית, או מחיבי לאוין, וכן הנזשא שניתה, בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין להן עיקר כתובה, ולא תנאי מתנאיי כתובה, אבל תוספת, יש להן; ואין להן מזונות, ואפלו לאחר מותו. ובשבוטין אותו ומפרישין ביניהם, אין מוציאין מן הפעל פרות שאכל.

כד, ב ולמה אין להן עיקר, ויש להן תוספת העיקר שהוא תקנת חכמים, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, הואיל ולא הכיר בה, אין לה עיקר. אבל התוספת שהוא חוב עצמו בה כל זמן שתראה ותעמד לפניו, חרי עמדה בתנאי שלה, וחרי הקנת לו הנאתה, וחרי היא עומדת אבל התורה אסרה אותה עליו, ומה היא יכולה לעשות; לפיכך יש לה תוספת שאין מעשיה הן הגורמין לה להאסר, אחר הנשואין, אלא אסורה היתה, מקדם.

כד, ג ולמה לא חלקו בשננה בין הכיר בה בין לא הכיר בה, אלא אמרו אין לה עיקר כתובה בכל מקום מפני שהיא מדברי סופרים, עשו בה חזק.

כד, ד אבל אם נשא אחת מחיבי לאוין והכיר בה, או אחת מחיבי עשה בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה: שחיבי לאוין שהכיר בה, רצה לחזיק בנכסיו; וחיבי עשה אסורין קל. ויש לשתיחן, מזונות לאחר מותו; וכן אם לוותה ואכלה, חוב לשלם. ובשבוטין אותו להוציא, מוציאין מן הפעל כל פרות

שאכל מפל נכסיה.

כד, ה הממאנת אין לה עיקר כתובה, אבל תוספת יש לה; ואין מוציאין מן הפעל פרות שאכל. ואם לוותה כשהיתה תחתיו, ואכלה, ואחר כך מאנה אין מוציאין אותן מזונות מן הפעל. מי שזנת תחת בעלה אין לה כתובה, לא עיקר ולא תוספת, ולא אחד מתנאיי כתובה: שחרי מעשיה גרמו לה להאסר על בעלה.

כד, ו והיאך דין נשים אלו בנדרניה שלהם: כל אשה שנדרניה קנימת אפלו זנת נוטלת שלה, וחולקת. ואם היתה שניה או מחיבי עשה, בין הכיר בה בין לא הכיר בה, או שהיתה אילונית או מחיבי לאוין, והכיר בה חרי היא בנדרניה ככל הנשים: נכסי צאן ברזל, חוב באחריותו; ונכסי מלוג, מה שנגנב או אבד, אבד לה.

כד, ז היתה אילונית או מחיבי לאוין, ולא הכיר בה כל מה שאבד או נגנב או בלה עד שנשחק מנכסי צאן ברזל, אין הפעל חוב לשלם: שחרי היא נתנה לו רשות להיוותן אצלו. וכל שאבד או נגנב מנכסי מלוג, חוב לשלם הפך מפל הנשים: מפני שאין שם אישות גמורה, לא זכה בנכסי מלוג. והממאנת, אין לה בלויות כלל: שאין מוציאין מן הפעל דבר ממה שאבד או נגנב, בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל; אלא נוטלת הנמצא לה, ויוצאה.

כד, ח מי שזנת תחת בעלה אין לה כתובה, לא עיקר ולא תוספת; ואין מוציאין מן הפעל דבר ממה שאבד או נגנב מנכסי צאן ברזל שלה, ואין צריך לומר נכסי מלוג. ולא המזנה בלבד, אלא אף העוברת על דת משה או דת יהודית, או היוצאה משום שם רע אין לה כתובה, לא עיקר ולא תוספת, ולא תנאי מתנאיי כתובה. וכל אחת מהן, נוטלת הנמצא בנדרניה ויוצאה; ואין הפעל חוב לשלם כלום, לא מה שפחת ולא מה שאבד.

כד, ט ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת משה יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי, או שנודרת או נשבעת ואינה מקימת, או ששמשוה מטתה והיא נדה, או שאינה קוצה לה חלה; או שהאכילה את בעלה דברים אסורים, ואין צריך לומר כגון שקצים ונבלות, אלא דברים שאינן מעשרין.

כדי, וחיאך יודע דבר זה: כגון שאמרה לו, פרות אלו פלוני בוחן תקנם לי, ועיסה זו פלוני הפריש לי חלתה, ופלוני החכם טהר לי את הפתם ואחר שאכל, או בא עליה, שאל אותו פלוני ואמר, לא היו דברים אלו מעולם; וכן אם החזקה נדה בשכנותיה, ואמרה לבעלה טהורה אני, ובא עליה.

כדי, יא ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל; ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן, עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי מפלש, וראשה פרוץ ואין עליה רדיד פשאר הנשים, אף על פי ששערה מכסה במטפחת; או שהיתה טוה בשוק, ונרד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה או על לחייה, בדרך שעושות הגויות הפרוצות; או שטוה בשוק, ומראה זרועותיה לבני אדם; או שהיתה משחקת עם הפחוריים; או שהיתה תובעת התשמיש מבעלה בקול רם, עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש; או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.

כדי, יב עזרא תקן שתהיה האשה חוגרת בסינר תמיד בתוך ביתה, משום צניעות; ואם לא חגרה אינה עוברת על דת, ולא הפסידה כתבתה. וכן אם יצתה בראשה פרוץ, מחצר לחצר בתוך המבוי הואיל ושערה מכסה במטפחת, אינה עוברת על דת.

כדי, יג העוברת על דת צריכה התראה ועדים,

ואחר כך תפסיד כתבתה: עברה בינו לבינה, וידע שהיא עוברת על דת, והתרה בה בלא עדים, וחזרה ועברה הוא טוען ואומר, עברה אחר התראה, והיא אומרת, לא עברתי כלל, או לא התרו בי אם רצה להוציא, הרי זה נותן כתבה אחר שתשבע שלא עברה: שאם תודה שעברה אחר התראה, אין לה כלום.

כדי, יד כיצד היא יוצאה משום שם רע: כגון שהיו שם עדים שעשת דבר מכוער ביותר, שהדברים מראין שהיתה שם עברה, אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד כגון שהיתה בחצר לבדה, וראו רובל יוצא ונכנסו מיד בשעת יציאתו, ומצאו אותה עומדת מעל המטה, והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזורה; או שמצאו רק לה, למעלה מן הפילה; או שהיו שניהם יוצאים ממקום אפל, או מעלין זה את זה מן הבור, וכיוצא בזה; או שראו אותו מנשק על פי חלוקה; או שראו אותו מנשקין זה את זה, או מגנפין זה את זה; או שנכנסו זה אחר זה, והגיפו הדלת; וכיוצא בדברים אלו. אם רצה בעלה להוציאה תצא, ואין לה כתבה; ואין זו צריכה התראה.

כדי, טו עוברת על דת משה או דת יהודית, וכן זו שעשת דבר מכוער אין פופין את הפעל להוציא; אבל אם רצה להוציא, יוציא. אף על פי שלא הוציא, אין להן כתבה: שהכתבה תקנת חכמים היא, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ולא הקפידו, אלא על בנות ישראל הצנועות; אבל אלו הפרוצות, אין להן תקנה זו, אלא תהיה קלה, וקלה להוציאה.

כדי, טז מי שראה אשתו שזנת, או שאמרה לו אחת מקרובותיו או מקרובותיה שהוא מאמינם וסומכת דעתו על דבריהם שזנת אשתו, בין שהיה האומר איש, בין שהיתה אשה הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת

הָרִי זֶה חַיִּב לְהוֹצִיא וְאִסּוּר לֹא לָבוֹא עָלֶיהָ, וַיִּתֵּן
כְּתוּבָתָהּ; וְאִם הוֹדֵת לוֹ שְׁזָנְתָּ, תֵּצֵא בְּלֹא
כְּתוּבָה. לְפִיכָךְ מוֹשְׁבִיעָה בְּנִקְיטַת חֶפְזָן שְׁלֹא
זִנְתָּ תַּחְתָּיו, אִם רָאָה אוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ
תִּגְבֹּה כְּתוּבָתָהּ; אֲבָל בְּדַבְּרֵי אֶחָד, אֵינּוּ יוֹכֵל
לְהוֹשִׁיעָה אֵלָּא עַל יְדֵי גִלְגּוּל.

כּד, יֵז אִמְרָה לֹא אֲשַׁתּוֹ שְׁזָנְתָּ תַּחְתָּיו בְּרִצּוֹנָה
אֵין מוֹשְׁבִיחִין בְּדַבְּרִיהָ, שְׁמָא עֵינֶיהָ נִתְּנָה
בְּאַחֵר; אֲבָל אִבְדָּה כְּתוּבָתָהּ עֵיקָר וְתוֹסֶפֶת,
וְאִבְדָּה חֲבָלִיּוֹת שְׁחָרֵי הוֹדֵת בְּזִנּוּת. וְאִם הָיָה
מֵאֻמְיָנָה וְסוֹמְכֵת דַּעְתּוֹ עַל דְּבָרֶיהָ, הָרִי זֶה חַיִּב
לְהוֹצִיא. וְאֵין בֵּית דִּין בּוֹפִין אֶת הָאִישׁ לְגַרְשׁ
אֶת אֲשַׁתּוֹ, בְּדַבֵּר מִדְּבָרִים אֵלּוּ, עַד שִׁיבֹאוּ
שְׁנֵי עֵדִים וַיַּעֲדוּ שְׁזָנְתָּ אִשְׁתְּךָ זֶה בִּפְנֵיהֶם
לְרִצּוֹנָה, וְאַחֵר כֶּךָ בּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

כּד, יח הָאִשָּׁה שְׁזָנְתָּ תַּחַת בַּעְלָהּ בְּשִׁנְגָּה, אוֹ
בְּאֵנָם הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעְלָהּ: שְׁנֵאמַר "וְהָיָה לֹא
נִתְּפָשָׁה" הֵיא נִתְּפָסָה, מִתְּרַת, בֵּין שְׁאֲנָסָה
יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁאֲנָסָה גוֹי. וְכָל שֶׁתַּחֲלֵת בִּיאָתָהּ
בְּאֵנָם, אָף עַל פִּי שְׁסוּפָה בְּרִצּוֹן, וְאִפְלוּ אִמְרָה
הִנִּיחוּ לוֹ, שְׁאֵלְמָלָא לֹא אֵנָם אוֹתִי חֵייתִי
שׁוֹכְרֵתוֹ הָרִי זֶה מִתְּרַת, שְׁחֵינְצָר לְבִשָּׁה:
מִתַּחֲלָתָהּ, בְּאֵנָם הָיָתָה.

כּד, יט נָשִׁים שְׁגָנְבוּ אוֹתָן לְסֻטִּים הָרִי הֵן
בְּשִׁבּוּיּוֹת שָׁחַן אֲנוּסוֹת, וּמִתְּרֹת לְבַעְלֵיהֶן;
וְאִם הִנִּיחוּם, וְחָלְבוּ לְסֻטִּים מִעֲצָמָן הָרִי אֵלּוּ
בְּרִצּוֹן, וְאִסּוּרֹת לְבַעְלֵיהֶן. וְדִין הַשּׁוֹנְגָּת וְדִין
הַנֶּאֱנָסֶת אֶחָד הוּא, שְׁחֵשְׁגָנָה צַד אֵנָם יֵשׁ בָּהּ.

כּד, כ בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחְיָה בַּעְלָהּ
יִשְׂרָאֵל; אֲבָל אִשְׁתְּ בּוֹחֵן שְׁשִׁנְגָּה אוֹ שְׁנֵאֲנָסָה,
אִסּוּרָה לְבַעְלָהּ שְׁחָרֵי נַעֲשֵׂת זִנָּה מִכָּל מְקוֹם,
וְהוּא אִסּוּר בְּזִנָּה כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּחִלּוּבֹת
אִסּוּרֵי בִיאָה. וְאַחַד אִשְׁתְּ יִשְׂרָאֵל אוֹ אִשְׁתְּ
בּוֹחֵן שְׁנֵאֲנָסָה כְּתוּבָתָהּ קִימָתָהּ, הָעֵיקָר
וְהַתּוֹסֶפֶת; וְלֹא הַפְּסִידָה כְּלוּם. וְכּוֹפִין אֶת

הַבּוֹחֵן לִתֵּן לָהּ כְּתוּבָתָהּ, וּלְגַרְשָׁהּ.

כּד, כא אִשְׁתְּ בּוֹחֵן שְׁאֲמָרָה לְבַעְלָהּ, נֶאֱנָסְתִּי,
אוֹ שְׁשִׁנְגִיתִי וְנִבְעַלְתִּי לְאַחֵר אֵינּוּ חוֹשִׁשׁ
לְדַבְּרֶיהָ, שְׁמָא עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּאַחֵר; וְאִם הָיָתָה
נֶאֱמָנָת לוֹ, אוֹ שְׁאֲמַר לוֹ אָדָם שְׁחֵוָא סוֹמֵךְ עַל
דְּבָרָיו יוֹצִיא, וַיִּתֵּן כְּתוּבָהּ.

כּד, כב הָאוֹמֵר לְאֲשַׁתּוֹ בְּפָנֶי שָׁנִים, אֵל תַּסְתְּרִי
עִם פְּלוֹנִי, וְנִכְנָסָה עִמּוֹ לְסֹתֵר בְּפָנֶי עֲדִים,
וְשָׁחַת כְּדֵי טְמֵאָה הָרִי זֶה אִסּוּרָה עַל בַּעְלָהּ, עַד
שִׁישְׁקָנָה מִי הַמָּרִים כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּחִלּוּבֹת
סוּטָה.

כּד, כג וְאִם מֵת קָדָם שִׁישְׁקָנָה אֵין לָהּ כְּתוּבָה,
וְאָף עַל פִּי שְׁלֹא מִצָּאוּ דְּבָר מִכְּעָר: שְׁאֵין לָךְ
דְּבָר מִכְּעָר יוֹתֵר מִזֶּה. וְהָיָה, שְׁאֵין שָׁם מִי
סוּטָה, נֶאֱסָרָה עָלָיו אִסּוּר עוֹלָם; וְתֵצֵא בְּלֹא
כְּתוּבָה, לֹא עֵיקָר וְלֹא תוֹסֶפֶת, שְׁחָרֵי מַעֲשִׂיָה
הָרָעִים גָּרְמוּ לָהּ לְהֵאָסֵר.

כּד, כד אִמְרָה לָהּ בֵּינוּ לְבִינָה, אֵל תַּסְתְּרִי עִם
פְּלוֹנִי, וְרָאָה אוֹתָהּ שְׁנִסְתְּרָה עִמּוֹ, וְשָׁחַת כְּדֵי
טְמֵאָה הָרִי זֶה אִסּוּרָה עָלָיו בְּזִמְנָן הַזֶּה שְׁאֵין שָׁם
מִי סוּטָה; וְחַיִּב לְהוֹצִיא, וַיִּתֵּן כְּתוּבָהּ. וְאִם
הוֹדֵת שְׁנִסְתְּרָה אַחֵר שֶׁתַּתְּרָה בָּהּ, תֵּצֵא בְּלֹא
כְּתוּבָה; וְלְפִיכָךְ מוֹשְׁבִיעָה עַל זֶה, וְאַחֵר כֶּךָ וַיִּתֵּן
כְּתוּבָהּ.

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק כה

כה, א הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה סֶתֶם, וְנִמְצָאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים
תֵּצֵא בְּלֹא כְּתוּבָה, לֹא עֵיקָר וְלֹא תוֹסֶפֶת: בְּאֵלּוּ
נְדָרִים אָמְרוּ שְׁלֹא תֹאכַל בֶּשֶׂר, אוֹ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה
יַיִן, אוֹ שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי צִבְעוֹנִין; וְהוּא
חֲדָיו, לְשֹׂאֵר הַמִּינִים שְׁדָרָךְ כָּל אֲנָשִׁי הַמְּקוֹם
לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן. אֲבָל אִם נִמְצָא עָלֶיהָ נֶדֶר אַחֵר
חוּץ מֵאֵלּוּ, לֹא הַפְּסִידָה כְּלוּם.

כה, ב וְכֵן הַפּוֹנֵם אִשָּׁה סֶתֶם, וְנִמְצָא בָּהּ מוֹם
מִמּוּמֵי נָשִׁים שֶׁכֶּכֶר בְּאַרְנוֹם, וְלֹא יָדַע הַפֶּעַל

במום זה, ולא שמע בו ורצה הרי זו תצא בלא כתבה, לא עיקר ולא תוספת.

כהג ביצד: היה מרחין בעיר, והיו לו קרובים אינו יכול לומר לא ידעתי מומין אלו, ואפלו מומין שבפסתר, מפני שהוא בודק בקרובותיו, וחזקה ששמע ורצה. ואם אין שם מרחין, או שלא היו לו קרובים טוען במומין שבפסתר; ונכפה בעתים ידועים, הרי הוא ממומי סתר. אבל במומין שבגלוי, אינו יכול לטעון, שחרי חבל רואין אותן ואומרין לו, וחזקתו ששמע ונתפיים.

כהד דבר ידוע הוא שאין דין זה אלא באותן המקומות שהיה מנהג הנשים שם לחלף בשוק ופניהן גלויות, וחבל יודעין אותן ואומרין זו היא בתו שלפלוגי וזו היא אחותו שלפלוגי, כמו ערי אדום בזמן הזה. אבל מקומות שאין דרך הפנות שם לצאת לשוק כלל, ואם תצא חבת למרחין בגשף, תצא מתנברה ולא יראה אותה אדם חוץ מקרובותיה הרי זה טוען אף במומין שבגלוי: והוא שלא היה שם מרחין, או שלא היתה לו קרובה לבדק בה.

כהה אבל אם היה שם מרחין בעיר זו שאין דרך הנשים לצאת בה ופניהם מגלזות, ויש לו קרובה אינו יכול לטעון, שחרי חבל רואין אותה ערמה במרחין. ואם דרכן להחבא ולהתנבר אף במרחין, ושתהיה חבת רוחצת בלילה, או בבית קטן שבמרחין לבה, עד שלא תראה ולא תודע הרי זה טוען אף במומין שבגלוי: שדברים אלו דברים שלטעם הם, ואינם גזרת הכתוב.

כהו חזרו מקצת הגאונים שזה שאמרו חכמים מפני שהוא בודק בקרובותיו אינן קרובותיו בלבד, אלא מידעיו; ואפלו היה גר בעיר, ואין לו קרוב כלל אם יש שם מרחין, אינו יכול לטעון: שאפשר שיהיו לו רעים, ואומר לאחד

מירעיו שתבדק לו אשתו או אחותו על פלוגית; ולפיכך חזקתו ששמע ונתפיים. ולא יראה לי דין זה, שאין כל אדם מוציא כל מה שבלבו מדברים אלו לבל, אלא לקרוביו; ועוד שאין דעתו סומכת, אלא לדברי קרוביו ביותר.

כהז ביצד היא טענת המומין: אם היו המומין שנמצאו בה מומין שודאי היו בה קדם שתתארם, כגון אצבע יתרה וכיוצא בה על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל ורצה, או שחזקתו שידע; ואם לא הביא, תצא בלא כתבה כלל.

כהח היו מומין שאפשר שנלדו אחר הארוסין אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית בעלה על הבעל להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה, והיה מקחו מן טעות; ואם נמצאו בה והיא בבית אביה על האב להביא ראיה שאחר הארוסין נלדו, ונסתחפה שדחו.

כהט הביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה, או שהודת לו בכף, והביא האב ראיה שראה ושתק ונתפיים, או שחזקתו שידע בהן ונתפיים הרי זה חייב בכתבתה.

כהי בא על אשתו ושחה כמה ימים, וטען שמום זה לא נראה לי עד עתה אפלו היה בתוך הקמטים, או בכף הרגל אין שומעין לו: חזקה שאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו יפה יפה, וחזקתו שידע ורצה.

כהיא הנזשא אשה, ונמצאת שאין לה וסת קבועה לנדתה, אלא לא תרגיש בעצמה, עד שתראה דם נדה הרי זו לא תשמש אלא בשני עדים שבודקת בהן עצמה, אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש: חוץ מן העד שלאיש שמקנה בו עצמו, כמו שיתבאר בהלכות אסורי ביאה. ואף על פי שמום גדול הוא זה, לא הפסידה כלום, שחרי בודקת עצמה

תחלה, ומשמשות.

כה, יב חרי שבדקה עצמה ונבעלה, ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו אם ארע זה פעם אחר פעם, שלשה פעמים סמוכות זו לזו חרי זו אסורה לשכב עם בעלה, ותצא בלא כתבה, לא עיקר ולא תוספת, ואין לה תנאי מתנאי כתבה: שחרי אינה ראויה לתשמיש. ויוציא, ולא יחזיר לעולם שמה תתרפא, ונמצא שלא גמר לגרשה בשעת גרושיו. ומתרת להנשא לאחר, כמו שיתבאר בענין הנדה.

כה, יג במה דברים אמורים, בשחיתה בך מתחלת נשואיה, ומבעילה ראשונה ראת דם; אבל אם ארע לה חלי זה אחר שנשאת, נסתחפה שדהו. לפיכך אם בעל פעם אחת ולא נמצא דם, ואחר כך חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש יוציא, ויתן כתבה בלה; ולא יחזיר עולמית, כמו שבארנו. וכן כל אשה שנלדו בה מומין אחר שנשאת, אפלו נעשת מפת שחין אם רצה, יקנים; ואם רצה להוציא, יתן כתבה.

כה, יד האיש שנלדו בו מומין אחר שנשא,

אפלו נקטעה ידו או רגלו, או נסמית עינו, ולא רצת אשתו לישוב עמו אין בופין אותו להוציא ולתן כתבה: אלא אם רצת, תשוב; ואם לא רצת, תצא בלא כתבה כדין כל אשה מורדת.

כה, טו אבל אם נלד לו ריח חפה, או ריח החטם, או שחזר ללקט צואת כלבים, או לחצב נחשת מעיקרו, או לעבד עורות בופין אותו להוציא, ולתן כתבה; ואם רצת תשוב עם בעלה, תשוב.

כה, טז נעשה האיש מבה שחין בופין אותו להוציא, ויתן כתבה. ואף על פי שהיא רוצה לישוב, אין שומעין לה, אלא מפרישין אותו בעל כרחו, מפני שהיא ממקתו; ואם אמרה, אשב עמו בעדים, כדי שלא יבוא עליה שומעין לה.

כה, יז מי שהיה בעלה בעל ריח פה, או ריח חטם, או מלקט צואת כלבים, וכיוצא בהן, ומת, ונפלה לפניו אחיו, ויש בו אותו מום שהיה בבעלה יכולה היא לומר, לאחיה הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל; ויחלין, ויתן כתבה.

הלכות גרושין

יש בכללן שתי מצוות אחת מצות עשה, והוא שיגרש המגרש בספר; שניה מצות לא תעשה, והוא שלא יחזיר גרושתו משנשאת. ובאור שתי מצוות אלו בפרקים אלו.

מחפר מעשה אחר פתיבתו אלא נתינתו לה, ושיתננו לה, ושיתננו לה בפני עדים, ושיתננו לה בתורת גרושין, ושיחיה הבעל או שלוחו הוא שנותנו לה. ושאר הדברים שפגט בגון הזמן, וחתומת העדים, וכיוצא בהן הכל מדברי סופרים.

א, ב ומנין שעשרה דברים אלו מן התורה, שנאמר "והיה אם לא תמצא חן בעיניו... וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה, ושלחה

הלכות גרושין פרק א

א, א אין האשה מתגרשת אלא בכתב שיגיע לה, וכתב זה הוא הנקרא גט; ועשרה דברים הן עיקר הגרושין מן התורה, ואלו הן שלא יגרש האיש אלא ברצונו, ושיגרש בכתב לא בדבר אחר, ושיחיה ענין הכתב שגרשה וחסירה מקנינו, ושיחיה ענינו דבר הבורת בינו לבינה, ושיחיה נכתב לשמה, ושלא יהיה

מביתו": "אם לא תמצא חן בעיניו" מלמד שאינו מגרש, אלא ברצונו; ואם נתגרשה שלא ברצונו, אינה מגרשת. אבל האשה מתגרשת לרצונה, ושלא לרצונה.

אג, "וכתב" מלמד שאינה מתגרשת, אלא בכתב. "לה" לשמה. "ספר פריתת" דבר הכזר ביו לבונה, שלא ישאר לו עליה רשות; ואם עדין לא נכרת ביו לבונה, אינה מגרשת במו שיתבאר.

אד, "ונתן בידה" מלמד שאינה מתגרשת עד שינתן הגט לידה, או ליד שלוחה שהוא בידה, או לחצרה: שהכל בידה, במו שיתבאר. "ושלחה" שיהיה ענין הגט שהוא המשלח אותה, לא שישלח עצמו ממנה.

אה, פיצד: כתב לה, חרי את משלחת, חרי את מגרשת, חרי את לעצמיה, חרי את מתרת לכל אדם, וכל פיצא בזה הענין חרי זו מגרשת; וגופו שלגט, חרי את מתרת לכל אדם. אבל אם כתב לה, איני בעליה, איני ארוסה, איני אישיה אין זה גט: שנאמר "ושלחה", לא שישלח עצמו. וכן הכותב לאשתו, חרי את בת חורין אינו גט.

אז, זה שנאמר בתורה "ושלחה מביתו", אין ענינו שלא יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו; אלא משגיג הגט לידה, וגמרו גרושיה, ואף על פי שעדין היא בביתו, במו שיתבאר. לא נאמר "ושלחה" אלא שאם גרש ולא הוציאה מביתו, חרי זה פמי שגרש ורחזיר גרושתו; לפיכך צריכה ממנו גט שני, במו שיתבאר.

אז, ומנין שלא יהיה מחסר מעשה אחר פתיבתו שנאמר "וכתב... ונתן", מי שאינו מחסר אלא פתיבה ונתינה הוא הגט הפשר; יצא דבר שמחסר קציצה אחר הפתיבה. לפיכך אם כתב הגט על קרן הפרה, נותן לה

את הפרה; ואם חתך הקרן אחר שכתב, ונתנו לה אינו גט. וכן אם כתב במחבר אף על פי שחתמו בו העדים אחר שתלשו, ונתנו לה אינו גט.

אח, אין בותבין במחבר לקרקע, אפלו טפס הגט; כתב הטפס במחבר, ותלשו ואחר כך כתב שם האיש, ושם האשה, והזמן, וחרי את מתרת לכל אדם, וחתמו, ונתנו לה פשר. כתב כל הגט על עלה חזרוע בעציץ נקוב אף על פי שנתן לה העציץ כלו, הגט פסול גזרה, שמוא יקטבו; אבל בותב הוא על חרסו שלעציץ, ונתנו לה.

אט, ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גרושין שנאמר "ספר פריתת ונתן בידה", שיתן אותו בתורת ספר פריתות. אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב או מזוזה, או שנתנו בידה והיא ישנה ונעורה וחרי הוא בידה אינו גט; ואם אמר לה אחר כך, חרי הוא גט; חרי זה גט.

אי, אמר לעדים, ראו גט שאני נותן לה, וחזר ואמר לה, פנסי שטר חוב זה חרי זה פשר, שחרי חודיע את העדים שנתנו בתורת גרושין, וזה שאמר לה שטר חוב, מפני שנכלם ממנה.

אכ, יא המגרש צריה שיאמר לה פשיתן לה הגט, חרי זה גט, או הוא גט, וכפיצא בזה; ואם נתן בידה ולא אמר כלום, חרי זה פסול. במה דברים אמורים, בשלא היה מדבר עמה על עסקי גטה; אבל אם היה מדבר עמה על עסקי גטה, ונטל הגט, ונתן בידה, ולא אמר כלום חרי זה גט פשר.

אכב, גט שהיה מנח על הארץ, ואמר לה, טלי גט; מעל גבי קרקע, ונטלתו, או שהיה קשור על ידו או על ירכו, ושלפתו ממנו אף על פי

שָׁאֵמַר לָהּ אַחֵר שָׂפָא לְיָדָהּ, הֲרִי הוּא גָטִיף אֵינּוּ
גָט: שָׁאֵמַר "וְנָתַן בְּיָדָהּ", לֹא שֶׁתִּקַּח הִיא
מִעֲצָמָהּ; וְהֲרִי לֹא נָתַן לָהּ, לֹא הוּא וְלֹא שְׁלֹחֹהּ.
אֲבָל אִם הֲרִפִּין לָהּ בְּגוֹפּוֹ, אוֹ הִטָּה יָדוֹ עַד
שֶׁשָּׁלַפָּה הֶגֶט מִעָלָיו, וְאָמַר לָהּ, הֲרִי זֶה גָטִיף
הֲרִי זֶה גָט.

א, יג וּמִמֶּינִן שִׁיתְּנוּ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים הֲרִי הוּא
אוֹמֵר "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים... יָקוּם דָּבָר", וְאִי
אִפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה זֶה הַיּוֹם עֶרְוָה וְהַפָּא עָלֶיהָ
בְּמִיתַת בֵּית דִּין, וְלִמְחֹר תִּהְיֶה מִתְּרַת בְּלֹא
עֵדִים. לְפִיכָךְ אִם נָתַן לָהּ הֶגֶט בֵּינוּ לְבִינָהּ,
וְאִפְלוּ בְּעַד אַחֵר אֵינּוּ גָט. בַּמָּחָ דְּבָרִים
אֲמוּרִים, שֶׁהִיָּה הֶגֶט בְּכַתֵּב יָדֵי סוֹפֵר; אֲבָל אִם
כָּתַב הַבַּעַל הֶגֶט בְּכַתֵּב יָדוֹ, וְחָתַם עָלָיו עַד
אַחֵר, וְנָתַנוּ לָהּ הֲרִי זֶה גָט פְּסוּל.

א, יד תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא שִׁיחִיו הָעֵדִים חוֹתֵמִין
עַל הֶגֶט שָׂמָא וְתֵן לָהּ הֶגֶט בִּפְנֵי שְׁנַיִם וַיִּמּוּתוּ,
וְנִמְצָא הֶגֶט שֶׁבִּידָהּ בַּחֶרֶם מִחֲרָסִי הָאֲדָמָה,
שֶׁהֲרִי אֵין בּוֹ עֵדִים; לְפִיכָךְ תִּקְנּוּ שִׁיעִידוֹ
מִתּוֹכּוֹ. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהָעֵדִים בְּתוֹכּוֹ, נּוֹתְנוּ לָהּ
בִּפְנֵי שְׁנַיִם, בֵּין אוֹתָן חֲחוּתֵמִין עָלָיו, בֵּין בִּפְנֵי
שְׁנַיִם אַחֲרִים שְׁעִיקָר הֲגֵרוּשִׁין, בְּעֵדִי מְסִירָה.

א, טו חֲתָמוּ בּוֹ שְׁנַיִם, וְעֵבֶר וְנָתַנוּ לָהּ בֵּינוּ
לְבִינָהּ, אוֹ שֶׁנִּמְצָאוּ עֲדֵי מְסִירָה פְּסוּלִין הֲרִי זֶה
כָּשֶׁר, הוֹאִיל וְעֵדִים שָׂבוּ כָּשֶׁרִין, וְהֲרִי הֶגֶט
יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ; וַיֵּשׁ שֶׁהוֹרָה מִן הַגָּאוֹנִים
שֶׁהוּא פְּסוּל. הִיעִידוֹ מִתּוֹכּוֹ פְּסוּלִין, אִפְלוּ אַחֵר
פְּסוּל וְאַחֵר כָּשֶׁר, וְנָתַנוּ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים
כָּשֶׁרִין הֲרִי זֶה פְּסוּל, שֶׁנִּמְצָא בְּמִזְיָה מִתּוֹכּוֹ.

א, טז הֲרַחִיק אֶת הָעֵדִים מִן הַכֶּתֶב, מִלּוּא שְׁתֵּי
שְׁטִין פְּסוּל; וְכַמָּה יֲרַחִיק אֶת הָעֵדִים מִן הַכֶּתֶב
פְּחוּת מִבְּדֵי שְׁתֵּי שְׁטִין, כְּדֵי שִׁיחִיו נִקְרָאִין
עִמּוֹ. בַּמָּחָ דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁהִיָּה הֶגֶט יוֹצֵא
מִתַּחַת יָדָהּ, וְלֹא הָיוּ שָׁם עֲדֵי מְסִירָה; אֲבָל אִם
מָסְרוּ לָהּ בְּעֵדִים אֵף עַל פִּי שֶׁהָן מְרַחֲקִין הֲרִיבָהּ,

וְאֵין נִקְרָאִין עִמּוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין חֲתוּם עָלָיו
עֵדִים כָּלֵל הֲרִי זֶה כָּשֶׁר, שְׁעִיקָר הֲגֵרוּשִׁין בְּעֵדֵי
מְסִירָה.

א, יז הָעֵדִים שְׁנוֹתֵנִין הֶגֶט בִּפְנֵיהֶם צָרִיכִין
לְקִרְוָתוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ יִתְּנֵנוּ לָהּ; וְאִם נָתַנוּ לָהּ
בִּפְנֵיהֶם תַּחֲלָה, חוֹזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ אַחֵר
שְׁנֵתָן לָהּ. קִרְאוּהוּ וְהוּא בִּיד הַבַּעַל, אוֹ בִּיד
שְׁלֹחֹהּ, וְהַחֲזִירוּהוּ לוֹ, וְחֹזֵר הוּא וְהַכְּנִיסוּ לְתוֹךְ
יָדוֹ, וְנָתַנוּ לָהּ חוֹזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ. לֹא
קִרְאוּהוּ אֲלֹא נִטְלָתוֹ וְזִרְקָתוֹ לַיָּם אוֹ לָאֵשׁ, הֲרִי
זֶה מְגֻרָשֶׁת הוֹאִיל וְקִרְאוּהוּ תַּחֲלָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין
לוֹ שֶׁתַּחֲלִיפוּ; וְלֹא עוֹד אֲלֹא אִפְלוּ אָמַר הַבַּעַל
שְׁטֵר אַחֵר הִיָּה, וְלֹא הִיָּה הֶגֶט שֶׁקִּרְאתֶם אֵינּוּ
נְאֻמָּה, וְהֲרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת.

א, יח הֲרִי שֶׁלֹּא קִרְאוּ הֶגֶט בְּתַחֲלָה, וְנָתַן לָהּ גָט
בִּפְנֵיהֶם, וְזִרְקָתוֹ לָאוּר אוֹ לַיָּם אֵף עַל פִּי
שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר גָּט כָּשֶׁר הִיָּה, הֲרִי זֶה סֶפֶק
מְגֻרָשֶׁת. זֶרֶק לָהּ הֶגֶט לַחֲצָרָה לְבֵין הַחֲבִיּוֹת
בִּפְנֵי עֵדִים, וּבִקְשׁוֹ וּמִצָּאוֹ מְזוּזָה אוֹ שְׁטֵר אַחֵר
אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁזֶּה הַנִּמְצָא הוּא שְׁזָרֵק;
נִמְצָאוּ שָׁם שְׁתֵּים שְׁלוֹשׁ מְזוּזוֹת אוֹ שְׁטֵרוֹת
חוֹשְׁשִׁין שָׂמָא גָט שְׁזָרֵק גִּרְרוּהוּ עַכְבָּרִים, וְהֲרִי
זֶה סֶפֶק מְגֻרָשֶׁת.

א, יט הָעֵדִים שֶׁחוּתֵמִין עַל הֶגֶט, צָרִיכִין לְהִיּוֹתָם
יּוֹדְעִים לְקִרְוָת וְלַחֲתוּם. אִם אֵינֶם יּוֹדְעִים לְקִרְוָת,
קוֹרְאִין בִּפְנֵיהֶם וְהֵן חוֹתֵמִין וְהוּא, שִׁיבִירוּ
לְשׁוֹן הֶגֶט; וְאִם אֵינֶם יּוֹדְעִים לַחֲתוּם רוֹשְׁמִין
לָהֶם הַגֵּר בָּרֵק וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מְדַבֵּר שֶׁאֵין רִשּׁוּמוֹ
מִתְקַנֵּם, וְהֵן כּוֹתֵבִין עַל הָרִשָּׁם. וְאֵין עוֹשִׂין כֵּן,
כְּשֶׁאֵר שְׁטֵרוֹת קָל הוּא שֶׁתִּקְלוּ בְּגִטִּי נָשִׁים,
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲגֻנוֹת, הוֹאִיל
וְחֲתִימַת הָעֵדִים בְּגִט מְדַבְּרִיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
א, כ אֵף עַל פִּי שֶׁחֲתִימַת הָעֵדִים בְּגִט מְדַבְּרִיהֶם,
הִתְקִינוּ שִׁיחִיו הָעֵדִים מִפְּרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִט.
וְכֵן הִתְקִינוּ בְּעֵדֵי הֶגֶט, שֶׁאֵין חוֹתֵמִין אֲלֹא זֶה

בפני זה; ואם חתמו זה שלא בפני זה, הרי זה גט פסול.

א, בא וכן תקנו חכמים שיכתב זמן בגט ומקום כתיבתו, כשאר השטרות שמא תהיה אשתו קרובתו ותזנה כשהיא תחתיו, ויכתב לה גט אחר הזנות ויתן לה, ואם לא יהיה בו זמן, יכולה לומר קדם הזנות נתגרשתי; לפיכך תקנו זמן בגטין.

א, כב גט שיש עליו עדים ואין בו זמן, או שחיה מקדם, או מאחר, או שנכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו אף על פי שעוסקין באותו ענין, או כתב את הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד כל אלו פסולין, עד שיחתמו בו בזמן כתיבתו ובמקום כתיבתו.

א, כג חתך ממונו הזמן ונתנו לה, או שלא כתב שם היום אלא בשבת ראשונה או שניה מחדש פלוני, או בחדש פלוני, או בשנה פלונית ולא הזכיר חודש, אכלו כתב בשבוע פלוני פשר; וכן אם כתב בו היום גרשתי פשר, שמשמעו היום הזה שיצא בו הגט.

א, כד וכן תקנו שיחיו מוהנין למלכות אותו הזמן, משום שלום מלכות. כתב למלכות שאינה מלכות אותה המדינה, או לבנין הבית, או לחרבן הבית אם דרך אנשי אותו מקום למנות בו, הרי זה פשר; ואם אין דרך למנות בו, הרי זה פסול. וכבר נהגו כל ישראל למנות בגטין, או ליצירה או למלכות אלקסנדרוס מקרון שהוא מנין שטרות. ואם כתב לשם מלכות אותו זמן במדינה שיש בה רשות אותה מלכות, הרי זה פשר.

א, כה האומר לשנים, כתבו וחתמו ותנו גט לאשתי, ונתאחר הדבר ימים או שנים, או שנמצא הגט בטל, והצרכו לכתב לה גט אחר פשר אחר כמה שנים, כמו שיתבאר הרי אלו

כותבין זמן הכתיבה ומקום הכתיבה, לא הזמן שאמר להן הפעל בו כתבו ולא אותו המקום. פיצד: היו בירושלים כשאמר להן והיו עומדין בתשרי, ונתאחרו עד ניסן והרי הן בלוד כותבין זמן הגט מניסן, ובלוד ששם נכתב הגט, כשאר שטרות.

הלכות גרושין פרק ב

ב, א זה שנאמר בתורה "וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה" אחד הכותב בידו, או שאמר לאחר לכתב לה, ואחד הנותן בידו, או שאמר לאחר לתן לה: לא נאמר "וכתב", אלא להודיע שאין מתגרשת אלא בכתב; "ונתן", שלא תקח מעצמה. אומר לשנים, כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לה, והן הן שלוחיו והן הן עדיו; וכן אם אמר לפופר, כתב לי גט לאשתי, ואמר לעדים לחתם כותבין וחותמין ונותנין לו, והוא מגרש בו בכל עת שירצה. וכותבין גט לאיש, אף על פי שאין אשתו עמו והוא שיחיו העדים והפופר שכתבו וחתמו בו, מפירין ויודעין שזה הוא פלוני ואשתו פלונית. ואם היו באותו המקום שנים ששמותיהם שווים, ושמות נשותיהם שווים אין מגרש אחד מהם, אלא במעמד חברו: שמא יכתב גט ויוליכו לאשת חברו, ויגרשנה עליו. ובשעת הספנה כותבין ונותנין, אף על פי שאין מפירין. והאשה נותנת שבר הפופר, בכל מקום.

ב, ב וצריך שיאמר הפעל מעצמו לפופר, כתב; ולעדים, חתמו. הרי שאמרו לו בית דין או שנים, נכתב גט לאשתך, ואמר להם, כתבו אם כתבו הן עצמן וחתמו בו, הרי זה פשר; אבל אם אמרו הם לפופר וכתב, ולעדים וחתמו אף על פי שחזרו ונתנוהו לפעל, וחזר ונתן גט זה לאשתו בפני עדים הרי זה גט בטל,

שְׁחָרִי בָּתְבוּ מִי שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ הַפֶּעַל לְכָתְבוּ.
ב,ג אָמַר לְשָׁנִים אוֹ לְשָׁלוֹשָׁה, אָמְרוּ לְפוֹפֵר
וַיִּכְתֹּב גָּט לְאִשְׁתִּי, וְאָמְרוּ לְעֵדִים וַיַּחֲתֹמוּ,
וְאָמְרוּ לְפוֹפֵר וְכָתַב, וְלְעֵדִים וַחֲתֹמוּ, אוֹ
שְׁאֹמַר לְשָׁנִים, אָמְרוּ לְפוֹפֵר וַיִּכְתֹּב גָּט
לְאִשְׁתִּי, וְאַתֶּם חֲתֹמוּ הָרִי זֶה גָּט פָּסוּל;
וּמִתִּישְׁבִּין בְּדָבָר זֶה הִרְבֵּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרוֹב
לְחַיּוֹת גָּט פָּסוּל. וּמָה בֵּין פָּסוּל לְכָטוּל שֶׁכָּל
מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִבּוּר זֶה בָּגַט שֶׁהוּא פָּסוּל, הוּא
פָּסוּל מִן הַתּוֹרָה; וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר פָּסוּל, הוּא
פָּסוּל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

ב,ד הַפֶּעַל שֶׁחִבֵּיא גָט חֲתוּם בִּידוֹ, וְאָמַר תָּנּוּ
גָט זֶה לְאִשְׁתִּי הָרִי אֵלָיו וַתָּנּוּ לָהּ. אָמַר לְאַחֲרִים
לְכָתְבִּי גָט וְלַחֲתֹם בּוֹ וְלִתְנֹנִי לְאִשְׁתִּי, וְכָתְבוּ
וַחֲתֹמוּ וַתָּנּוּ לָהּ, וְנִמְצָא הָגַט פָּסוּל אוֹ פָּסוּל
הָרִי אֵלָיו כּוֹתֵבִין אַחֵר, וְאִפְלוּ מֵאֵהָ, עַד שִׁיִּגִיעַ
לִידָה גָט כָּשֵׁר.

ב,ה אָמַר לָהֶם הַפֶּעַל, כָּתְבוּ וַחֲתֹמוּ וַתָּנּוּ
לְשָׁלִיחַ לְחַלְלִיךְ לָהּ, וְכָתְבוּ וַחֲתֹמוּ וַתָּנּוּ
לְשָׁלִיחַ, וְנִמְצָא הָגַט פָּסוּל אֵין כּוֹתֵבִין אַחֵר, עַד
שִׁימְלֹכוֹ בַּפֶּעַל: שְׁחָרִי לֹא עָשָׂה אוֹתָן לְגֵרוּשִׁין,
וְשִׁמָּא לֹא רָצָה אֵלָּא שִׁיכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ לְשָׁלִיחַ
בְּלִבָּד; וְלֹא יִשְׁאַר לָהֶם בּוֹ מַעֲשֵׂה אַחֵר, וַחֲרִי
כָּתְבוּ וַתָּנּוּ. לְפִיכָּךְ לֹא יִכְתְּבוּ אַחֵר; וְאִם
כָּתְבוּ גָט אַחֵר כָּשֵׁר, וַתָּנּוּ וַתָּנּוּ לְשָׁלִיחַ, וַתָּנּוּ
לָהּ הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרָשֶׁת.

ב,ו הָאֹמֵר לְשָׁנִים אוֹ לִיתֵר עַל שָׁנִים, כָּתְבוּ
גָט וַתָּנּוּ לְאִשְׁתִּי, גֵּרְשׁוּהָ, שְׁלַחוּהָ, שִׁבְקוּהָ,
תִּרְכְּבוּהָ, כָּתְבוּ אֶגְרָת וַתָּנּוּ לָהּ הָרִי אֵלָיו יִכְתְּבוּ
גָט כָּשֵׁר, וַיִּתְּנוּ לָהּ. אָמַר לָהֶם, פִּטְרוּהָ,
פִּרְנְסוּהָ, עָשׂוּ לָהּ כִּדָּת, עָשׂוּ לָהּ כְּנֻמוֹם, עָשׂוּ
לָהּ כְּרֵאוֹי לֹא אָמַר כְּלוּם; וְאִם כָּתְבוּ גָט וַתָּנּוּ
לָהּ, הָרִי זֶה פָּסוּל.

ב,ז אָמַר לָהֶם, הוֹצִיאוּהָ, עֲזְבוּהָ, חֲתִירוּהָ,

הַנִּיחוּהָ, הוֹעִילוּהָ הָרִי זֶה סֶפֶק אִם מִשְׁמַע מַלּוֹת
אֵלּוֹ הִגְרוּשִׁין, אוֹ עֲנִין אַחֵר. לְפִיכָּךְ אֵין כּוֹתֵבִין
לָהּ; וְאִם כָּתְבוּ גָט וַתָּנּוּ לָהּ, הָרִי זֶה סֶפֶק
מְגֵרָשֶׁת.

ב,ח הָאֹמֵר כָּתְבוּ גָט לְאִשְׁתִּי הָרִי אֵלָיו כּוֹתֵבִין
וַחֲתֹמוּ וַתָּנּוּ לְפַעַל בִּידוֹ, וְאֵין נִתְּנִין
לְאִשְׁתּוֹ, עַד שִׁיאֹמַר לָהֶם לִתֵּן לָהּ; וְאִם נָתְנוּ
לָהּ, אֵינּוּ גָט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּבִרְיָא;
אֲבָל הַמַּסְכָּן, וְהוּא אָדָם שֶׁקָּפַץ עָלָיו חֲחָלִי
בְּמַהֲרָה וְהַכְּבִיד חָלָיו מִיָּד, וַחֲיוּצָא בְּקָלָר, אִפְלוּ
עַל עֶסְקֵי מִמּוֹן, וְהַמְּפָרֵשׁ בַּיּוֹם, וַחֲיוּצָא בַּשִּׁירָה,
וְאָמַר כָּתְבוּ גָט לְאִשְׁתִּי הָרִי אֵלָיו יִכְתְּבוּ
וַיַּחֲתֹמוּ וַיִּתְּנוּ לָהּ, שֶׁחֲדָבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא נִתְּכֹן
זֶה אֵלָּא לְכָתְבִּי וְלִתֵּן לָהּ.

ב,ט בְּרִיא שְׁאֹמַר, כָּתְבוּ גָט לְאִשְׁתִּי, וְכָתְבוּ
וַתָּנּוּ לָהּ, וַחֲרָג עֲצֻמוֹ מִיָּד, כְּגוֹן שֶׁחֲשָׁלִיךְ
עֲצֻמוֹ מִן הַגָּג, אוֹ חָפִיל עֲצֻמוֹ לַיּוֹם הָרִי זֶה גָט
כָּשֵׁר; עֲלָה לָגַג, וְדַחַפְתּוּ הָרוּחַ, וּמֵת אֵינּוּ גָט;
סֶפֶק חָפִיל עֲצֻמוֹ, סֶפֶק דַּחַפְתּוּ הָרוּחַ הָרִי זֶה גָט,
עַד שִׁיִּידַע בּוֹדָאִי שֶׁהָרוּחַ דַּחַפְתּוּ. וְכֵן מִי שֶׁחָיָה
מִשְׁלָךְ בְּבוֹר וְאָמַר, כָּל חֲשׂוֹמַעַ קוֹלִי יִכְתֹּב גָט
לְאִשְׁתִּי הָרִי אֵלָיו יִכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ; וְהוּא, שִׁיִּידַעוּ
אוֹתוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁחֲעֵלוּהוּ, וְלֹא חֲפִירוּהוּ הָרִי
הָגַט כָּשֵׁר: שֶׁזֶּה כְּשֶׁעַת הַסִּפְכָּה הוּא, שְׁכּוֹתֵבִין
וַתָּנּוּ אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִפִּירִין. וְכֵן מִי שֶׁנִּפְלוּ
בּוֹ מַכּוֹת רָעוֹת שְׂאִי אֶפְשָׁר שִׁיחִיָּה מִזֶּה, אִפְלוּ
נִשְׁחַט בּוֹ רֹב שָׁנֵי חֲסִימִנִין, וְרָמְזוּ וְאָמְרוּ, כָּתְבוּ
גָט לְאִשְׁתִּי הָרִי אֵלָיו יִכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ: שְׁחָרִי עֲתָה
חִי הוּא, אֵף עַל פִּי שֶׁפּוֹפֵז לָמוּת.

ב,י מִי שֶׁחִיתָה רוּחַ רָעָה מִכַּעֲתַת אוֹתוֹ, וְאָמַר
כְּשֶׁחֲתָחִיל בּוֹ חֲחָלִי, כָּתְבוּ גָט לְאִשְׁתִּי לֹא אָמַר
כְּלוּם, מִפְּנֵי שְׂאִין דַּעַתוֹ נִכְוָּנָה וּמִיִּשְׁכָּת. וְכֵן
חֲשִׁבּוֹר שֶׁחֲגִיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שְׁלִלּוּט; וְאִם לֹא
חֲגִיעַ, הָרִי זֶה סֶפֶק.

ב,יא אָמַר כְּשֶׁהוּא בְּרִיא, כָּתְבוּ גָט וַתָּנּוּ

לְאִשְׁתִּי, וְאַחֵר כֶּךָ נִבְעַת מִמֵּתִינִין לוֹ עַד שִׁיבְרִיא, וְכֹתֵבִין וְנוֹתֵנִין לָהּ, וְאֵין צָרִיד לְחֹזֵר וּלְהַמְלִיךְ בּוֹ, אַחֵר שֶׁהִבְרִיא; וְאֵם כְּתָבוּ וְנָתְנוּ קֹדֶם שִׁיבְרִיא, חֲרִי זֶה פָּסוּל.

ב, יב מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק וְחָרִי דַּעְתּוֹ נִכְוָנָה, אָמְרוּ לוֹ נִכְתֵּב גֹּט לְאִשְׁתּוֹ, וְחִרְפִּין בְּרֹאשׁוֹ בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלוּשָׁה פְּעָמִים בְּסֵרוּגִין: אֵם אָמַר עַל לָאוּ לָאוּ, וְעַל חֵין חֵין חֲרִי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ; וְצִרִיכִין לְבִדְקוֹ יִפֶּה יִפֶּה, שְׁמָא נִטְרַפָּה דַּעְתּוֹ. וְכֵן אֵם כְּתֵב בִּידּוֹ, כְּתָבוּ וְתָנוּ גֹּט לְאִשְׁתִּי חֲרִי אֵלּוּ כֹתֵבִין וְנוֹתֵנִין לָהּ, אֵם חִיתָּה דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבֵּת עָלָיו: שְׁאִין דִּין מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, בְּדִין חֲחֵרֵשׁ.

ב, יג מִי שֶׁנִּשְׁאָא אִשָּׁה בְּשֶׁהוּא פִּקְחָה, וְנִתְחַרְשָׁה, וְאֵין צָרִיד לֹאמַר, נִשְׁתַּטָּח אֵינּוּ מוֹצִיא לְעוֹלָם, עַד שִׁיבְרִיא; וְאֵין סוֹמְכִין עַל רְמִיזַת חֲחֵרֵשׁ, וְלֹא עַל כְּתָבוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁדַּעְתּוֹ נִכְוָנָה וּמִיִּשְׁבֵּת. אָבֵל אֵם נִשְׂא בְּשֶׁהוּא חֲרֵשׁ, מִגֵּרֵשׁ בְּרִמְיזָה שְׁאִין קְדוּשָׁיו קְדוּשֵׁין מִן חֲתוּרָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וּכְשֶׁם שְׂכֻנָּם בְּרִמְיזָה, כֶּךָ מוֹצִיא בְּרִמְיזָה.

ב, יד חֲמֻקְדֵּשׁ קִטְנָה עַל יְדֵי אֲבִיהָ, וְגִרְשָׁה בְּשֶׁהִיא קִטְנָה אֲבִיהָ מִקְבֵּל גִּטָּה; וּמִשְׁיַגֵּיעַ חֲגֹט לֵיד חָאֵב, נִתְגִּרְשָׁה. גִּרְשָׁה בְּשֶׁהִיא נִעְרָה אֵם חֲגִיעַ חֲגֹט לֵידָהּ, אוֹ לֵיד אֲבִיהָ נִתְגִּרְשָׁה. וְאֵין נִעְרָה מֵאַרְסָה עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּטָּה מִיַּד בַּעֲלָהּ, בְּחַיֵּי אֲבִיהָ; אָבֵל חָאֵב עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל חֲגֹט לְבִתּוֹ מֵאַרְסָתָּהּ, בֵּין קִטְנָה בֵּין נִעְרָה.

ב, טו קְדֻשָּׁה אֲבִיהָ וְהִיא קִטְנָה, וּמֵת אֵם מִבְּחֻנַּת בֵּין גִּטָּה לְדָבָר אַחֵר, חֲרִי זֹו מִגִּרְשָׁתָּה מִשְׁיַגֵּיעַ חֲגֹט לֵידָהּ. וְאֵם לָאוּ, אֵינָה מִתְגִּרְשָׁתָּה עַד שֶׁתִּבְחֹן; וְאֵם גִּרְשָׁה, אֵינָה מִגִּרְשָׁתָּה.

ב, טז מִי שֶׁחֲדִין נֹתֵן שְׂכּוּפִין אוֹתוֹ לְגֵרֵשׁ אֵת

אִשְׁתּוֹ, וְלֹא רָצָה לְגֵרֵשׁ בֵּית דִּין שְׁלִישְׁרָאֵל בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, מִכֵּין אוֹתוֹ עַד שִׁיאֲמַר, רֹוצָה אֲנִי; וְיִכְתֵּב חֲגֹט, וְהוּא גֹט פֶּשֶׁר. וְכֵן אֵם חֲבוּהוּ גִזְיִים וְאָמְרוּ לוֹ, עֲשֵׂה מַה שִׁישְׁרָאֵל אוֹמְרִין לָהּ, וְלַחֲצוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל בֵּיד חֲגִזְיִים, עַד שֶׁגֵּרֵשׁ חֲרִי זֶה פֶּשֶׁר; וְאֵם חֲגִזְיִים מַעֲצָמִן אֲנָסוּהוּ עַד שֶׁכְּתֵב הוֹאִיל וְחֲדִין נֹתֵן שִׁיכְתֵּב, חֲרִי זֶה גֹט פָּסוּל.

ב, יז וְלָמָּה לֹא בָטַל גֹּט זֶה שֶׁחֲרִי הוּא אָנוּם, בֵּין בֵּיד גִּזְיִים בֵּין בֵּיד יִשְׂרָאֵל: שְׁאִין אוֹמְרִין אָנוּם, אֲלֵא לְמִי שֶׁנִּלְחֹץ וְנִדְחַק לַעֲשׂוֹת דָּבָר שְׁאִינוּ חַיִּב מִן חֲתוּרָה לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּגֹזֵן מִי שֶׁחֲכָה עַד שְׂמֻכָּה, אוֹ נִתָּן; אָבֵל מִי שֶׁתִּקְפוּ יִצְרוּ חֲרַע לְבָטַל מִצְוָה, אוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה, וְחֲכָה עַד שֶׁעֲשֵׂה דָּבָר שֶׁחַיִּב לַעֲשׂוֹתוֹ, אוֹ עַד שֶׁנִּתְרַחַק מִדָּבָר שֶׁאִסּוּר לַעֲשׂוֹתוֹ אֵין זֶה אָנוּם מִמְּנוֹ, אֲלֵא הוּא אָנוּם עֲצָמוֹ בְּדַעְתּוֹ חֲרַעָה.

ב, יח לְפִיכָּךְ מִי שְׁאִינוּ רֹוצָה לְגֵרֵשׁ מֵאַחֵר שֶׁהוּא רֹוצָה לַחֲיוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, רֹוצָה הוּא לַעֲשׂוֹת כָּל חֲמֻצוֹת וְלַהֲתַרְחֹק מִן הָעֲבֵרוֹת; וְיִצְרוּ הוּא שֶׁתִּקְפוּ. וְכִיּוֹן שֶׁחֲכָה עַד שֶׁתִּשְׁשׁ יִצְרוּ וְאָמַר, רֹוצָה אֲנִי כְּכָר גֵּרֵשׁ לְרִצּוֹנוֹ.

ב, יט לֹא חָיָה חֲדִין נֹתֵן שְׂכּוּפִין אוֹתוֹ לְגֵרֵשׁ, וְטָעוּ בֵּית דִּין שְׁלִישְׁרָאֵל, אוֹ שֶׁחֲיוֹ הֲדִיּוּטוֹת, וְאֲנָסוּהוּ עַד שֶׁגֵּרֵשׁ חֲרִי זֶה גֹט פָּסוּל: הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֲנָסוּהוּ, יִגְמֹר וְיִגֵּרֵשׁ. וְאֵם חֲגִזְיִים אֲנָסוּהוּ לְגֵרֵשׁ שְׁלֵא בְּדִין, אֵינּוּ גֹט; אֵף עַל פִּי שֶׁאָמַר בְּגִזְיִים, רֹוצָה אֲנִי, וְאָמַר לְיִשְׂרָאֵל, וְכְתָבוּ וְחֲתִמוּ הוֹאִיל וְאֵין חֲדִין מְחִיב לְהוֹצִיא וְחֲגִזְיִים אֲנָסוּהוּ, אֵינּוּ גֹט.

הַלְכוֹת גִּירוּשֵׁין פֶּרֶק ג

ג, א כָּל גֹּט שֶׁנִּכְתֵּב שְׁלֵא לְשֵׁם הָאִישׁ חֲמֻקְדֵּשׁ, וְלְשֵׁם הָאִשָּׁה חֲמֻקְדֵּשׁ אֵינּוּ גֹט. פִּיטָד: סוֹפֵר שְׂכֵתָּה גֹט לְלֹמֵד אוֹ לְהִתְלַמֵּד, וּבֹא הַבַּעַל וּמִצָּא

שם שֶׁנִּכְתַּב בְּגִט זוֹ בְּשֵׁמוֹ, וְשֵׁם הָאִשָּׁה בְּשֵׁם
אִשְׁתּוֹ, וְשֵׁם הָעִיר בְּשֵׁם עִירוֹ, וְנִטְלוּ וְגֵרַשׁ בּוֹ
אֵינוֹ גִּט.

ג, ב יִתֵּר עַל זֶה, כָּתַב לְגֵרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמִצָּאוֹ
בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ, שְׁמִי בְּשֵׁמֶךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי
בְּשֵׁם אִשְׁתֶּךָ, וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ וְגֵרַשׁ בּוֹ אֵינוֹ גִּט,
אֲפֹה עַל פִּי שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם גֵּרוּשִׁין.

ג, ג יִתֵּר עַל בֶּן, מִי שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים
שֶׁשְׂמֹותֵיהֶן שׁוּוּין, וְכָתַב לְגֵרַשׁ אֶת הַגְּדוּלָּה,
וְנִמְלָךְ וְגֵרַשׁ בּוֹ אֶת הַקַּטְנָה אֵינוֹ גִּט: אֲפֹה עַל
פִּי שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם הָאִישׁ הַמִּגֵּרֶשׁ, לֹא נִכְתַּב לְשֵׁם
זוֹ שְׁנֵת גֵּרֶשָׁה בּוֹ.

ג, ד יִתֵּר עַל בֶּן, אָמַר לְסוֹפֵר, כָּתַב וְאִיזוֹ
שְׂאֲרָצָה אֲגֵרֶשׁ בּוֹ, וְכָתַב הַסּוֹפֵר עַל דַּעַת זוֹ,
וְגֵרַשׁ בּוֹ אַחַת מִזֵּן חָרִי זֶה סֶפֶק גֵּרוּשִׁין. וְכָל
גִּט שֶׁכָּתְבוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה אֲפֹה עַל פִּי שֶׁהַעֲבִיר
עָלָיו קְלָמוֹם לְשִׁמָּה, אֵינוֹ גִּט.

ג, ה מִי שֶׁכָּתַב גִּט לְגֵרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִמְלָךְ וְלֹא
גֵּרֶשָׁה, וְנִתְיַחַד עִמָּה אַחֵר שֶׁכָּתְבוּ לָהּ לֹא
יִגֵּרֶשְׁנָה בְּאוֹתוֹ הַגִּט, פְּעַם אַחֶרֶת בְּשִׁירָצָה
לְגֵרֶשָׁה. וְאִם גֵּרֶשָׁה בְּאוֹתוֹ הַגִּט חֵישוֹן, חָרִי זוֹ
מִגֵּרֶשֶׁת; וְתִנָּשֵׂא בּוֹ לְכַתְחָלָהּ, שֶׁחָרִי נִכְתַּב
לְשִׁמָּה, וְחָרִי נֹתֵן לָהּ עֵתָה בְּעֵדִים כֹּהֲלִפְתּוֹ.
וְלָמָּה לֹא יִגֵּרֶשׁ בּוֹ לְכַתְחָלָהּ גְּזֵרָה, שְׂמָא יֹאמְרוּ
גְּמָה קוֹדֵם לְבִנָּה.

ג, ו אָמַר לְסוֹפֵר, כָּתַב גִּט לְפִלּוֹנִית, יִהְיֶה עִמִּי
לְכִשְׂאִשְׁאָנָה אֲגֵרֶשְׁנָה בּוֹ, וְנִכְתַּב, וְנִשְׂאָה,
וְגֵרֶשָׁה בּוֹ אֵינוֹ גִּט: מִפְּנֵי שְׁלֹא חִיתָה בֵּת
גֵּרוּשִׁין מִמֶּנּוּ, כִּשְׁנִכְתַּב גִּט זֶה; וְנִמְצָא כִּנְכְּתַב
שְׁלֹא לְשֵׁם גֵּרוּשִׁין. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ, כָּתַב
אוֹתוֹ לְאִרוּסָתִי לְכִשְׂאִשְׁאָנָה אֲגֵרֶשְׁנָה בּוֹ,
וְכִנְסָהּ, וְגֵרֶשָׁה בּוֹ בְּשֵׁר. כָּתְבוּ לִיבְמָתוֹ, וְאַחֵר
שִׁיבְמָה גֵּרֶשָׁה בּוֹ חָרִי זֶה סֶפֶק גֵּרוּשִׁין, הוֹאִיל
וְאִינָה אִשָּׁה גְּמוּרָה כִּשְׁכָּתְבוּ.

ג, ז מִפְּנֵי תִקְנַת סוֹפֵר, הִתִּירוּ חֲכָמִים לְסוֹפֵר
שִׁיכְתַּב טַפְסִי גִטִּין: וַיִּנִּיחַ מְקוֹם הָאִישׁ, וּמְקוֹם
הָאִשָּׁה, וּמְקוֹם חֲזָקוֹן, וּמְקוֹם חָרִי אֶת מִתְרַת
לְכָל אָדָם עַד שִׁיכְתַּבְּם לְשֵׁם הָאִישׁ הַמִּגֵּרֶשׁ,
וְלְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּתְגַּרֶשֶׁת; וְכֵן יַחֲתִמוּ הָעֵדִים,
לְשִׁמָּה וְלְשֵׁמוֹ.

ג, ח סוֹפֵר שֶׁכָּתַב הַגִּט לְשִׁמָּה וְלְשֵׁמוֹ כֹּהֲלִפְתּוֹ,
וַחֲתִמוּ הָעֵדִים שְׁלֹא לְשִׁמָּה הוֹאִיל וּמִסְרוּ לָהּ
בְּעֵדִים, חָרִי זֶה פְסוּל, שְׂאִין הָעֵדִים חוֹתֵמִין עַל
הַגִּט, אֲלֹא מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם.

ג, ט יֵשׁ מִי שֶׁאָמַר שְׂאִם חֲתִמוּ הָעֵדִים שְׁלֹא
לְשִׁמָּה הוֹאִיל וְהוּא כְּמוֹתָהּ מִתּוֹכָהּ, חָרִי זֶה גִּט
בְּטֵל; וְכֵן אִם חָיָה אַחֵד מֵעֵדָיו פְסוּל, אוֹ שֶׁחָיָה
בּוֹ עַד אַחֵד בְּלִבָּד בְּשֵׁר אֲפֹה עַל פִּי שֶׁנִּמְסַר
בְּעֵדִים, חָרִי זֶה בְּטֵל. וְלֹא יֵרָאֶה לִּי דְבַר זֶה;
אֲלֹא כְּמוֹתָהּ, לֹא מִזִּיף וְדָאִי, וְהוֹאִיל וְנִמְסַר
בְּעֵדִים בְּשָׂרִים, חָרִי זֶה פְסוּל מִדְּבָרֵיהֶם.

ג, י הַמִּבְיֵא גִט, וְאָבֵד מִמֶּנּוּ, וּמִצָּאוֹ אִם אָבֵד
מִמֶּנּוּ בְּמְקוֹם שְׂאִין חֲשִׁירוֹת מְצוּיוֹת, אִפְלוּ
מִצָּאוֹ לְאַחֵר זְמַן מִרְבָּה חָרִי זֶה כְּחֻזְקַת הַגִּט
שֶׁאָבֵד מִמֶּנּוּ הוּא הַגִּט הַנִּמְצָא, וְתִתְגַּרֶשׁ בּוֹ.

ג, יא אָבֵד בְּמְקוֹם שֶׁחֲשִׁירוֹת מְצוּיוֹת אִם מִצָּאוֹ
מִיָּד, וְעֵדִין לֹא שָׁחָה שָׁם אָדָם מִן הָעוֹבְרִים, אוֹ
שֶׁמִּצָּאוֹ בְּכָלִי שֶׁהִנִּיחוֹ בּוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ טְבִיעוֹת עֵין
בְּאַרְבּוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁלֹּגַט כְּשִׁיחִיָּה כְּרוֹךְ חָרִי הוּא
כְּחֻזְקָתוֹ, וְתִתְגַּרֶשׁ בּוֹ.

ג, יב חֲחֻזֵּק בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם אִישׁ אַחֵר שֶׁשְׁמוֹ
בְּשֵׁם שֶׁבִּגְט חוֹשְׁשִׁים שְׂמָא גִט זֶה הַנִּמְצָא
שְׁלֹאוֹתוֹ הָאִישׁ הָאַחֵר הוּא, הוֹאִיל וְעֵבֶר אָדָם
שָׁם, אֲפֹה עַל פִּי שְׁלֹא שָׁחָה; וְאִם נִתְגַּרֶשָׁה בּוֹ,
חָרִי זוֹ סֶפֶק מִגֵּרֶשֶׁת. אָבֵל אִם לֹא עֵבֶר אָדָם
שָׁם חָרִי זֶה כְּחֻזְקָתוֹ, וְאֲפֹה עַל פִּי שֶׁחֲחֻזְקוֹ שָׁם
שְׁנַיִם שֶׁשְׂמֹותֵיהֶן שׁוּוּין.

ג, יג חָיָה לְעֵדִים בְּגִט סִימָן מִכֶּחֶק כְּגוֹן שֶׁאָמְרוּ

נָקַב יֵשׁ בּוֹ בְּצַד אֹת פְּלוֹנִית, אוֹ שְׁאָמְרוּ
מֵעוֹלָם לֹא חָתַמְנוּ עַל גֹּט אַחֵר שְׂיֵשׁ בּוֹ שְׁמוֹת
כְּשִׁמוֹת אֵלֹה הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתוֹ, וְתַתְּגֹרֶשׁ בּוֹ; וְאִם
עַל פִּי שְׁמָצָאוֹ אַחֵר זָמַן מְרֻבָּה, וּבִמְקוֹם
שְׁחֻשׁוֹת מְצוּיֹת, וְהַחֲזִקוּ שֵׁם שְׁנִים
שְׁשִׁמּוֹתֵיהֶן שׁוּוּיִן.

ג, יֵר שְׁנִים שְׁשִׁלְחוּ שְׁנֵי גִטִּין, וְנִתְּעָרְבוּ נֹתְנִין
שְׁנֵיהֶן לָזוֹ וּשְׁנֵיהֶן לָזוֹ, בְּעֵדֵי מְסִירָה; לְפִיכָךְ אִם
אָבַד אֶחָד מֵהֶן, הָרִי חֲשֵׁנִי בָטָל.

ג, טו מִי שְׁחִיו לוֹ שְׁנֵי שְׁמוֹת, וְכֵן אִשָּׁה שְׂיֵשׁ
לָהּ שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּשִׁמְגֹרֶשׁ בּוֹתֵב שְׁמָהּ וּשְׁמוֹ
שֶׁחֵן רְגִילִין בּוֹ וְיִדְוֹעִין בּוֹ בְּיֹתֶר, וְאֹמֵר אִישׁ
פְּלוֹנִי וְכָל שֵׁם שְׂיֵשׁ לוֹ גֹרֶשׁ אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל
שֵׁם שְׂיֵשׁ לָהּ; וְאִם כָּתַב חֲנִיכָתוֹ וְחֲנִיכָתָהּ,
כָּשֶׁר. כָּתַב חֲשֵׁם שְׂאִינָם יִדְוֹעִין בּוֹ בְּיֹתֶר,
וְכָתַב כָּל שֵׁם שְׂיֵשׁ לוֹ הָרִי זֶה סֶפֶק גְּרוּשִׁין.
שְׁנָה שְׁמוֹ אוֹ שְׁמָהּ, וְשֵׁם עִירוֹ אוֹ שֵׁם עִירָהּ אִם
עַל פִּי שְׁכָתָב וְכָל שֵׁם שְׂיֵשׁ לוֹ, וְכָל שֵׁם שְׂיֵשׁ
לָהּ אֵינּוּ גֵט.

ג, טז הַבַּל כְּשִׁרִין לְכַתֵּב אֶת הַגֵּט, חוּץ מִחֲמֻשָּׁה
גוֹי, וְעֶבֶד, וְחֹרֶשׁ, וְשׁוֹטָה, וְקֹטֵן; אִפְּלוּ הָאִשָּׁה
עֲצֻמָּהּ, בּוֹתֵבֶת אֶת גִּטָּהּ. יִשְׂרָאֵל שְׁנִשְׁתַּמֵּד
לְעִבּוּדָה זָרָה, אוֹ שְׁחָוָה מַחֲלִיל שִׁבֵּת בְּפִרְהֻסָּהּ
הָרִי הוּא כְּגוֹי, לְכָל דְּבָרָיו.

ג, יז וְלָמָּה אֵין בּוֹתֵבִין אֵלֹה הַחֲמֻשָּׁה מִפְּנֵי
שְׁצָרִיף הַבּוֹתֵב לְכַתֵּב לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגֹרֶשׁ,
וְלִשְׁם הָאִשָּׁה הַמְּתַגַּרֶשֶׁת: וְהַגּוֹי, עַל דַּעַת עֲצֻמוֹ
הוּא בּוֹתֵב; וְחֹרֶשׁ שׁוֹטָה וְקֹטֵן, אֵינֶן בְּנֵי דַעַת;
וְעֶבֶד, אֵינּוּ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְקִדּוּשִׁין, וְלְפִיכָךְ
הוּא פָסוּל כְּגוֹי, לְכָל דְּבָרָיו. וְאִם כָּתַב הַגֵּט
אֶחָד מִחֲמֻשָּׁה אֵלֹה אֵינּוּ גֵט, אִם עַל פִּי שְׁחָתְמוּ
בּוֹ עֵדִים כְּשָׂרִים, וְנִמְסָר לָהּ בְּכָשָׂרִים.

ג, יח כָּתַב אֶחָד מִן הַחֲמֻשָּׁה טַפְסֵם הַגֵּט, וְהִנִּיחַ
מְקוֹם חֲתָמָהּ, שְׁחָוָה מְקוֹם הָאִישׁ, וּמְקוֹם הָאִשָּׁה,

וּמְקוֹם הַזָּמַן, וּמְקוֹם הָרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם,
וְכָתַבֵּן הַפִּקּוּחַ הַגָּדוֹל הַיִּשְׂרָאֵלִי לְשִׁמּוֹהַ הָרִי זֶה
גֵּט כָּשֶׁר.

ג, יט מִתֵּר לְהִנִּיחַ חֹרֶשׁ שׁוֹטָה וְקֹטֵן לְכַתֵּב טַפְסֵם
הַגֵּט, לְכַתְּחִלָּה וְהוּא, שְׂיִחִיָּה גָדוֹל עוֹמֵד עַל
גִּבּוֹן. אֲבָל הַגּוֹי וְהָעֶבֶד אֵין בּוֹתֵבִין הַטַּפְסֵם
לְכַתְּחִלָּה, וְאִפְּלוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גִּבּוֹן: שְׂלֹא
הִתִּירוּ לְכַתֵּב טַפְסֵי גִטִּין שְׂלֹא לְשִׁמּוֹהַ לְכַתְּחִלָּה,
אֲלֹא מִפְּנֵי תַקְנַת סוֹפֵר כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ.

ג, כ הַבּוֹתֵב גֵּט בְּשִׁבֵּת אוֹ בְּיוֹם הַכְּפֻרִים
בְּשִׁנְגָּה, וְנִתְּנוֹ לָהּ הָרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת. כָּתַבוּ
וְחָתְמוּ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב בְּזֵדוֹן, וְנִתְּנוּהוּ לָהּ אֵינָהּ
מְגֻרָשֶׁת, שְׁחָרִי הָעֵדִים פְּסוּלִין מִן חֲתוּמָהּ;
כָּתַבוּ בְּיוֹם טוֹב בְּזֵדוֹן, וְנִמְסָר לָהּ בְּפָנֵי עֵדִים
כְּשָׂרִים בְּיוֹם טוֹב הָרִי זֶה גֵט פָּסוּל.

הַלְבוֹת גְּרוּשִׁין פֶּרֶק ד'

ד, א אֵין בּוֹתֵבִין אֶת הַגֵּט אֲלֹא בְּדָבָר שְׂרֻשּׁוֹמוֹ
עוֹמֵד, כְּגוֹן דִּין וְסִקְרָה וְקִמּוּם וְקִלְקֻלָּתוֹם
וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֲבָל אִם כָּתַבוּ בְּדָבָר שְׂאִינּוּ
עוֹמֵד, כְּגוֹן מִשְׁקִין וּמִי פְרוֹת וְכִיּוּצָא בָּהֶן אֵינּוּ
גֵט. כָּתַבוּ בְּאֶבֶר בְּשִׁחּוֹר וּבְשִׁיחּוֹר, כָּשֶׁר; וְאֵין
בּוֹתֵבִין בָּהֶן, לְכַתְּחִלָּה.

ד, ב בּוֹתֵבִין בְּמִי עֲפָצָא לְכַתְּחִלָּה, עַל גִּבִּי הַנִּיר
וְחֵעוֹר וְכִיּוּצָא בָּהֶן. אֲבָל לֹא עַל גִּבִּי מְגֻלָּה
עֲפוּצָה, מִפְּנֵי שְׂאִינּוּ נִכְרִי; וְאִם כָּתַב, אֵינּוּ גֵט.
וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בּוֹ.

ד, ג עַל הַבַּל בּוֹתֵבִין אֶת הַגֵּט, אִפְּלוּ עַל אִפְסוּרֵי
הַנָּאֵה; וְכּוֹתֵבִין עַל דְּבָר שֶׁיִּכּוֹל לְהִזְדַּיֵּף וְהוּא,
שְׂיִתְנוֹ לָהּ בְּעֵדֵי מְסִירָה. כִּיּוּצָא: בּוֹתֵב עַל הַנִּיר
הַמְּחֻק, וְעַל הַדְּפִתָּרָא, וְעַל הַחֶרֶס, וְעַל הָעֵלִין,
וְעַל יָדוֹ שְׁלֻעָבֵד, וְעַל קֶרֶן הַפֶּרֶה; וּמִוֹסֵר לָהּ
הָעֶבֶד וְהַפֶּרֶה אוֹ הַנִּיר הַמְּחֻק וְכִיּוּצָא בּוֹ, בְּפָנֵי
עֵדִים.

ד, ד הִיָּה הַגֵּט חָקוּק עַל יָדוֹ שְׁלֻעָבֵד בְּכַתְּבָת

מַעֲקֶע, וְהָיָה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְהָיוּ הָעֵדִים חֲקוּקִים עַל יָדוֹ הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁת, אַף עַל פִּי שְׁאִין לָהּ עֵדִי מִסִּירָה: שְׁהָרִי אֵין יָכוֹל לְחֻדְיָהּ. אִפְלוּ הָיוּ מִחֻזְקִין בְּעֶבֶד שְׁחֹא שָׁלוּ, וְגַט חֲקוּק עַל יָדוֹ, וְהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת בְּעֵדִים נִמְסֵר לִי הָרִי זֶה סֶפֶק מִגִּרְשָׁת: שְׁמֹא מַעֲצָמוּ נִכְנָם לָהּ, שְׁהַגִּדְרוֹת אֵין לָהֶן חֻזְקָה.

ד, הָ הָיָה הַגֵּט חֲקוּק עַל הַטְּבֵלָה, וְהָעֵדִים עָלָיו, וְהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ אַף עַל פִּי שְׁהֶן מִחֻזְקִין בַּטְּבֵלָה שְׁחִיא שָׁלָהּ, הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁת, שְׁהָאִשָּׁה עֲצָמָה בּוֹתֶבֶת גִּטָּהּ, שְׁאִין קִיּוֹם הַגֵּט אֵלֹא בַּחוּת־מִיּוֹ אִם אֵין שָׁם עֵדִי מִסִּירָה.

ד, וְ חֲקַק הַגֵּט עַל חִלּוּת, אוֹ עַל הָאֶבֶן, אוֹ עַל טֶם שְׁלִמְתִּיבָת אִם חֶפֶר יִרְכִּי הָאוֹתִיּוֹת, פֶּשֶׁר: שְׁזָה בְּתָב הוּא הָרִי הוּא אוֹמֵר "בְּתוּבָה בְּעֵט בְּרָזָל..." פְּלוֹמֵר שְׁחֹא חוֹפֵר. וְכֵן אִם חֲקַק הִירְכּוֹת מֵאַחֲרֵי הַטֶּם, עַד שְׁבִלְטוֹ בַּפְּנֵי הַטֶּם. אֲבָל אִם חֶפֶר תוֹף הָאוֹת, עַד שְׁיִרְאוּ הִירְכּוֹת גְּבוּהוֹת מִפָּאן וּמִפָּאן, בְּכֶתֶב דִּינָרִי חֲזָהֵב אֵינוּ גִט, שְׁאִין זֶה בְּתָב. הַמִּקְרָע עַל הָעוֹר תִּבְנִית בְּתָב, אוֹ שְׁרִשָּׁם עַל הָעוֹר תִּבְנִית בְּתָב הָרִי זֶה פֶּשֶׁר.

ד, וְזוֹ בּוֹתְבִין אֶת הַגֵּט בְּכָל בְּתָב, וּבְכָל לְשׁוֹן. גִּט שְׁכֶתוּב בְּכֶתֶב מִן הַלְשׁוֹנוֹת, וְעֵדָיו חוֹתְמִין בְּכֶתֶב אַחֵר פֶּשֶׁר: וְהוּא, שְׁיִחְיוּ מִפִּירִין לְשׁוֹן חֲכָתָב וּבְתִבָּה. אַחֵד מִן הָעֵדִים חָתֵם בְּכֶתֶב, וְהָעֵד הַשֵּׁנִי בְּכֶתֶב לְשׁוֹן אַחֶרֶת פֶּשֶׁר; אֲבָל אִם הָיָה מִקְצֵת הַגֵּט כֶּתוּב בְּלְשׁוֹן, וּמִקְצֵתוֹ בְּלְשׁוֹן אַחֶרֶת פֶּסוּל.

ד, ח פֶּל לְשׁוֹן שְׁיִכְתָּב בָּהּ הַגֵּט, צָרִיף שְׁיִזְהַר הַסּוֹפֵר בְּדַבְרֵי הַגֵּט, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשְׁמָעוֹן שְׁנֵי עֲנִיּוֹת, עַד שֶׁנִּמְצָא חֲקוּרָא אוֹמֵר, שְׁמֹא לִבִּי וְכִי נִתְּפוֹן, שְׁאִין מִשְׁמָעוֹ לְשׁוֹן גִּירוּשִׁין, אוֹ שְׁמֹא לְעֲנִין זֶה נִתְּפוֹן שְׁמִשְׁמָעוֹ לְשׁוֹן גִּירוּשִׁין. אֵלֹא יִהְיוּ דְּבָרִים שְׁאִין בְּהֶן סֶפֶק בְּאוֹתָהּ חִלְשׁוֹן

אֵלֹא מִשְׁמָעוֹ עֲנִין אַחֵר, שְׁגִרְשָׁ וְשָׁלַח פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִית.

ד, ט וְכֵן צָרִיף שְׁיִחְיָה חֲכָתָב מִבְּאֵר הַיֵּטֵב בְּאוֹתוֹ חֲכָתָב שְׁיִכְתָּב, עַד שְׁיִדְעוּ לְקִירוֹתוֹ חֲקֻטָּנִים שְׁמִפִּירִין אוֹתוֹ בְּתָב, שְׁאִין לֹא נִבְוִנִים וְלֹא סְכָלִים בְּקֻטָּנִים, אֵלֹא בִּינוּנִיּוֹם; וְלֹא יִהְיֶה בְּתָב מַעֲקָם, וּמִבְּלָבֵל שְׁמֹא תִדְמָה אוֹת לְאוֹת, וְנִמְצָא הָעֲנִין מִשְׁתַּנָּה.

ד, י הָיָה בּוֹ מִשְׁמָע שְׁנֵי עֲנִיּוֹת, אוֹ שְׁחִיָּה בְּכֶתְבוֹ עָקוֹם אוֹ בְּלָבוּל עַד שְׁאִפְשָׁר שְׁיִקְרָא מִמֶּנּוּ עֲנִין אַחֵר הוּאִיל וְנִקְרָא לְעֲנִין הַגִּירוּשִׁין וַיֵּשׁ בּוֹ מִשְׁמָע גִּירוּשִׁין, הָרִי זֶה פֶּסוּל.

ד, יא כָּכֵר נִחְגוּ יִשְׂרָאֵל כָּלָם לְכֶתֶב הַגֵּט בְּלְשׁוֹן אֲרָמִי, וּבְנִסְחָ זֶה, אַף עַל פִּי שְׁמִתָּר לְכֶתְבוֹ בְּכָל לְשׁוֹן, לְכֶתְחֻלָּה.

ד, יב וְזֶה הוּא נִסַּח הַגֵּט: בְּכֶד וְכֶד בַּשַּׁבָּת כֶּד וְכֶד לִירַח פְּלוֹנִי בַּשַּׁנָּת כֶּד וְכֶד לִיְצִירָהּ אוֹ לְשִׁטְרוֹת לְמַנְיָנָא דִּי רְגִילָנָא לְמַמְנֵי בֵּיהּ בְּמִקּוּם פְּלוֹנִי אִיף אֲנָא פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי דְּמִמְקוּם פְּלוֹנִי וְכָל שׁוּם אַחֲרָן וְחֲנִיכָה דְּאִית לִי וְלֹאֲבַחְתִּי וְלֹאֲתִירִי וְלֹאֲתִירִיחוּן דְּאֲבַחְתִּי צְבִיתִי בְּרַעֲיוֹת נַפְשִׁי בִּיד לֹא אֲנִיסָנָא וּפְטִירִית וּשְׁבָקִית וְתִירוּכִית יְתִיכִי לִיכִי אֲנָתִי פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי דְּמִמְתָּא פְּלוֹנִית וְכָל שׁוּם אַחֲרָן וְחֲנִיכָה דְּאִית לִיכִי וְלֹאֲבַחְתִּיכִי וְלֹאֲתִירִיכִי וְלֹאֲתִירִיחוּן דְּאֲבַחְתִּיכִי דִּי חֲוִית אֲנָתִיתִי מִקְדָּמַת דִּנָּא וְכִדּוּ פְטִירִית וּשְׁבָקִית וְתִירוּכִית יְתִיכִי לִיכִי דִּי תַּחְוִיין רִשָּׁאָה וְשִׁלְטָאָה בְּנַפְשִׁיכִי לְמוֹחָה לְחַתְנִסְבָּא לְכָל גִּבֵּר דִּי תַּצְבִּיין וְאַנְשָׁ לֹא יִמַּחַח בִּירִיכִי מִן שָׁמַי מִן יוֹמָא דִּנָּן וְלַעֲלָם וְהָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם וְדָן דִּיחְוִי לִיכִי מִנִּי סֶפֶר תִּירוּכִין וְגִט פְּטוּרִין וְאַגְרָת שְׁבוּקִין כֶּדַת מוֹשָׁה וַיִּשְׂרָאֵל.

ד, יג וְהָעֵדִים חוֹתְמִים לְמוֹטָה, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

ד, יד כְּשִׁיכֶתֶב הַגֵּט בְּלִשׁוֹן זֶה וּבְנִסָּח זֶה: לֹא יִכְתֹּב וְדָן בְּיֹד שְׁמֹא יִקְרָא הַקּוּרָא וְדִין, בְּלוּמֵר מִשְׁפָּט יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינֶךָ; וְלֹא יִכְתֹּב וְאִגְרָת בְּיֹד שְׁמֹא יִקְרָא הַקּוּרָא וְאִי גִרְתָּ, בְּלוּמֵר אִם זִנְתָּ; וְלֹא יִכְתֹּב לְמַחֵךְ בְּיֹד שְׁמֹא יִקְרָא הַקּוּרָא לִי מַחֵךְ, בְּלוּמֵר לִי שְׁחוּקָה; וְלֹא יִכְתֹּב תַּחֲוִייוֹן וְתַצְבִּייוֹן בְּשֵׁתִי יוֹדִין שְׁמֹא יִקְרָא הַקּוּרָא תַּחֲוִין וְתַצְבִּין, בְּלוּמֵר שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, וְנִמְצָא שְׂאִינוּ מְגֵרֶשׁ לָזוֹ, אֲלֹא לְשֵׁתִים אַחֲרוֹת.

ד, טו וְכֵן יֵאָרִיךְ וְאוֹ יוֹכִדֵי שְׁמֹא תִדְמָה לְיֹד, וְיִהְיֶה מִשְׁמָעוֹ וּכְדִי, בְּלוּמֵר בְּתַנָּאִי זֶה אֶפְטֵר אוֹתֶיךָ; וְכֵן יֵאָרִיךְ וְאוֹ דִּתְרוּכִין וְשִׁבּוּקִין שְׁמֹא תִדְמָה לְיֹד, וְיִהְיֶה מִשְׁמָעוֹ תִּרְיָכִין וְשִׁבּוּקִין, בְּלוּמֵר שֶׁהוּא אוֹמֵר לָהּ שֶׁהִיא שְׂבָקָה אוֹתוֹ וְגֵרְשָׁה אוֹתוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, צָרִיךְ לְהַזְהִיר בְּכָל לִשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב שִׁיכְתֹּב שְׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ כְּמִשְׁמַע שְׁנֵי עֲנִינּוֹת.

ד, טז חֲרִי שְׂפֶתֶת בְּנִסָּח זֶה, וְלֹא הֵאָרִיךְ וְאוֹיֵן אֵלּוּ, אוֹ לֹא כְּתָב חֵירוֹדִין חֵיתְרוֹת, אוֹ שְׂפֶתֶת חֵירוֹדִין שְׁאִמְרָנוּ שְׁלֹא יִכְתְּבוּ חֲרִי זֶה גֵּט פָּסוּל. וְכֵן כָּל פִּיזָצָא בְּזֶה, בְּכָל לִשׁוֹן פָּסוּל.

ד, יז גֵּט שְׁמַחֵק בּוֹ אוֹת אוֹ תִּיבָה, אוֹ שְׁתָּלָה בֵּין חֲשִׁטִּין אִם מִטְפָּס חֲגֹט, חֲרִי זֶה כָּשֵׁר. וְאִם מִן חֶתְרָה, אֵינּוּ גֵּט; וְאִם חֲחֹזִיר וּפְרֶשׁ בְּסוֹף חֲגֹט שְׁאוֹת פְּלוּזִית תְּלוּיָה אוֹ עַל מַחֵק, אֶפְלוֹ מִתַּרְף חֲגֹט כָּשֵׁר, כְּשֹׂאֵר שְׁטָרוֹת.

ד, יח וְכֵן גֵּט שְׁנִמְצָא קְרוּעַ שְׁתֵּי וְעֶרֶב, שֶׁהוּא קָרַע שְׁלִבִּית דִּין חֲרִי זֶה גֵּט בָּטֹל, כְּשֹׂאֵר חֲשִׁטָּרוֹת; אֲבָל אִם נִקְרַע, וְאֵינּוּ קָרַע שְׁלִבִּית דִּין כָּשֵׁר. נִמוּק, אוֹ שֶׁחֲרָקִיב, אוֹ שֶׁנֶּעֱשָׂה כְּכִבְרָה כָּשֵׁר. נִמְחָק אוֹ נִטְשָׁטֵשׁ, וּבִבּוּאָה שְׁלוֹ קְנִימָת אִם יָכוֹל לְהַקְרוֹת, כָּשֵׁר; וְאִם לֹא, אֵינּוּ גֵּט.

ד, יט בְּמִה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁחִיָּה חֲגֹט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ בְּעֵדֵי חֲתִימָה, וְאִין שָׁם עֵדֵי מְסִירָה. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם עֵדִים שְׁנִמְסֵר לָהּ חֲגֹט בְּפִנְיָהּ, וְהָיָה כָּשֵׁר חֲרִי זֶה כָּשֵׁר: אִף עַל פִּי שְׁחִיָּה תַּרְף חֲגֹט עַל הַמַּחֵק, אוֹ בֵּין חֲשִׁטִּין, אוֹ שְׁחִיָּה קְרוּעַ שְׁתֵּי וְעֶרֶב כְּשֶׁנִּתֵּן לָהּ בְּפִנְיָהּ.

ד, כ חֲמוּשָׁה שְׂפֶתֶתֶבּוֹ גֵּט אֶחָד לְחִמּוּשׁ נִשְׁוִיתִיָּהּ אִם כְּתִיבּוּחָהּ בְּכָלֵל, כְּגוֹן שְׂפֶתֶתֶבּוֹ בְּכָךְ בְּשֶׁפֶת גֵּרֶשׁ פְּלוּזִי לְפְלוּזִית וּפְלוּזִי לְפְלוּזִית, וְכָךְ אֹמֵר כָּל אֶחָד מֵהֶן לְאִשְׁתּוֹ, לִיכִי דִי תַּחֲוִייוֹן, וְכָל טִפָּס חֲגֹט, וְשְׁנֵי עֵדִים חֲוִתְמִין מִלְּמִטָּה חֲרִי זֶה כָּשֵׁר, וְיִנָּתֵן לְכָל אַחַת מֵהֶן בְּעֵדֵי מְסִירָה; וְאִם אִין שָׁם עֵדֵי מְסִירָה כָּל שְׁתֵּי צָא מִגְלָה זֶה מִתַּחַת יָדָהּ, מְגֵרֶשֶׁת.

ד, כא אֲבָל אִם כְּתָב בְּכָךְ בְּשֶׁפֶת גֵּרֶשׁ פְּלוּזִי לְפְלוּזִית וְהַשְׁלִים חֲגֹט, וְהִתְחִיל תַּחֲתִּיו גֵּט אַחֵר בְּאוֹתָהּ הַמְּגִלָּה, וְכָתֹב וּבִיּוֹם זֶה אוֹ בְּכָךְ בְּשֶׁפֶת גֵּרֶשׁ פְּלוּזִי לְפְלוּזִית וְהַשְׁלִים חֲגֹט חֲשִׁנִּי, וְכֵן עַד שֶׁהַשְׁלִים כָּל חֲגִטִּין, וְהָעֵדִים מִלְּמִטָּה אִם נִתְּנָה מְגִלָּה זֶה לְכָל אַחַת מֵהֶן בְּעֵדֵי מְסִירָה, חֲרִי כֵּלֵן מְגֵרֶשֶׁת. וְאִם אִין שָׁם עֵדֵי מְסִירָה, וְהִיתָה מְגִלָּה זֶה יוֹצֵאָה מִתַּחַת יָד אַחַת מֵהֶן אִם הִיתָה זֶה שְׁגָטָה בְּאַחֲרֹנָה שֶׁהָעֵדִים נִקְרְאוּ עִמּוֹ, חֲרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת; וְאִם הִיתָה הַמְּגִלָּה יוֹצֵאָה מִתַּחַת יָד אַחַת מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת, חֲרִי זֶה סָפֵק מְגֵרֶשֶׁת.

ד, כב כְּתָב אֲנִי פְּלוּזִי וּפְלוּזִי וּפְלוּזִי גֵּרֶשֶׁנוּ נִשְׁוִיתִינוּ פְּלוּזִית וּפְלוּזִית וּפְלוּזִית, וְהַשְׁלִים חֲגֹט אִף עַל פִּי שְׁנִמְסֵר לְכָל אַחַת מֵהֶן בְּעֵדִים, אֵינּוּ גֵּט: שְׂאִין שְׁתֵּי נָשִׁים מִתַּגְּרָשׁוֹת בְּגֵט אֶחָד שְׁנֵי אֹמֵר "וְכָתֹב לָהּ", לֹא לָהּ וְלַחֲבֵרְתָּהּ. חֲזֹר וּפְרָטֵן בְּתוֹךְ חֲגֹט, וְכָתֹב פְּלוּזִי גֵּרֶשׁ פְּלוּזִית וּפְלוּזִי גֵּרֶשׁ פְּלוּזִית וּפְלוּזִי גֵּרֶשׁ פְּלוּזִית בְּזִמְן פְּלוּזִי חֲרִי אֵלּוּ כָּשֵׁרִים.

ד, כג כְּתָב שְׁנֵי גִטִּין, בְּשְׁנֵי דְפִין, בְּמְגִלָּה אַחַת,

זֶה בְּצַד זֶה אִם יֵשׁ שְׁנֵי עֵדִים נִקְרָאִים בְּסוֹף גֹּט
זֶה, וּשְׁנֵי עֵדִים בְּסוֹף גֹּט זֶה הָרִי זֶה כְּשֶׁר; וְכָל
שֶׁתִּצָּא מִגִּלָּה זֶה מִתַּחַת יָדָה, מִגִּרְשָׁתָּה.

ד, כד הִיו שְׁנֵי עֵדִים בְּלִבָּד, בָּאִים מִתַּחַת גֹּט זֶה
לְתַחַת גֹּט זֶה אִם יֵצֵא מִתַּחַת יָד אִשָּׁה שְׁהָעֵדִים
נִקְרָאִים עִם גִּטָּה הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁתָּה; וְאִם יֵצֵא
מִתַּחַת יָד הַשְּׁנִיָּה שְׁאִין הָעֵדִים נִקְרָאִים עִמּוֹ
אִינוֹ גֹּט, עַד שְׁיִמָּסֵר לָהּ בְּעֵדִים.

ד, כה כְּתֹב שְׁנֵי גִטִּין, בְּשְׁנֵי יָדַיִן, זֶה לְמַעַלָּה
מִזֶּה, וְהָעֵדִים בֵּין שְׁנֵי הַגִּטִּין, שְׁנִמְצָאוּ בְּסוֹף
הָרֵאשׁוֹן וְלִמַּעַלָּה מִן הַשְּׁנִי אִם הָיָה יוֹצֵא מִתַּחַת
יָד שְׁהָעֵדִים נִקְרָאִין בְּסוֹף גִּטָּה, הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁתָּה.
וְזֶה שְׁהָעֵדִים נִקְרָאִין בְּרֵאשׁ גִּטָּה לְמַעַלָּה, אִינָה
מִגִּרְשָׁתָּה: שְׁהָעֵדִים שְׁחַתְּמוּ בְּרֵאשׁ חֲדָף שְׁלֹגֶט,
אוֹ מִצְדוֹ, אוֹ מֵאֲחֻרָיו אִינוֹ גֹּט. וְאִם נִמְסַר לָהּ
בְּעֵדִים, כְּשֶׁר.

ד, כו הַקִּיף רֹאשׁ דָּף זֶה לְרֹאשׁ דָּף זֶה, וְהָעֵדִים
בְּאִמְצָע, שְׁנִמְצָאוּ הָעֵדִים בְּרֵאשׁ שְׁנֵי הַגִּטִּין
שְׁנִיָּהֶם בְּטִלְיָן; וְאִם נִמְסְרוּ לָהֶן בְּעֵדִים, שְׁנִיָּהֶם
כְּשֶׁרִים.

ד, כז שִׁיר מִקְצַת הַגֹּט, וּכְתָבוּ בְּדָף הַשְּׁנִי,
וְהָעֵדִים מְלֻמָּטָה, בְּסוֹף חֲדָף הַשְּׁנִי כְּשֶׁר; וְהוּא,
שִׁיחִיָּה נֶכֶד בְּמִגְלָה שְׁלֵא נִחַתְכָּה וְשִׁלְכָּה נִתְּכֹן
הַסּוֹפֵר שִׁישְׁלִים בְּדָף הַשְּׁנִי. אֲבָל אִם אִינוֹ נֶכֶד
אִף עַל פִּי שְׁנִמְסַר בְּעֵדִים, הָרִי זֶה סֶפֶק מִגִּרְשָׁתָּה:
שָׁמָּה שְׁנֵי גִטִּין הָיוּ, וְנִחַתְךָ מִקְצַת זֶה מִסּוֹף
חֲדָף, וּמִקְצַת הַשְּׁנִי מִרֹאשׁ חֲדָף.

ד, כח הָרִי שֶׁכְּתֹב אֶת הַגֹּט, וְאַחֵר שְׁגִמֵּר כְּתֹב,
שְׁאֵלוּ בְּשָׁלוֹם פְּלוֹנִי, אוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ פְּלוֹנִי רַעִי,
וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וְחַתְּמוּ הָעֵדִים מְלֻמָּטָה, וְהָרִי גֹט
זֶה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָה הָרִי זֶה סֶפֶק מִגִּרְשָׁתָּה, שָׁמָּה
לֹא חֲתָמוּ אֲלֵא עַל שְׁאֵלַת שָׁלוֹם; אֲבָל אִם כְּתֹב,
וְשְׁאֵלוּ בְּשָׁלוֹם פְּלוֹנִי, אוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ פְּלוֹנִי
רַעִי, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, שְׁחָרִי לָיָה דְּבָרִים אֵלֶּיךָ עַל

דְּבָרֵי הַגֹּט, וְעַל שְׁנִיָּהֶם חֲתָמוּ הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁתָּה.
וְאִם נִמְסַר לָהּ בְּעֵדִים בֵּין כָּף וּבֵין כָּף, הָרִי זֶה
גֹּט כְּשֶׁר.

הַלְבוֹת גִּירוּשִׁין פֶּרֶק ח

ה, א זֶה שְׁנִמְצָאוּ בְּתוֹרָה "וְנָתַן בְּיָדָה" אִין עֲנִין
הַכְּתוּב, אֲלֵא שְׁיִגִיעַ הַגֹּט לָהּ; וְאַחֵר יָדָה, אוֹ
חִיקָה, אוֹ חֲצָרָה, אוֹ שְׁלֹחָה שְׁעָשֶׂת יָדוֹ בְּיָדָה
הַכֹּל אֶחָד הוּא. וְאַחַת חֲצָרָה הַקְּנוּיָה לָהּ, אוֹ
חֲצָרָה הַמְּשֻׁפָּרֶת לָהּ אוֹ חֲשָׁאוּלָּה לָהּ הַכֹּל
רְשׁוּתָהּ הִיא; וּבְשִׁיגִיעַ הַגֹּט לְרְשׁוּתָהּ, נִתְּגַרְשָׁתָּה.

ה, ב חֲזָרָק גֹּט לְאִשְׁתּוֹ לְתוֹךְ חֲצָרָה אִם הָיְתָה
עוֹמֶדֶת שָׁם בְּצַד רְשׁוּתָהּ, נִתְּגַרְשָׁתָּה; וְאִם לֹא,
לֹא נִתְּגַרְשָׁתָּה: עַד שֶׁתַּעֲמֹד בְּצַד חֲצָרָה, וְאִף עַל
פִּי שְׁחִיא חֲצֵר שִׁישְׁתְּמוּר הַגֹּט בְּתוֹכָהּ שְׁחֹכָה
הִיא לָהּ הַגִּירוּשִׁין, וְאִין חֲבִין לְאָדָם אֲלֵא בְּפָנָיו.

ה, ג הָיְתָה עוֹמֶדֶת בְּרֵאשׁ הַגֹּט שְׁלָה, וְהוּא
מְלֻמָּטָה בְּחֲצֵרוֹ, וְזָרְקוּ לָהּ לְמַעַלָּה בֵּין שְׁהָגִיעַ
לְאִוִיר מִחֲצוֹת הַמַּעֲקָה, אוֹ לְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה
סָמוּךְ לָגֹג נִתְּגַרְשָׁתָּה, וּבְלִבָּד שִׁיחָא יוֹרֵד לְנוֹחַ.
אֲבָל אִם נִמְחַק אוֹ נִשְׂרַף קֶדֶם שְׁיִגִיעַ לָהּ אִף עַל
פִּי שְׁנִמְחַק אַחֵר שְׁהָגִיעַ לְאִוִיר מִחֲצוֹת אוֹ אַחֵר
שְׁהָגִיעַ לְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סָמוּךְ לָגֹג, כְּגוֹן
שְׁנִשְׁכָּה חֲרוּחַ וְהָעֵלְתוֹ וְנִמְחַק אוֹ נִשְׂרַף הוֹאִיל
וְאִינוֹ הוֹלֵךְ לְנוֹחַ, אִינוֹ גֹּט וְלֹא נִתְּגַרְשָׁתָּה.

ה, ד הָיָה הַגֹּט שָׁלוֹ, וְהוּא מְלֻמָּעָלָה בּוֹ, וְהִיא
מְלֻמָּטָה בְּחֲצֵר שְׁלָה, וְזָרְקוּ לָהּ גִּטָּה בֵּין שְׁיִצָּא
הַגֹּט מִמִּחֲצוֹת הַגֹּג וְהָגִיעַ לְמִחֲצוֹת מְקוֹמָהּ
שְׁחִיא עוֹמֶדֶת בּוֹ, נִתְּגַרְשָׁתָּה.

ה, ה זָרְקוּ לְרְשׁוּתָהּ לְתוֹךְ הָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, אוֹ לְתוֹךְ
חֲמִים וְאֶבֶד אִינוֹ גֹּט; אֲבָל אִם הָגִיעַ לְרְשׁוּתָהּ,
וְאַחֵר כָּף בָּאָה אֵשׁ וְנִשְׂרַפְתּוּ הָרִי זֶה גֹּט. זָרְקוּ
עַל גִּבִּי קִנָּה אוֹ רִמָּה הַנְּעוּצִים בְּרְשׁוּתָהּ, אִינוֹ
גֹּט עַד שְׁיִנּוּחַ בְּמָקוֹם הַמְּשֻׁתְּמָר בּוֹ.

ה, ו שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה לְפָנִים מִזֶּה, פְּנִימִית שְׁלָה,

וְהַחִיצוֹנָה שָׁלוֹ, וְכוּתְלֵי הַחִיצוֹנָה גְבוּהוֹת עַל
הַפְּנִימִית שָׁלָה פִּיּוֹן שְׂזָרְק הֶגֶט לְתוֹךְ אֲוִיר
הַחִיצוֹנָה, נִתְגַּרְשָׁה: שְׁהַפְּנִימִית בְּכוּתְלֵי
הַחִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֶּרֶת, מִזֶּה שָׂאִין כָּאֵן בְּקַפּוֹת.

הִזְכִּיר: שְׁתֵּי קַפּוֹת זֶה לַפְּנִימִי מִזֶּה, הַפְּנִימִית
שָׁלָה, וְהַחִיצוֹנָה שָׁלוֹ, וְזָרְק לָהּ גִּטָּה לְתוֹכָן
אֶפְלוֹ הִגִּיעַ לְאֲוִיר הַפְּנִימִית, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת עַד
שְׁיִנּוּחַ עַל צֶדֶד הַקֶּפֶה הַפְּנִימִית. בְּמִזֶּה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּשִׁחִיתָה מִטָּה עַל צִדָּה, וְאִין לָהּ
שׁוּלִים. אָבֵל אִם יֵשׁ לָהּ שׁוּלִים אֶפְלוֹ נָח
בְּקִרְקָעִיתָה, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת: שְׁכָלִי שְׁלֹאֲשָׁה
בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל אֵינּוּ קוֹנֶה לָהּ הֶגֶט, אֲלֹא אִם כֵּן
אֵינּוּ מְקַפִּיד עַל מְקוֹמוֹ.

הִחֲזִיק לָהּ גִּטָּה, וְחִיָּא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ בְּתוֹךְ
חֲצֵרוֹ אֵינָה מִתְגַּרֶשֶׁת עַד שְׁיִגִיעַ הֶגֶט לְיָדָהּ אוֹ
לְחִיקָהּ, אוֹ לְכָלִי מִן הַפְּלִים שָׁלָה שָׂאִין הַבַּעַל
מְקַפִּיד עַל מְקוֹמוֹ, כְּגוֹן צְלוּחִית אוֹ קַפִּיפָה
קִטְנָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וְכֵן אִם הִגִּיעַ לַמִּטָּה שָׁלָה
שְׁחִיָּא יוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ, וְחִיתָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה
טַפָּחִים חֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת: שְׁחֲרִי חֲלָקָה רִשׁוֹת
לְעֶצְמוֹהָ, וְאִין הַבַּעַל מְקַפִּיד עַל מְקוֹם כְּרַעֲי
הַמִּטָּה.

הֵטָה חֲשָׂאִילָהּ הַבַּעַל מְקוֹם בְּחֲצֵרוֹ וְלֹא יַחֲדוּ,
וְזָרְק לָהּ הֶגֶט וְהִגִּיעַ לְאַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלָה שְׁחִיָּא
עוֹמֶדֶת בָּהֶן חֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת. נִתְגַּלְגַּל וְנָפַל עַל
גִּבֵּי קוֹרָה אוֹ סֹלַע רְחוֹק מִמֶּנָּה אִם חָיָה הַמְּקוֹם
שֶׁנָּפַל עָלָיו, אִין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע
אַמּוֹת, וְאֵינּוּ גְבוּהָה עֲשָׂרָה, וְאִין לֹא שֵׁם לְוִי חֲרִי
זֶה לֹא חֲלָק רִשׁוֹת לְעֶצְמוֹ, וְכֹאֵלּוּ הִיא וְהוּא
בְּמְקוֹם אֶחָד. וְאִם יֵשׁ שֵׁם אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
אֵלּוּ חֲלָק רִשׁוֹת לְעֶצְמוֹ, וּבְמְקוֹם אֶחָד חֲשָׂאִיל
לָהּ, שְׁנֵי מְקוֹמוֹת לֹא חֲשָׂאִיל, וְאֵינָה מְגַרֶשֶׁת
עַד שְׁיִגִיעַ לָהּ הֶגֶט.

הִי זָרְק לָהּ גִּטָּה לְרִשׁוֹתָהּ, וְעַבְרָה בְּתוֹךְ רִשׁוֹתָהּ
שְׁחִיָּא עוֹמֶדֶת בָּהֶן, וְנָפַל חוּץ לְרִשׁוֹתָהּ אָף עַל

כִּי שָׁעֵבֶר בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סָמוּךְ לְאַרְצֵן, אֵינָה
מְגַרֶשֶׁת: עַד שְׁיִנּוּחַ בְּרִשׁוֹתָהּ לְפִי שְׁאֵינָה
מְגַרֶשֶׁת מִשְׁיִגִיעַ הֶגֶט לְאֲוִיר רִשׁוֹתָהּ, אֲלֹא אִם
כֵּן סוֹפּוֹ לְנוּחַ בְּרִשׁוֹתָהּ. חִיתָה עוֹמֶדֶת עַל גִּטָּה,
וְזָרְקוּ לָהּ, וְנָפַל בְּגֵן אַחֵר סָמוּךְ לוֹ אִם יְכוּלָהּ
לְכַשֵּׁט יָדָהּ וְלִטְלוֹ, חֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת: אָף עַל כִּי
שְׁדִיּוּרִין חֲלוּקִין לְמַעַלָּה כֶּשֶׁם שְׁחֵן חֲלוּקִין
לְמַטָּה, אִין בְּנֵי אָדָם מְקַפִּידִין עַל מְקוֹם כִּיּוֹצֵא
בָּהֶן.

הִיא חִיתָה יָדָהּ קִטְפָּרִם, וְזָרְק הֶגֶט עַל יָדָהּ,
וְנָפַל לְאַרְצֵן אִם נָפַל לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלָה
וְנָח, חֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת; נָפַל לְתוֹךְ חֵים אוֹ לְתוֹךְ
חֲאֵשׁ, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת וְהוּא שְׁחִיתָה עוֹמֶדֶת עַל
גִּבֵּי חֵים אוֹ סָמוּךְ לְאֵשׁ, שְׁמַתְחִלַת נְפִילָתוֹ
לְאַבּוּד חִיָּה עוֹמֶד.

הִיב זָרְקוּ לָהּ בְּרִשׁוֹת חֲרָבִים, אוֹ בְּרִשׁוֹת
שְׁאֵינָה שְׁלֹשִׁינָהּם קְרוֹב לוֹ, אֵינָה מְגַרֶשֶׁת;
קְרוֹב לָהּ, חֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת. חִיָּה הֶגֶט מִנְחָצָה
לְמִנְחָצָה, וּמִמִּנְחָצָה לְמִנְחָצָה עַד שְׁחִיתָה קְרוֹב לָהּ
חֲרִי זֶה סֶפֶק מְגַרֶשֶׁת; חִיָּה קְרוֹב לָהּ, כִּדִּי שְׁתַּשֵּׁחַ
וְתִטְלָנוּ חֲרִי זֶה פְסוּל, עַד שְׁיִגִיעַ גִּטָּה לְיָדָהּ,
וְאַחֵר כֶּךָ תִּנְשֵׂא בּוֹ לְכַתְחָלָה.

הִיב פִּיּוֹד חוּא קְרוֹב לוֹ: חִיָּה חוּא יְכוּלָה לְשָׁמְרוֹ,
וְחִיָּה אֵינָה יְכוּלָה לְשָׁמְרוֹ זֶה חוּא קְרוֹב לוֹ;
שְׁנִינָהּם יְכוּלִין לְשָׁמְרוֹ, אוֹ שְׁנִינָהּם אִין יְכוּלִין
לְשָׁמְרוֹ זֶה חוּא מִנְחָצָה לְמִנְחָצָה.

הִיב בָּא חוּא תַּחֲלָה וְעַמְדָה, וְאַחֵר כֶּךָ עֲמָדָה הִיא
כְּנֻגָּהּ, וְזָרְקוּ לָהּ אִם חִיָּה הֶגֶט בְּתוֹךְ אַרְבַּע
אַמּוֹת שָׁלוֹ אֵינָה מְגַרֶשֶׁת, אָף עַל כִּי שְׁאֵם תַּשֵּׁחַ
תִּטְלָנוּ. עֲמָדָה הִיא תַּחֲלָה, וּבָא חוּא וְעַמְדָה
כְּנֻגָּהּ, וְזָרְקוּ לָהּ אָף עַל כִּי שְׁחִיָּא מִנְחָצָה
לְמִנְחָצָה, חוּאִיל וְחוּא בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁלָה,
חֲרִי זֶה פְסוּל, עַד שְׁיִגִיעַ הֶגֶט לְיָדָהּ.

הִיב זָרְק חֶגֶט לְיָדָהּ, וְחִיָּה קִשּׁוּר בְּמִשְׁיַחָהּ

וְקִצַּת הַמְּשִׁיחָה בְּיָדוֹ אִם יָכוֹל לְנַתֵּקוֹ וּלְהַבִּיאֹוֹ
אֲצִלּוֹ אֵינָהּ מְגֻרָשָׁת, עַד שֶׁתִּפְסֵק הַמְּשִׁיחָה; וְאִם
אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְנַתֵּקוֹ, חֲרִי זֶה מְגֻרָשָׁת.

הַטֹּז נָתַן אֶת הַגֵּט בְּיַד עֲבָדָה, וְהוּא גֵּעוּר וְהִיא
מְשֻׁמְרָתוֹ אִם הָיָה כַּפּוֹת חֲרִי זֶה גֵּט, וּכְאֵלּוּ
הִגִּיעַ לְחֻצְרָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּצַדָּהּ; וְאִם אֵינֶנּוּ
כַּפּוֹת, אֵינֶנּוּ גֵּט. נִתְּנוּ בְּיַד הָעֶבֶד, וְהוּא יִשֹּׁן
וְהִיא מְשֻׁמְרָתוֹ חֲרִי זֶה פְסוּל; וְאִם הָיָה כַּפּוֹת,
חֲרִי זֶה מְגֻרָשָׁת.

הִיז פְּתַב גֵּט וּנְתָנוֹ בְּיַד עֲבָדוֹ, וְכָתַב לָהּ שְׁטָר
מִתְּנָה עָלָיו כִּיּוֹן שְׂזֻכָּת בְּעֶבֶד זָכָת בַּגֵּט
וְנִתְּגַרְשָׁה, אִם הָיָה כַּפּוֹת. וְאִם אֵינֶנּוּ כַּפּוֹת
וְגֵעוּר, קָנַת הָעֶבֶד; וְאֵינָהּ מְגֻרָשָׁת, עַד שִׁיִּגִּיעַ
הַגֵּט לְיָדָהּ. וְכֵן אִם נָתַן הַגֵּט בְּחֻצְרוֹ, וּמִכַּר לָהּ
חֻצֶּר אוֹ נִתְּנָה לָהּ כִּיּוֹן שֶׁקָּנַת חֻצֶּר בְּשְׁטָר
אוֹ בַּכֶּסֶף אוֹ בְּחֻזְקָה, נִתְּגַרְשָׁה.

דער רבי זאגט אז אפילו ווען מען פאלט אין בלאטע, טאר מען נישט בלייבן דארט ליגן, נאר א פוס אריין און א פוס ארויס, א פוס אריין און א פוס ארויס, און דער לעצטער פוס וועט שוין זיין אינדרויסן. דאס מיינט אז אפילו ווען א מענטש זעט אז ער קען זיך נישט שטארקן איבער זיינע שווערע נסיונות, און ער זינקט נעבעך אין א טיפע בלאטע פון עבירות, זאל ער אבער נאכאלץ נישט אויפגעבן אינגאנצן, נאר כאטש פרובירן ארויסצושלעפן א פוס, אפילו ווען אין די זעלבע צייט פאלט די אנדערע פוס צוריק אין די בלאטע, ער זאל פרובירן אריינצוכאפן כאטש וויפיל גוטע זאכן ער קען, אפילו ווען אין די זעלבע צייט פאלט ער נאך דורך מיט אנדערע עבירות. און אויב וועט ער אזוי טון, וועט אים דער אייבערשטער העלפן אז סוף כל סוף וועט ער ארויסקריכן פון אלעם שלעכטס.

מוהרא"ש זאגט אויף דעם, אז דאס קען מען ספעציעל מקיים זיין אין די סוכה, אזוי ווי צדיקים זאגן אז אין די סוכה גייט מען אריין מיט די שני. דאס מיינט אז אפילו א מענטש איז אינגאנצן פארשמירט מיט עבירות, זאל ער כאטש אריינלויפן אין די הייליגע סוכה, און זיך מחי' זיין מיט דעם אז ער איז מקיים א מצוה יעדע רגע וואס ער זיצט דארט.

רבי נתן איז אמאל געקומען ווייזן אן אתרוג פאר'ן רבי'ן אויב ער זאל עס קויפן. דער רבי האט עס באטראכט און נישט געזאגט אז ס'איז עפעס ספעציעל גוט. אבער פון דעסט וועגן האט עס רבי נתן געקויפט. שפעטער האט דער רבי זייער אויסגעלויבט דעם אתרוג. און ער האט מסביר געווען פאר רבי נתן אז דער ערשטער מאל וואס ער איז געקומען עס ווייזן האט ער נישט געוואלט מאכן אזא מצב דערפון, ווייל דאן וואלט ער צוריק געגאנגען צום אתרוג סוחר גאר פרייליכערהייט, און דער סוחר וואלט דאס אויסגענוצט אויף צו בעטן גאר אסאך געלט פאר דעם...

מוהרא"ש זאגט אז אזוי ווי מענטשן זוכן מיט א פארגרעסערונג גלאז צו טרעפן עפעס א קליין פינטל אויף אן אתרוג, די זעלבע דארף מען זוכן אויף יעדן איד צו טרעפן אויף אים אפילו נאר עפעס א קליינע גוטע פינטעלע וואס ער האט אין זיך.

==הזמנים לפי אופק חו"ל==

ט ראשון 20 SEP Sunday 9 Candle Lighting 6:38 הדלקת הנרות			בבלי: בכורות ב ירושלמי: שבועות כה תוספתא: עדיות ב נ"ך: שמואלב יח רמב"ם: אישות כד	Yom Kippur Eve ערב יום כפור עלות השחר 5:29 סו"ז קר"ש - פג"א 9:09 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:56 נץ החמה 6:42 סו"ז קר"ש - גר"א 9:45 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:09	
י שני 21 SEP Monday 10 Shabbos Ends 8:07 זמן מוצי"ט			בבלי: בכורות ג ירושלמי: - תוספתא: עדיות ג נ"ך: שמואלב יט רמב"ם: אישות כה	Yom Kippur / Yizkor יום כפור, יזכור עלות השחר 5:30 סו"ז קר"ש - פג"א 9:09 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:54 נץ החמה 6:43 סו"ז קר"ש - גר"א 9:45 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:07	
יא שלישי 22 SEP Tuesday 11			בבלי: בכורות ד ירושלמי: שבועות כו תוספתא: עבודה זרה א נ"ך: שמואלב כ רמב"ם: גירושין א	עלות השחר 5:31 סו"ז קר"ש - פג"א 9:09 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:52 נץ החמה 6:44 סו"ז קר"ש - גר"א 9:45 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:05	
יב רביעי 23 SEP Wednesday 12			בבלי: בכורות ה ירושלמי: שבועות כז תוספתא: עבודה זרה ב נ"ך: שמואלב כא רמב"ם: גירושין ב	עלות השחר 5:32 סו"ז קר"ש - פג"א 9:10 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:51 נץ החמה 6:45 סו"ז קר"ש - גר"א 9:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:04	
יג חמישי 24 SEP Thursday 13			בבלי: בכורות ו ירושלמי: שבועות כח תוספתא: עבודה זרה ג נ"ך: שמואלב כב רמב"ם: גירושין ג	עלות השחר 5:33 סו"ז קר"ש - פג"א 9:10 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:49 נץ החמה 6:46 סו"ז קר"ש - גר"א 9:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:02	
יד ששי 25 SEP Friday 14 Candle Lighting 6:30 הדלקת הנרות			בבלי: בכורות ז ירושלמי: שבועות כט תוספתא: עבודה זרה ד נ"ך: שמואלב כג רמב"ם: גירושין ד	ערב סוכות עלות השחר 5:34 סו"ז קר"ש - פג"א 9:10 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:47 נץ החמה 6:47 סו"ז קר"ש - גר"א 9:46 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 8:00	
טו שב"ק 26 SEP Shabbos 15 Candle Lighting 7:59 הדלקת הנרות			בבלי: בכורות ח ירושלמי: שבועות ל תוספתא: עבודה זרה ה נ"ך: שמואלב כד רמב"ם: גירושין ה	א' דסוכות, אום נצורה עלות השחר 5:35 סו"ז קר"ש - פג"א 9:11 סו"ז תפלה - פג"א 10:22 שקיעה 6:46 1st Day Succos נץ החמה 6:48 סו"ז קר"ש - גר"א 9:47 סו"ז תפלה - גר"א 10:46 צה"כ לשיטת ר"ת 7:59	

דורך שמחת יום טוב, און דורך'ן לייגן תפלין ווי עס דארף צו זיין, איז מען זוכה צו געבויךן אינגלעך.
(ספר המדות אות בנים חלק א', סימן י')